

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE
KULLANILMAK AMACIYLA DEDE KORKUT KİTABI'NIN
TÜRKİSTAN/TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI
13. BOY'UN B1 DÜZEYİNDE SADELEŞTİRİLMESİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Fadime BOZTOPRAK

185160113

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali TAŞTEKİN

İstanbul, 2020

T.C.

İSTANBUL AREL ÜNİVERSİTESİ

LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ENSTİTÜSÜ

Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

**TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK
ÖĞRETİMİNDE KULLANILMAK AMACIYLA
DEDE KORKUT KİTABI'NIN
TÜRKİSTAN/TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI
13. BOY'UN B1 DÜZEYİNDE SADELEŞTİRİLMESİ**

Yüksek Lisans Tezi

Hazırlayan: **Fadime BOZTOPRAK**

YEMİN METNİ

Yüksek lisans tezi olarak sunduğum “TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILMAK AMACIYLA DEDE KORKUT KİTABI’NIN TÜRKİSTAN/TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI 13. BOY’UN B1 DÜZEYİNDE SADELEŞTİRİLMESİ” başlıklı bu çalışmanın, bilimsel ahlak ve geleneklere uygun şekilde tarafımdan yazıldığını, yararlandığım eserlerin tamamının kaynaklarda gösterildiğini ve çalışmanın içinde kullanıldıkları her yerde bunlara atıf yapıldığını belirtir ve bunu onurumla doğrularım.

Fadime BOZTOPRAK

ONAY METNİ

Tezimin kâğıt ve elektronik kopyalarının İstanbul Arel Üniversitesi Lisansüstü Eğitim Enstitüsü arşivlerinde aşağıda belirttiğim koşullarda saklanmasına izin verdiğimi onaylarım:

- ☐ Tezimin/Raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin/Raporumun İstanbul Arel yerleşkesinden erişime açılabilir.
- ☐ Tezimin... yıl süreyle erişime açılmasını istemiyorum. Bu sürenin sonunda uzatma için başvuruda bulunmadığım takdirde tezimin/raporumun tamamı her yerden erişime açılabilir.

Fadime BOZTOPRAK

ÖZET

TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNDE KULLANILMAK AMACIYLA DEDE KORKUT KİTABI’NIN TÜRKİSTAN/TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI 13. BOY’UN B1 DÜZEYİNDE SADELEŞTİRİLMESİ

Fadime BOZTOPRAK

Yüksek Lisans Tezi, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalı

Danışman: Dr. Öğr. Üyesi Ali TAŞTEKİN

Temmuz, 2020 – 167 sayfa

Türkçe; bir genç kızın kanaviçesinde işlediği tarihtir, medeniyettir, edebiyattır, kültürdür. İlmek ilmek dokunan bu nakışta hiçbir ilmik göz ardı edilemez. Yabancı dil öğrenimi, öğrenilen dilin kültürüyle tanışma ve kaynaşma dönemidir. Türkçenin yabancı dil olarak öğreniminde Dede Korkut Hikâyeleri’nin yeri yadsınamayacak ölçüdedir.

Dil ve kültürü birbirinden ayırmak mümkün olmadığı için Dede Korkut Hikâyeleri’ni, yabancılara Türkçe öğretiminde materyal olarak kullanmak yararlı olacaktır. Çünkü Türkçenin en güzel sözlerini, kültür kodlarını ve örnek ifade biçimlerini bu hikâyelerde görmemek, okumamak hatta duymamak mümkün değildir.

Dil öğretimini, sadece temel dil becerilerini kazandırmakla sınırlamak yanlış olur. Öğretilen dilin sahip olduğu milletin yaşayış biçimi, düşünce dünyası hedef dilin içinde gizlidir. Türkçenin bu gizini çözmeye yardımcı olan edebi metinlerimizden biri Dede Korkut Hikâyeleri’dir.

28.11.2018 tarihinde 17’nci unsur olarak UNESCO tarafından “Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası Temsili Listesi”ne eklenen Dede Korkut

Hikâyeleri'nin, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde de etkili olacağı düşünülmektedir. Çünkü UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü olan bir kuruluştur. “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni”ne de kaynak bir kuruluştur. Yabancı dil öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni göz önünde bulundurulduğundan dolayı “Dede Korkut Hikâyeleri”nin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde belirlenmiş düzeye uygun, yerinde ve doğru örneklerle materyal olarak kullanılması bu manada önemli bulunmaktadır.

Bu çalışmada, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'un, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi adlı hikâyenin, B1 düzeyinde sadeleştirilmesi ve B1 düzeyindeki “Türkçe Öğretim Seti” kitaplarında nasıl yer verilmesi gerektiği, ne şekilde etkinliklerle yer alabileceği örneklerle gösterilmeye çalışılmıştır.

Sadeleştirme yapılırken “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni”nin okuma kazanımları ve dil bilgisi yapılarına ilişkin esaslar dikkate alınmıştır. Sadeleştirme yapıldıktan sonra metinlere yönelik dört dil becerisini kapsayan etkinliklere ve diğer çalışmalara yer verilmiştir. Bu sayede çalışma sonucunda, Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimine katkı sağlayacağı düşünülen bir okuma ve çalışma kitabı sunmak amaçlanmaktadır.

Anahtar Kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Dede Korkut Hikâyeleri, Türk Kültürü.

ABSTRACT

DEDE KORKUT BOOK OF TURKEY / TURKMEN COURSE FOR USE IN TEACHING TURKISH AS A FOREIGN LANGUAGE SIMPLIFICATION OF 13TH SIZE AT B1 LEVEL

Fadime BOZTOPRAK

Master Thesis, Turkish Language and Literature

Supervisor: Dr. Lecturer Ali TAŞTEKİN

July, 2020 – 167 page

Turkish is the history, civilization, literature, culture which a young girl embroiders on her canvass. No stitch can be ignored in this embroidery, which is weaved by stitching. Foreign language learning is the period of meeting and socializing with the culture of the language which is learned. The place of Dede Korkut Stories is undeniable in this embroidery of Turkish, which is weaved by stitching. Since it is not possible to distinguish between language and culture, it would be appropriate to use Dede Korkut Stories as a material in language teaching. It is impossible not to see the best words of Turkish and cultural codes in these stories, not to read and hear from them.

Language teaching is not just teaching basic language skills. The way of living which belongs to the nation of the language taught is hidden in the target language. Our literary text which helps solve this secret is Dede Korkut Stories. The meaning and importance of Dede Korkut Stories, which was added to "Representative List of the World Intangible Cultural Heritage" by UNESCO as the 17th element on 28.11.2018, has increased. This foundation, which is UNESCO, United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, also constitutes a source for the European Language Portfolio. Since the items of the European Language Portfolio are taken into consideration in foreign

language teaching, it is considered important to use “Dede Korkut Stories” as materials in accordance with the determined level in teaching Turkish as a foreign language, with appropriate and proper examples.

In the study, for the students who learn Turkish as a foreign language, the simplification of the 13 th Epos of the Turkmen Sahara Copy of Dede Korkut Book, Salur Kazan Kills the Seven Headed Dragon, to B1 Level and how to include and with what kinds of activities it can take place in B1 level “Turkish Teaching Set” books have been tried to be shown with examples. While making simplification, “European Language Portfolio” reading outcomes and grammatical structures are taken into consideration. After the simplification study, it is aimed to present a material workbook that will contribute to the learning of foreign language of Turkish by including activities and studies that include four language skills.

Keywords: Teaching Turkish as a Foreign Language, Dede Korkut Stories, Culture.

ÖN SÖZ

Dil; kültürle, tarihle bir bütündür. Türkçe bilmek demek; Türk milletinin tarihini, kültürünü, yaşamını, duygularını, hal ve hareketlerini bilmek demektir. Bu bağlamda dil ve kültürü ayrı düşünmek imkânsızdır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültür ilişkisini her daim bir tutmak gerekmektedir. Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metninde dil ve kültür ilişkisi üzerinde özellikle durulmuştur.

Bu çalışmada dil, kültür ilişkisi bağlamında Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bir materyal örneği ortaya konulmaya çalışılmıştır. Dede Korkut Hikâyeleri'nin 13. Boy'u "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" hikâyesi B1 düzeyinde sadeleştirilip dört temel beceri kazanımlarıyla etkinlikler hazırlanmaya çalışılmıştır. Alan yazın araştırmasında bunun gibi edebi metinlerin materyal olarak kullanımı YEE çalışmaları dışında görülmemiştir. Çalışma aracılığıyla alanyazına bir materyal kazandırılmaya çalışılmıştır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi çalışmalarına örnek olmak amaçlanmıştır.

Bu çalışmanın her aşamasında bana zaman ayıran, özgün bakış açısıyla yeni kapılar aralayan, kendisiyle çalışmaktan gurur duyduğum değerli tez danışmanım Dr. Öğr. Üyesi Ali TAŞTEKİN Hoca'ma ilgi ve desteği için teşekkürlerimi bir borç bilirim. Değerli Hoca'm Prof. Dr. Muhammet YELTEN'e de tez öncesi ve sonrası için desteklerinden dolayı teşekkürlerimi sunuyorum. Yüksek lisans eğitimim boyunca akademik olarak gelişmemi sağlayan tüm değerli hocalarıma da teşekkür ederim.

Dualarını her daim üzerimde hissettiğim babaannem Ümmühan BOZTOPRAK'a ve büyükbabam Halil BOZTOPRAK'a, hayatımdaki en değerli varlıklarım sevgili annem Yaşar BOZTOPRAK'a, sevgili babam Ali BOZTOPRAK'a ve ablama, kardeşlerime en içten teşekkürlerimi sunarım.

İSTANBUL, 2020

Fadime BOZTOPRAK

İÇİNDEKİLER

Sayfa

ÖZET	V
ABSTRACT	VII
ÖN SÖZ.....	IX
KISALTMALAR LİSTESİ	XII
TABLOLAR LİSTESİ.....	XIII
ŞEKİLLER LİSTESİ.....	XIV
EKLER LİSTESİ	XV
GİRİŞ	1
1. BÖLÜM	3
DURUM TESPİTİ VE İNCELEME ESASLARI	3
1.1.Problem Durumu	3
1.2. Araştırmanın Amacı	3
1.3. Araştırmanın Önemi	3
1.4. Araştırmanın Yöntemi	4
1.5. Sınırlılıklar.....	4
1.6. Varsayımlar	4
2. BÖLÜM	5
TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİNİN KISA TARİHÇESİ VE	
DEDE KORKUT HİKÂYELERİ’NİN ÖZELLİKLERİ.....	5
2. 1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kısa Tarihçesi	5
2.2. Dede Korkut Hikâyeleri	9
2. 3. Dede Korkut Kitabı’nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası’yla İlgili	
Çalışmalar.....	14
2. 4. Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi, 13. Boy’un Genel Özellikleri 16	
2. 5. Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi, 13. Boy’un Dil Özellikleri	23
3. BÖLÜM	24
DİLLER İÇİN AVRUPA ORTAK ÖNERİLER ÇERÇEVE METNİ (AOÖÇ).....	24
3. 1. A1 Seviyesi Kazanımları.....	24
3. 1. 1. A1 Seviyesi Dört Dil Becerileri.....	25
3. 1. 2. A1 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri	25
3. 2. A2 Seviyesi Kazanımları.....	27
3. 2. 1. A2 Seviyesi Dört Dil Becerileri.....	27
3. 2. 2. A2 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri	28
3. 3. B1 Seviyesi Kazanımları	29
3. 3. 1. Seviyesi Dört Dil Becerileri.....	30
3. 3. 2. B1 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri.....	31
3. 4. Dil Öğrenenlerin Genel Yeterliliklerinde Aranan Sosyokültürel Bilgi	
.....	34

4. BÖLÜM	40
DEDE KORKUT KİTABI’NIN TÜRKİSTAN/ TÜRKMEN SAHRA NÜSHASI	40
4. 1. 13. Boy Özgün Metnin ve Sadeleştirilmiş Metnin Karşılaştırmalı Özellikleri	40
4. 2. Sadeleştirilmiş Metin	43
5. BÖLÜM	48
ETKİNLİKLER	48
5. 1. Dede Korkut’u Tanıma	48
5.2. Hikâyeler	51
5. 3. Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi	64
5.4. Türk Soylular (Türk Dilliler) İçin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” Hikâyesi	78
5. 5. Uyarlama	92
5.6. Elektronik Kültür	97
5. 6. 1. Kahoot	98
CEVAP ANAHTARI	99
SONUÇ	104
KAYNAKÇA	108
EKLER	118
Ek-1: Orijinal Metin Tıpkıbasım	118
Ek-2: Transkripsiyonlu Metin	132
Ek-3: Türkiye Türkçesi Aktarılmış Metin	146
ÖZGEÇMİŞ	151

KISALTMALAR LİSTESİ

Akt.	:	Aktaran
ADP	:	Avrupa Dil Portfolyosu
AOÖÇ	:	Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni (TELC Çevirisi, 2013)
ATOTÖ	:	Anadili Türkçe Olmayanlara Türkçe Öğretimi
CEFR FR.	:	Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni (2018)
Ed.	:	Editör
Kaz.	:	Kazakça
MAP	:	Misafir Askerî Personel
S.	:	Sayı
s.	:	Sayfa
T.	:	Türkçe
TDAV	:	Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı
TDK	:	Türk Dil Kurumu
UNESCO	:	Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü
vb.	:	Ve Benzeri
vd.	:	Ve Diğerleri
yay.	:	Yayınları
YEE	:	Yunus Emre Enstitüsü
YTB	:	Yurt Dışı Türkler ve Akraba Topluluklar Başkanlığı
YTÖ	:	Yabancı Dil Öğretimi

TABLÖLER LİSTESİ

Sayfa

Tablo 2. 2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri'ndeki Kahramanlara Dair Değer Tablosu.....	13
Tablo 2. 4. 1. Dede Korkut Hikâyeleri/ 13. Boy'un Kahramanlara Dair Değer Tablosu.....	21
Tablo 3. 1. 1. 1. AOÖÇ' ye Göre A1 Seviyesi Kazanımları.....	25
Tablo 3. 1. 2. 1. AOÖÇ' ye Göre A1 Dil Bilgisi Kazanımları.....	26
Tablo 3. 2. 1. 1. AOÖÇ'ye Göre A2 Seviyesi Kazanımları.....	27
Tablo 3. 2. 2. 1. AOÖÇ'ye Göre A2 Dil Bilgisi Kazanımları.....	28
Tablo 3. 3. 1. 1. AOÖÇ'ye Göre B1 Seviyesi Kazanımları.....	30
Tablo 3. 3. 2. 1. AOÖÇ'ye Göre B1 Dil Bilgisi Kazanımları.....	31
Tablo 3. 3. 2. 2. AOÖÇ'ye Göre B2/ C1 Dil Bilgisi Kazanımları.....	32

ŞEKİLLER LİSTESİ

Sayfa

Şekil 2. 2. 1.	X. Yüzyılda Oğuzlar'ın Yaşadığı Coğrafya ve Dede Korkut Destanları'nda Geçen Bazı Yer Adları.....	14
----------------	--	----

EKLER LİSTESİ

	Sayfa
Ek-1. Orijinal Metin Tıpkıbasım.....	112
Ek-2. Transkripsiyonlu Metin	126
Ek-3. Türkiye Türkçesine Aktarılmış Metin.....	140

GİRİŞ

Dil öğretim süreci aynı zamanda kültür aktarım sürecidir. Bu sürecin iyi değerlendirilmesi gerekir. Dil öğretiminde dikkat edilmesi gereken kurallar vardır. Bu kurallar sadece temel dil becerileri öğretimi açısından değil, kültür aktarımı açısından da önemlidir. Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metni göz önünde bulundurulduğunda hedef dilin öğretilme aşamasında kültürleşme esastır. Hedef dilin öğretilmesi için materyal kullanımı önemlidir. Seçilecek materyallerin dört dil becerisine cevap verebilecek nitelikte olması beklenilmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metnine bakılarak dil seviyelerine uygun olacak şekilde yerleştirilen edebi metinlerin, Türkçe öğretiminde ve Türk kültür kodlarını aktarmada kolaylık sağlayacağı düşünülmektedir. Bu manada Türk kültür kodlarını içeren Dede Korkut Hikâyeleri milli ve manevi değerler açısından bir hazine değerindedir.

Fuat Köprülü'nün “Bütün Türk edebiyatını terazinin bir gözüne, Dede Korkut'u diğer gözüne koysanız, yine Dede Korkut ağır basar.” (Üstünoğlu, 1998: IV) sözleri dikkat çekmektedir. Türk milletinin yüzyıllar öncesine ışık tutan bu eserde edebî metin olmasının yanı sıra “tarih, aile, töre, kadın, çocuk, sanat, av, nüfus siyaseti ve din” gibi pek çok motife rastlamak mümkündür. Bu yüzden Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde materyal olarak kullanılabilecek önemli araç olarak değerlendirilmektedir (Boztoprak, 2019: 66).

2018 yılında Kırıkkale Üniversitesinden Aslı Akıncılar'ın, “Türkçe Öğrenen Yabancılar İçin Dede Korkut Hikâkeyeleri'nin B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi” yüksek lisans tezi bilimsel olarak incelenmiştir. Bu tezde her hikâyenin etkinlik çalışmaları da yer almaktadır (Akıncılar, 2018). Fakat etkinliklerin dört temel beceriden ziyade sadece okuma üzerine ağırlık verilmiştir. AOÖÇ'ye göre dil öğretiminde dört temel beceri kazanımı aynı düzeyde olmak zorundadır.

Yunus Emre Enstitüsü, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen yetişkinlere yönelik yardımcı okuma kitabı ihtiyacına cevap vermek amacıyla, Dede Korkut Hikâyelerinin bir bölümünü B1 ve B2 düzeyine uygun olarak hazırladığı görülmektedir. 12 kitaptan oluşan dizinin ilk 4 kitabı yayımlanmıştır. Her kitabın sonunda okuma-anlama, konuşma ve yazma sorularının yanı sıra metindeki dil yapıları ve söz varlığıyla ilgili etkinlikler de yer almaktadır. Uyarlama aşamasında, hikâyelerin özgünlüğünü ve şiirselliğini korumak adına, biri Orhan Şaik Gökyay, diğeri Muharrem Ergin tarafından hazırlanan transkripsiyonlu ve sadeleştirilmiş metinlerin yanı sıra; çeşitli yazar ve akademisyenlerce sadeleştirilmiş metinler karşılaştırılarak incelendiği enstitü tarafından bildirilmiştir (YEE, 2019).

Çalışmada; 25- 27 Nisan 2019 tarihinde Türk Dil Kurumu, Bayburt Valiliği, Bayburt Üniversitesi ve Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü (UNESCO) Türkiye Milli Komisyonu tarafından düzenlenen “Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu”nda, Prof. Dr. Metin Ekici’nin bulduğunu duyurduğu Dede Korkut Kitabı’nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy’u incelenmiştir.

Prof. Dr. Metin Ekici’nin Haziran 2019’da Ötüken yayınları aracılığıyla basılan “Dede Korkut Kitabı Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan’ın Başlı Ejderhayı Öldürmesi” kitabından faydalanarak, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenlere yardımcı okuma kitabı ihtiyacına cevap vermek amacıyla B1 düzeyinde sadeleştirdik.

Hikâyenin sonunda “Türkçe Eğitim Setlerine” uygun olacak şekilde etkinlikler ve çalışmalar yer almaktadır. Bu bağlamda çalışma, Türkçe öğrenenlere yeni bir materyal olarak sunulmuş olacak ve edebi metin çerçevesinde Dede Korkut Kitabı’nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy’u Türkçe öğrenenlere tanıtılacaktır. Böylece Türkçe öğretilirken aynı zamanda Türk kültür aktarımının etkin bir şekilde sağlanacağı değerlendirilmektedir.

1. BÖLÜM

Durum Tespiti ve İnceleme Esasları

1.1. Problem Durumu

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde öğrencilerin hedef dilin yapısını, söz varlığını ve kültürünü öğrenebilmesi için ders kitaplarının dışında çeşitli materyallere ihtiyaç duyulmaktadır. İhtiyacı karşılayacak en kolay materyal, okuma kitaplarıdır. Bu kitapların edebi metinler olması, Türkçeyi öğrenen hedef kitle için Türkçenin söz varlığını anlamaları ve Türk kültürünü öğrenmeleri açısından önemlidir. Ancak yapılan alan yazın taramasında seviyelere uygun hazırlanmış okuma kitaplarının yeterli olmadığı görülmektedir. Bu sebeple Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde okuma kitabı probleminin çözümüne yönelik katkı sunma ihtiyacı duyulmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Çalışmada, okuma kitabı probleminin çözümüne katkı sağlayacağı düşüncesiyle, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenenler için Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'unun B1 düzeyinde sadeleştirilmesi amaçlanmakta ve dört dil becerisine uygun etkinliklerle söz konusu dil edinme düzeyinin kazandırılması ile edebi metin sayesinde Türk kültürünün aktarılması düşünülmektedir.

1.3. Araştırmanın Önemi

Alan yazın taramasında görülen okuma kitabı yetersizliği, bu çalışmayı gerekli hale getirmektedir. Çalışma sadece temel dil becerilerine metin üzerinden cevap vermemekte, aynı zamanda sadeleştirilen eser sayesinde Türk kültürünün yüzyıllar öncesinden bugüne ışık tutulmaktadır. Ayrıca çalışmanın bir diğer önemli noktası da sadeleştirilen eserin 2019 yılında bulunmuş olması ve alan yazın taramasında bu hikâyenin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ilk kez kullanılacak olunmasıdır.

1.4. Araştırmanın Yöntemi

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemine başvurulmuştur. Nitel araştırma yöntemi; kültür analizleri, olgubilim (fenomenoloji) ve durum çalışmaları, kuram oluşturma ve eylem araştırmaları şeklindeki çalışmalarda konunun kendi bağlamında derinlemesine daha iyi anlaşılmasını sağlayan bir yöntem olduğu ifade edilmektedir (Yıldırım ve Şimşek, 2008: 69; Sönmez ve Alacapınar, 2011: 78). Nitel araştırmayı; gözlem, görüşme ve doküman analizi gibi nitel bilgi toplama yöntemlerinin kullanıldığı, algıların ve olayların doğal ortamda gerçekçi ve bütüncül bir biçimde ortaya konmasına yönelik nitel bir sürecin izlendiği araştırma olarak belirtilmiştir (Yıldırım, 1999: 9). Çalışma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde B1 dil düzeyinde edebi bir metnin sadeleştirilmesi ve edebi bir metnin kültür aktarımına faydaları üzerinde durularak oluşturulmuştur. Bu sebeple bu araştırmada alan yazından faydalanılarak hedeflenen olgu ya da olgular hakkında genel tarama modeline bağlı doküman inceleme tekniğiyle nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır.

1.5. Sınırlılıklar

Çalışma, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak amacıyla Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'u ve bu hikâyenin B1 seviyesinde sadeleştirilmesiyle sınırlandırılmıştır.

1.6. Varsayımlar

Çalışmada, Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'un - Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi- B1 düzeyi için uygun olduğu, sadeleştirmenin Diller İçin Avrupa Ortak Çerçeve Metninde yer alan kazanımları karşılayacağı ve bu metnin, özellikle Türkiye Türkçesini öğrenecek ana dili Türkçenin diğer lehçelerinden olan hedef kitlenin derslere ilgilerini artıracığı varsayılmaktadır.

2. BÖLÜM

Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kısa Tarihçesi ve Dede Korkut Hikâyeleri'nin Özellikleri

2. 1. Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminin Kısa Tarihçesi

Dil öğretimi yüzyıllardır uygulanan bir etkinliktir. Her dönemin ve her bir milletin kendisine göre eğitim anlayışı ve uyguladığı yöntemi vardır. İnsanoğlu yaradılışından bu yana birbirleriyle sürekli alışveriş halindedir. Bu alışverişin çeşitli yolları vardır, en kolay yolu ise iletişimdir. İletişimin sağlıklı olabilmesi için etkileşim halinde olan milletlerin dillerinin bilinmesi gerekmektedir. Etkileşim halinde olan milletlerle; siyasi, askeri, ticari, eğitim, kültür, sanat, turizm vb. iletişim dallarının milletler arası bağındaki ortak noktayı sağlayan hedef dilde saklı olduğu görülmektedir. Dil ve kültürü birbirinden ayırmak mümkün olmadığı için iletişim kanalları kültür köprüsü haline gelmektedir. Bu sayede milletler arası iletişim, kolaylaşmakta ve etkileşim artmaktadır.

8. yüzyılda Orhun Abideleriyle karşımıza çıkan Türkçe, yazıtlardan okunduğu üzere Çinlilerle etkileşimin yoğun olduğu bir dönemde yazıya geçirilmiştir. Bu dil ve kültür etkileşimi yazıtların bir yüzlerinin Çince yazılmış olmasından gözlenmektedir (Durmuş ve Okur, 2013). Yine bu yüzyılda Uygurlara Mani rahiplerinin gelişi, rahiplerin Türkçeyi öğrenmeleri ve dinlerini yaymak için Türkçe eserler yazdıkları görülmektedir. (Biçer, 2012: 113).

11. yüzyılda Kaşgarlı Mahmut tarafından Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan Dîvânu Lugâti't-Türk, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde en eski kaynaklarımdan biri olduğu görülmektedir. Fakat eserin yazılışını sadece bir sebebe bağlamak doğru değildir. Çünkü Kaşgarlı Mahmut bu eseri yazarken Türkçeyle, Türk kültürü, Türk tarihi ve Türk coğrafyasıyla ilgili geniş ve çok yönlü bilgiler vermiştir. Türkçenin ve Türk kültürünün o çağın İslam topluluğu içindeki yerini belirtmeye çalışmıştır (Korkmaz, 1995: 256). Eserin dil bilgisi öğelerine de yer vermesi bakımından dil öğretimi açısından

oldukça önemli bir yerde konumlandırıldığını söylemek gerekmektedir. Çünkü eser 11. yüzyılda yazılmış olmasına rağmen tümevarım yöntemi uygulanarak dil bilgisi verilmiştir (Fişekcioğlu, 2019: 11).

13. yüzyılda Selçuklular döneminde 13 Mayıs 1277’de Karamanoğlu Mehmet Bey’in fermanı dikkat çekmektedir. İbni Bibi’nin Evamirü’ l- Alaiyye isimli Farsça yazılan eserinde bu fermanı bahsedilmektedir. Yazıcıoğlu Ali tarafından 15. yüzyılda Türkçeye çevrilmiştir: “Şimden gerü hiç kimesne kapuda ve dîvânda ve mecâlis ve seyrânda Türkî dilinden gayrı dil söylemeyeler.” (Bugünden sonra divanda, dergâhta, bargâhta, mecliste ve meydanda Türkçeden başka dil kullanılmayacaktır!) Bu fermanı da anlaşılacağı üzere bu dönemde etkileşim halinde olan milletlerin Türkçe bilmeleri gerektiği görülmektedir.

14. yüzyılda İtalyan ve Alman rahipleri tarafından yazılmış olan Codex Cumanicus, anlaşma ve ticaret dili olan Kıpçak (Kuman) Türkçesinin öğretimi ve Hristiyanlığa ait dinî metinleri içinde bulundurması yönüyle önemli bir eserdir (Tavkul, 2003). 14. yüzyılda yazılmış olan bir diğer eser, İbni Muhenna’nın Hilyet’ül Lisan’dır. Eser Arapça-Türkçe-Moğolca yazılmış, içinde dil bilgisi ve günlük konuşma dili sözcüklerine yer vermesi bakımından önemli bir sözlüktür. Kitabü’l- İdrak li-Lisâni’l-Etrak ve Kitâb-ı Mecmû-ı Tercüman-ı Türkî ve Acemi ve Mongolî eserleri de bu dönemde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimine katkı sağladığı görülmektedir.

15. yüzyılda Kitabü Bulgati’l-Müştak Fi Lugati’t-Türk ve ’l- Kıpçak olarak anılan sözlük, “Türk ve Kıpçak Sözcüklerinin Türevlerinin Kitabı” olarak geçmektedir. Eserde dil bilgisi bölümü bulunmamaktadır. Sayfa düzeni açısından diğer eserlerden oldukça farklıdır. Arapça sözcükler siyah, Türkçe sözcükler kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Türkçeyi çeviri yöntemiyle öğretmeyi amaçlayan bir eserdir (Biçer, 2011: 56). Yüzyılın diğer önemli eseri Ali Şir Nevaî tarafından yazılmış olan Muhâkemet’ül Lügatayn’dır. Türkçe ile Farsça karşılaştırılarak Türkçenin Farsçadan daha üstün bir dil olduğunu gösteren eserdir (Bulut, 2017: 37). Bu yüzyılda yazılan Et-Tuhfetü’z-Zekiyye fi’l – Lügati’t – Türkiyye ve Ed-Dürretü’l- Mudiyye fi’l – Lügati’t –Türkiyye sözlükleri de Araplara Türkçe öğretmek amacıyla yazılan diğer eserlerdendir.

Osmanlı döneminde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi noktasında devletin üç kıtaya hâkim olmasından dolayı Türkçeye ilgi ve alakanın oldukça üst düzeyde olduğu bu dönemin kaynaklarından tespit edilmektedir. Bu dönemde İngiliz, İspanyol, Alman, Ermeni ve İran kaynaklarında Latince Türkçe eğitimler yapıldığına dair sözlük çalışmalarına rastlamaktayız. Bu çalışmalardan birine örnek verecek olursak Gramatica Turca; 1794 yılında Cosimo Comidas de Carbognano tarafından Roma’da yayımlanan eser, sadece Osmanlı Türkçesinin değil Türkçenin de en önemli gramerlerinden biri olarak ifade edilmektedir (Kartallıoğlu, 2015: 12). Diğer çalışmaların da Meninski’ye, Viguier’e, Schroeder’e ve Hagopian’a ait oldukları bilinmektedir (Tulum: 2011, Yelten:2000, Gümüskılıç: 2000, Kalafat: 2017, Yılmaz: 2019). Özellikle Lugat kitaplarıyla tanınan Meninski’nin “Thesaurus Linguarum Orientalium Turcicae - Arabico - Persicum Lexicon / Meninski Sözlüğü” dikkat çekmektedir. Eserin bir bölümünde Avrupa dillerinde kullanılan Arapça, Farsça, Türkçe kelimelerin mübadele konusu ele alınarak Doğu dillerinin İtalya, Belçika, İngiltere, İspanya, Almanya ve Avusturya’daki öğretimi konusu dile getirilmiştir (Yelten, 2003: 583). II. Mahmut döneminde Bab-ı Ali’de kurulan “Tercüme Odası” Türkçe eğitimi için önemli bir okul olarak görülmektedir (Ağıldere, 2010: 694). Osmanlı Devleti ile siyasi, ticari, askeri ilişkiler kuran devletlerin Türkçe öğrendikleri tespit edilmektedir. Avrupa devletlerinin, Osmanlı Devleti ile iletişimlerini arttırmak için kılavuzlar hazırlattıkları görülmektedir (Dilâçar, 1989).

Cumhuriyet döneminin ilk yıllarında Türkçenin sadeleştirilmesi üzerinde durulmuştur. 1928 yılında Harf Devrimi ve ardından 1932 yılında açılan Türk Dil Kurumu, Türkçe üzerine çalışmaların önem derecesini göstermektedir. Türk Silahlı Kuvvetlerindeki ATOTÖ (Anadili Türkçe Olmayanlara Türkçe Öğretimi) faaliyetleri, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşundan sonra bilinen ilk MAP’a Türkçe eğitimi “24 Nisan 1933 tarihinde ve 14234 sayılı, Gazi Mustafa Kemal imzalı kararnamede, Suudi Arabistan Hükümeti’nin “Türkiye Harp ve Tayyare Mektepleri” ne öğrenci göndermek istemesi üzerine alınan kabul kararı” ile başladığı tespit edilmiştir (Taştekin, 2017: 173). “Türk Hava Kuvvetleri, 1955 yılında Libyalı bir öğrenciyi kabul ederek tarihinde ilk kez misafir askeri öğrenci almıştır.” (Bağdaş, 2015). “Bugüne kadar 57 dost ve müttefik ülkeye mensup 32.923 MAP’a eğitim/kurs verilmiştir. 2018-2019 döneminde 29 ülkeden 3.349

MAP’a eğitim/kurs verilmesi planlanmıştır.” (TSK, 2020). 1984 yılında Ankara Üniversitesi TÖMER’le birlikte Türkçe, yabancı bir dil olarak öğretilmeye başlamıştır ve kurumsallaştığı görülmektedir. Üniversiteler bünyesinde açılan TÖMER kursları Türkçe öğretimi açısından önemli kurumlar arasındadır. 1991 yılında Milli Eğitim Bakanlığı (MEB), Yurt Dışı Eğitim Öğretim Genel Müdürlüğünün Yüksek Öğretim Kurulu (YÖK) ile birlikte yürüttüğü “Büyük Öğrenci Projesi”, 2010 tarihinde kurulan Yurtdışı Türkler ve Akraba Topluluklar Bakanlığına devredilince Türkiye’ye dünyanın birçok ülkesinden çok sayıda yabancı uyruklu öğrenci gelerek çeşitli üniversitelerde Türkçe öğrenmeye başlamıştır (Balcı, Gündüz, Gönültaş, Aramak, 2016). YTB’nin çalışmalarından önce 1980 yılında Prof. Dr. Turan Yazgan’ın ve onun kurmuş olduğu Türk Dünyası Araştırmaları Vakfının (TDAV) Türkçe öğretimine katkılarına değinmek gerekmektedir. 1993 yılında Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı Başkanı Prof. Dr. Turan Yazgan’ın Kırgızistan’da Celalabat Valiliği ile bir anlaşma yaptığı görülmektedir. Bu anlaşmaya dayanılarak Kommersiya Enstitüsü çatısı altında Kırgız-Türk İşletme Fakültesi kurulur. Enstitü sonraki yıllarda akademiye daha sonra da bugünkü adıyla İktisat ve Girişimcilik Üniversitesine dönüşür. Bu gelişmelerle beraber ikinci fakülte olarak Türk Dünyası Sosyal Bilimler ve Eğitim Fakültesi kurulur. 2008 yılında İktisat ve Girişimcilik Üniversitesinin aldığı senato kararı ile Üniversite bünyesinde Türk Dünyası Kırgız-Türk Sosyal Bilimler Enstitüsü kurularak bu iki fakülte Enstitü çatısı altında toplanır. Enstitünün önemi ise Kırgızistan’da Türkiye Türkçesi ile eğitim yapan tek yükseköğretim kurum olmasıdır (Akış, 2016: 1036). Prof. Dr. Turan Yazgan’ın ve onun kurmuş olduğu TDAV’ın Türk Cumhuriyetlerinde ve Türkiye’ye gelen öğrencilere Türkiye Türkçesini öğrettikleri görülmektedir. 2007 yılında Yunus Emre Enstitüsünün açılmasıyla Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi sistemli bir hale dönüşmüştür. Enstitü tarafından yurt içinde ve yurt dışında düzenlediği kurslarla 2009– 2015 yılları arasında toplamda 34893 öğrenciye Türkçe öğretilmiştir (Balcı, Gündüz, Gönültaş, Aramak, 2016). 2016 yılında kurulan Türkiye Maarif Vakfında da 39 bin 305 öğrencinin vakfın bünyesinde Türkçe öğrendiği görülmektedir (Kaplan, 2020).

2.2. Dede Korkut Hikâyeleri

Türk dili, Türk tarihi ve Türk kültürü açısından “Kitab-ı Dedem Korkud Âlâ Lisan-ı Taife-i Oğuzân” diğer bir adıyla Dede Korkut Hikâyeleri, milli değerlere ve evrensel öğelere yer vermesi bakımından önemli bir eserdir. Ahmet B. Ercilasun, Dede Korkut Hikâyeleri için şu sözlere yer verir: “Dede Korkut Mirası derken, ben bir yandan ‘Son biçim’in olduğu zamandan sonraki yüzyıllara kalan mirası kastediyorum; bir yandan da “Son biçim’in daha önceki dönemlerden kalan miras olduğunu düşünüyorum” (Ercilasun, 2001). Saim Sakaoğlu da: “Türk Destanlarının Tacı” olarak nitelediği Dede Korkut için “Dede Korkut Kitabı bir okyanustur, bitmek tükenmek bilmeyen bir hazinedir.” sözleriyle Dede Korkut Hikâyelerinin önemi üzerinde durmaktadır (Sakaoğlu, 1998).

Dede Korkut Hikâyeleriyle ilgili 2019’a kadar iki nüsha üzerinden çalışmalar yapılmıştır. Almanya’da Dresden Kral Kütüphanesinde H. O. Fleischer tarafından bulunmuş olan 12 hikâyelik nüshayı ilk tanıtan kişi Heinrich Friedrich von Diez’dir. 1811-1815 yılları arasında Dede Korkut kitabından bahseden ve Tepegöz hikâyesini Almanca olarak yayınlayan von Diez, kitabın Dresden nüshasının bir kopyasını çıkararak, onu Berlin Kütüphanesine hediye etmiştir. Vatikan nüshası ise, Papalık Kütüphanesinde bulunmaktadır. 1950 yılında İtalyan Ettore Rossi tarafından bulunmuştur, 1952 yılında da Rossi yayımlamıştır. Dresden nüshasından farklı olarak bu nüshada 6 hikâye olduğu görülmektedir (Kocakaplan, 2014).

Eserin Türkiye’de yapılan ilk yayımı Dresden nüshasına göre çıkaran Kilisli Rıfat’ın 1916 tarihli “Dede Korkut”udur. İkincisi Orhan Şaik Gökyay’ın 1938 yılında çıkardığı “Dedem Korkut’un Kitabı”dır. 1939 yılında çıkan “Kitab-ı Dede Korkut” eseri Hamit Araslı’nın çalışmalarıyla ortaya konulmuştur. Her iki nüshayı inceleyerek, karşılaştırarak 1958 yılında ilk kez Muharrem Ergin tarafından “Dede Korkut Kitabı I” olarak Türk Dil Kurumu yayınları aracılığıyla çıkarılmıştır.

Pertev Naili Boratav, 1933 senesinden 1969 senesine kadar geçen sürede Dede Korkut Hikâyeleri’yle ilgili yapılan çalışmaları şöyle sıralamıştır:

- 1942’de Ahmet Cevat Emre’nin “Odüsseia” tercümesinde Yunan destanları ile Dede Korkut Hikâyeleri karşılaştırılmış ve Yunan Destanlarının Dede Korkut Hikâyeleri’nden üstün görülmesinin sebebi olarak Dede Korkut Hikâyeleri tercümelerinin kötü olmasına bağlamıştır.
- 1944’te Walter Ruben’in yazdığı “Ozean der Märchenströme, Teil I: Die 25 Erzählungen des Dämons, mit einem Anhang über die 12 Erzählungen des Dede Korkut” isimli eserde; Dede Korkut Hikâyeleri’nde sadece Oğuzların değil, farklı milletlerin de varlığı gösterilmektedir.
- 1952’de Ettore Rossi’nin hazırladığı “Kitâb-ı Dede Qorqut” kitabında hikâyeler tasnif edilmiş ve değerlendirme metni hazırlanmıştır.
- 1952’de Faruk Sümer’in yazdığı “Dede Korkut Kitabı’na Dair Bazı Mülâhazalar” makalesinde, Oğuzların 9.-11. yüzyıllar arasında Sır-derya bölgesindeki tarihe odaklanması gerektiğini belirtmiştir.
- 1952-1953’te Kırzioğlu M. Fahrettin, “Dede Korkut Oğuznameleri” isimli bir tezinde Dede Korkut Hikâyeleri’nin kökenini Azerbaycan’a dayandırmıştır (Boratav, 1933: 31-34).

2001 yılında Semih Tezcan ve Hendrik Boeschoten tarafından çıkarılan “Dede Korkut Oğuznameleri” kitabında Dresden ve Vatikan nüshaları yer almaktadır. Kitap, Eski Anadolu Türkçesi özelliklerine göre yazılmıştır. 2015 yılında Gürol Pehlivan “Dede Korkut Kitabı’nda Yapı, İdeoloji ve Yaratım” kitabında Dresden ve Vatikan nüshalarını karşılaştırmalı bir şekilde inceleyerek yazmıştır. 2019 yılında “Nehir Destan Oğuzname (Oğuz Bitig)” eseriyle Ahmet Bican Ercilasun bugüne kadar yapılmış çalışmaları incelemiştir:

“Oğuzname Türklerin en büyük destanıdır. Tarihin derinliklerinde doğmuş, yakın yüzyıllara kadar yaşayıp gelmiştir. Bugün yaşamıyor gibi görünse de Türk Dünyası’nda bin bir türlü yansımaları devam etmektedir. Kazak akınları (ozanları),dombra çalıp Korkut yurları söylemekte; Özbek, Karakalpak, Başkurt ve Tatar destancıları Alpamış’ı aytmakta; Türkmen başlıları Dede Korkut hikâyelerin dillendirmekte; Azerbaycan, Türkiye ve Balkanların nineleri, dedeleri, Bey Böyreğ ve Tepegöz masalları anlatmaktadırlar. Bedizciler (ressam ve heykeltıraşlar) Oğuz’un ve Korkut Ata’nın resim ve heykellerini yapmakta, Boğaç Han’ı, Tepegöz’ü çizmektedirler. Öyleyse Oğuzname hâlâ günceldir.” (Ercilasun, 2019: 6).

2019 yılında Necati Demir'in çıkardığı "Dede Korkut Destanı" kitabı da Dresden ve Vatikan nüshaları incelenerek yazılmıştır. Ardından 2019 yılında Necati Demir "Dede Korkut Destanı'nın Türkmenistan Boyları" kitabını yayımlamıştır. Bunların dışında alanyazın taramasında Dursun Yıldırım, M. N. Sepetçioğlu, Ali Duymaz, Fuzuli Bayat, Mehmet Aça gibi isimlerin de Dede Korkut Hikâyeleri hakkında farklı yayımlar çıkardıkları görülmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri'nde yer alan boyların (hikâyelerin) adları şöyledir:

1. *Dirse Han Oğlu Boğaç Han Boyu*
2. *Salur Kazan'ın Evinin Yağmalandığı Boyu*
3. *Kam Büre'nin Oğlu Bamsı Beyrek Boyu*
4. *Kazan Bey'in Oğlu Uruz'un Tutsak Olduğu Boyu*
5. *Duha Koca Oğlu Deli Dumrul Boyu*
6. *Kanlı Koca Oğlu Kanturalı Boyu*
7. *Kazılık Koca Oğlu Yiğenek Boyu*
8. *Basat'ın Tepegöz'ü Öldürdüğü Boyu*
9. *Begil Oğlu Emren' in Boyu*
10. *Uşun Koca Oğlu Seğrek Boyu*
11. *Salur Kazan'ın Tutsak Olup Oğlu Uruz'un Kurtardığı Boy*
12. *İç Oğuz'a Dış Oğuz'un Asi Olup Beyrek'in Öldüğü Boy (Cemşidov, 1990; Ergin, 1994; Sakaoğlu, 1998; Pehlivan, 2015; Gökyay, 2018; Gündüz, 2018; Erdem, 2019; Ercilasun, 2019).*

Dede Korkut Hikâyeleri'yle ilgili araştırmalar sonucunda hikâyelerin 15. yüzyıl sonu, 16. yüzyıl başında kaleme alındığı düşünülmektedir. Bu konuda günümüzde birçok Türkolog gelişen teknolojiyle bu metinlerin karbon testi yapılarak netleşmesini istemektedirler fakat buna izin verilmemektedir.

12 hikâyeden oluşan bu eserde genel olarak şu özellikler dikkat çekmektedir:

- “1) Çok temiz, güzel ve zengin bir dil kullanılmıştır.
- 2) Anlatım açık, yalın ve durudur.
- 3) Hikâyelerde en önemli meziyet kahramanlıktır.
- 4) Aileye, çoğalmaya, kadına, çocuğa ve çocuk terbiyesine büyük önem verilir. Kadınların ailenin en önemli unsuru olduğu vurgulanır.

5) Bütün hikâyelerde dini unsurlar (namaz kılma, dua etme, arı sudan abdest alma vb.) görülür.

6) Kahramanlar; dövüşlerini, Allah ve peygamber sevgisi için yapar.

7) Türk milletinin karakteristik özellikleri; doğruluk, adalet, güzellik yüceltilir.

8) Misafirperverlik ve cömertlik insanların ortak özelliğidir.

9) At, ağaç, su, yeşillik kısaca tabiat çok sevilir.

10) Kahramanların en büyük yardımcısı atlardır.

11) Kadınlar, eşlerine karşı aşırı saygılıdır. Eşler de kadınlarına önem verir, iyi davranır.

12) Hikâyelerde, birçok öğüt vardır. Bu nedenle bu hikâyeler didaktiktir.

13) Hikâyelerde yaşanan olayların tarihi bilgilerle ilgisi vardır.

14) Hikâyelerde geçen ve hikâyelere adını veren Dede Korkut; yaşlı, herkesin saygı gösterdiği, hakanların bile akıl danıştığı, çocuklara isim koyan, eğlencelerde kopuz çalıp şiirler söyleyen, kırgınlıkları gidermede aracılık eden kişidir." (Boztoprak, 2019: 68)

Bu özelliklerin yanında Eliuz'un ve Korkmaz'ın Dede Korkut Hikâyeleri'nde tip ve idealize edilen tip diye iki grup belirledikleri görülmektedir. İdeal tipte Türkleri gösterirler. Kültüre dair değerler doğrultusunda yaşayan ve örnek olan kişiler olduğunu belirtirler. Türklerin karakterlerinin tam tersinde olan karşıt değer tipleri de göstererek Türklerin önemini vurgulamaktadırlar (Eliuz, 2000; Korkmaz, 2002: 273). Akyüz bu değerleri tablollaştırarak şöyle vermiştir:

Tablo 2. 2. 1. Dede Korkut Hikâyeleri’ndeki Kahramanlara Dair Değer Tablosu.

	Ülkü Değer	Ara Değer	Karşıt Değer
Kişi Seviyesinde	Başkişiler (Boğaç Han, Bamsı Beyrek, Deli Dumrul vd.) Bayındır Han Dede Korkut	Karaçuk Çoban Kırk Yiğit Kırk Kız	Tepegöz Kâfirler Kâfir kızları Kılbaş
Kavram Seviyesinde	Sevgi Vefa Yiğitlik Doğurganlık Deneyim Düzen-Uyum Olması gereken	Aile Kardeşlik Otorite Bağlılık Zenginlik	Aldatma Yozlaşma Namertlik Kısırlık Deneyimsizlik Kargaşa Olan
Simgesel Değer Olarak	Töre Rüya Dua Ağaç At Kurt Ad alma Su Ak çadır	Kızıl Çadır Geyik	Beddua Doğan Kara çadır “Kara kaygulu” Rüya

Kaynak: Akyüz, 2019: 42

Dede Korkut Hikâyeleri’nin geçtiği coğrafya Oğuz illeri olarak nitelenmektedir. Oğuzlar; Maverâünnehir olarak anılan bölgeden ve Aral Gölü’ne katılan Seyhun ve Ceyhun nehirlerinin aşağı ve orta kesimleri, Batıda Hazar denizi, doğuda Balkaş Gölü’ne kadar ulaşmaktadır. Seyhun’un orta kesimlerindeki Fârâb ve İsficap yörelerinden kuzeydeki bozkırlara kadar olan sahalar Oğuzların yaşam alanıdır. Kuzeyde Peçenekler ve Kıpçaklarla, güneyde ise Harizm ve Samanoğulları ile komşu olan Oğuzlar, zamanla Aral Gölü’nü yurt edindikleri görülmektedir (Sümer, 1999: 61, 63). Oğuzları; XI. – XIII. yüzyıllarda Yelten’in ifadesiyle Aral, Sirderya boylarından Anadolu ortalarına kadar (Yelten, 2019: 25) görmekteyiz. Genel olarak, Tuna’dan Tanrı Dağlarına kadar Oğuzların yurtları bilinmektedir. Bu oğuz illerini bir haritayla gösterecek olursak Dede Korkut coğrafyasını da gösterebilmek mümkündür:

“Mesleği elektrik mühendisliği olan Veli Muhammed Hoca, kitap meraklısı ve koleksiyoncusudur. Veli Muhammed Hoca, 2011 yılında Kazakistan'da, Seyhun boyunda bulunan Dede Korkut'un kabrini ziyaret etmiş, mezarın bakımsız olduğunu görünce çok üzölmüş ve Kazakistan gazetelerinden birine üzüntülerini belirtmişti. Anlattığına göre o günden sonra sanki Dede Korkut'un ruhu ona eşlik etmiş ve bu kitabı bulmasını sağlamıştı.” (Ercilasun, 2019).

Metin Ekici, Haziran 2019'da Ötüken neşriyat aracılığıyla “Dede Korkut Kitabı Türkistan/ Türkmen Sahra Nüşası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” kitabını çıkarmıştır. Ekici çıkarmış olduğı kitabında orijinal metni ve transkripsiyonunu karşılıklı sayfalarda vererek metnin takibini kolaylaştırmıştır. Ardından Türkiye Türkçesine çevirerek metnin anlaşılmasını sağlamıştır.

Yusuf Azmun'un hazırladığı “Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması, Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüşası” kitabı Kutlu yayınevi tarafından yayımlanmış Türk Dili Derneğinin 5. Yayınıdır (Azmun, 2019). Yusuf Azmun, Türkmen Sahra bölgesinden bir Türkmen Türkolog'dur. Azmun eserinde ilk transkripsiyonunu, sonra çevirisini, sözlüğünü ve ardından orijinal metni vermiştir.

Shahgoli, N. K., Yaghoobi, V., Aghatabai, S., Behzad, S. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi'nde e-yayın olarak yayımlamışlardır. Shahgoli vd. yazılarında ön kapak ve arka kapak ile bunların iç yüzlerinin de orijinal metni vardır. Ekici ve Azmun kitaplarının ön sözlerinde belirttiklerine göre Veli Muhammed Hoca kendilerine mail olarak nüshayı göndermiştir. Shahgoli vd. inde ise ön kapağın ve arka kapağın bulunuyor olması kendilerinin nüshayı bizzat gördüklerini göstermektedir. Yazılarında ilk olarak nüshanın incelemesine, sonra çevrisine ve diplomatik metnine, dil bilgisel dizinine ve orijinal metnine yer vermişlerdir.

Bu üç yayının ardından bu metinlere dayanarak “Çocuklar İçin Dede Korkut” kitabını çıkaran Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı (Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı, 2019), 13. Boy'a “Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayla Mücadelesi” başlığıyla kitapta yer vererek ilk kez en sade haliyle yayımlamışlardır.

Necati Demir'in Ötüken neşriyattan çıkardığı "Dede Korkut Destanı" kitabında da Türkmen Sahra nüshasına yer verildiği görülmektedir. Demir, nüshanın örneğini Metin Ekici'den aldığını dile getirmiştir (Demir, 2019). Buna ek olarak "Kazakistan ve Türkmenistan'da Dede Korkut" başlığını taşıyan, Abdimalik Nisanbayev, Ata Rahmanov ile Nurmırad Esenmıradov tarafından derlenen metinler bu kitaba eklenmiştir. Demir, 2020'de Ötüken neşriyattan "Dede Korkut Destanı'nın Türkmenistan Boyları" kitabını çıkarmıştır (Demir, 2020). Abdimalik Nisanbayev, Ata Rahmanov ile Nurmırad Esenmıradov'un derlemeleri Demir'in kitabı için önemli yer tutmaktadır.

Mehmet Dursun Erdem'in Pruva yayınlarından çıkardığı "Dede Korkut Hikâyeleri" kitabında "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürdüğü Boy" adıyla 13. Boy'a yer verilmiştir. Erdem, kitabın ön sözünde belirttiğine göre Veli Muhammed Hoca'nın izni dâhilinde 13. Boy'a yer verdiğini ve bu çalışmada Ali Korkmaz'dan yardım aldığını belirtmiştir (Erdem, 2019). Eser incelendiğinde 13. Boy'u; kimi yerlerde manzum kimi yerlerde mensur olarak yayımlandığı görülmektedir.

2. 4. Salur Kazan'ın Ejderhayı Öldürmesi, 13. Boy'un Genel Özellikleri

Metin Ekici'nin yayımlamış olduğu "Dede Korkut Kitabı Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" 31 varaktan oluşmaktadır. Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası'nda 48. sayfaya kadar farklı konuların yer aldığı 23 tane soylama bulunmaktadır. 48. sayfanın 7. satırından itibaren "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" boyu yer almaktadır. Metni yazıya geçiren kişi hakkında net bir bilgi olmamasına rağmen 61. sayfanın sonunda "Hacilu'ya Allah rahmet eylesin." yazan bir duaya yer verilmiştir. Bu ifadeden bu metnin "Hacılı" adlı birine sunulduğu düşünülmektedir (Ekici, 2019: 20).

13. Boy'un başında Salur Kazan'ın yiğitliğinden bahsedilmektedir. Boyda Kazan'ın aldığı sıfatlar şunlardır:

- *Kayser Salur ayası (sahibi),*
- *Dumanlı dağ börüsü (kurdu),*

- *Salur iyi (iyi),*
- *Eymür sevinci (görmek),*
- *Dulkadir delisi,*
- *Savalan Dağı (İran'ın en yüksek ikinci dağı) yaylaklı,*
- *Sarıkamış kışlaklı,*
- *Seksen bin heybetli,*
- *Kara çelik kılıcın keskini,*
- *Sürcidanın (Mızrak) çeviği,*
- *Sahar okların temreni (Cirit ucu),*
- *Azerbaycan lengeri(Demir),*
- *Padişahın vekili,*
- *Ulaş Oğlu Kazan,*
- *Âdemler evreni,*
- *İslâm dini kuvveti,*
- *Konur atlı (Ekici, 2019: 200-201).*

Kazan, 13. Boy' da yukarıdaki gibi sıfatları alarak kültür kodlarındaki kişiyle anılan unvanların ne derece önemli olduğunu göstermektedir. Sıfatlamalar, unvanlar Türk kültür geleneğinin devamlılığını belirtmektedir. Bu bağlamda boyda yer alan sıfatlamaların daha önceki boylarda da geçtiği tespit edilmektedir.

Boy; Kazan'a gelen bir ulağın on bin, yirmi bin, otuz bin, kırk bin, elli bin, altmış bin, yetmiş bin, seksen bin ve doksan bin düşmanın geldiğini haber vermesiyle devam eder. Kazan, düşmanın doksan bine geldiğini duyana kadar olayı önemsemez, düşmanı küçümser. Doksan bini duyduğu an, zırhını giyer; yüz bini duyduğunda askerlerini de sağlı sollu yanına alarak düşmanla yedi gün yedi gece savaşır. Yüz bin düşmanı yener.

Boyda Kazan'ın yiğitliği, Ak Minkan'a av avlamaya tek başına gitmesiyle devam etmektedir. Ak Minkan dağında Kazan, yedi yerde meşale gibi yanan ışıkları görür. Bu meşale gibi yanan yere yaklaşıncı tepe gibi yatan bir cisim olduğunu fark eder, ejderhadır bu. Gördüğü meşale, ejderhanın gözleri; yedi yerde tüten duman, ejderhanın salyası; meşe gibi yanan, ejderhanın yalı (yele) olduğu anlaşılmaktadır. Bu kısımda Türk halk kültüründe önemli olan bazı kavramlar, motifler yer almıştır:

- 100 bin düşman,

- Yedi gün yedi gece, yedi yerde tüten duman, yedi baş,
- Av,
- Ejderha.

Genel Türk tarihine ve Türk kültürüne bakıldığında “bir, üç, dört, beş, yedi, dokuz, on iki, kırk...” sayılarının İslamiyet öncesinde, İslamiyet Dönemi’nde ve İslamiyet sonrasında Türk milleti için önemli olduğu görülmektedir (Hirik, 2017: 225). Yer, coğrafya fark etmeksizin Türk kültür birliği dinamizmiyle bu sayılar günümüze değin önemini korumuştur. Dede Korkut Kitabı’nın Dresden Nüshası’ndaki 12 boyda da sayı motiflerini görmekteyiz:

- Salur Kazan’ın Evinin Yağmalanması Boyu, yedi gün/ yedi gece motifi,
- Kam Büre Oğlu Bamsı Beyrek Boyu, yedi kâfir motifi;
- Kazan Bey’in Oğlu Uruz Bey’in Esir Düştüğü Boy, yedi gün/ yedi gece motifi,
- Kanlı Koca Oğlu Kan Turalı Boyu, yedi gün/yedi gece motifi (Bu boyda yolculuğun yedi gün/gece sürdüğü belirtilmiş) ,
- İç Oğuz Dış Oğuz Âsi Olup Beyrek’in Öldüğü Boy, yedi motifi görülmektedir.

Türklerde avcılığın ve okçuluğun önemini Türk tarihinden, kültüründen, Türk’ ün yaşadığı coğrafyadan görmek mümkündür. Dede Korkut Hikâyeleri’nin 13. Boy’dan önceki boylara bakıldığında da avın ne derece önemli olduğu görülmektedir. Ad alabilmesi için çocuğun "av avlaması, kuş kuşlaması, baş kesmesi" gerekir. Pay Püre'nin oğlu ad almak, nam salmak için ava çıkar. Kahramanlığıyla Bamsı Beyrek adını alır (Ergin, 1988; Akalın, 1967).

Todorov’a göre bir anlatıda bir olay mantık sınırları içinde açıklanamıyor ve meydana gelen yeni doğa yasaları kabulleniliyorsa, o varlık varlığıyla kabul görüyorsa olağanüstü ortaya çıkarmaktadır (Todorov, 2004: 47). Sarpkaya’ya göre ejderhanın tasvirindeki bir diğer genel özellik onun çok başlı olmasıdır. Ejderha yedi veya kırk başlıdır. Yedi ve kırk mitik anlamda önemli, formel rakamlardır. Sarpkaya’nın tespitine göre Türkiye sahası masallarında ejderhanın tasvirlerinde yer almaktadırlar. Ejderhanın çok başlı oluşunu

anormallik olarak görülmektedir (Sarpkaya, 2014: 133). Ejderha da bu boydaki olağanüstü varlık olarak karşımıza çıkmaktadır. 13. Boy'dan önceki boylara bakıldığında da Hızır, Azrail, peri ve Tepegöz, olağanüstü tipler olarak karşımıza çıkmaktadır. Ötüken neşriyattan çıkan “Dede Korkut Kitabı Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” kitabının kapak resmini çizen Sağ, Türk kültür coğrafyasında ejderha/ evren/ yılan konulu hikâyelerin çokluğu Türklerde bir “Ejderha Kültü” nün olabileceğini ifade etmektedir (Sağ, 2020: 80).

Boy, Kazan'ın ejderhayı gördüğünde yüreği dolan, taşan, güm güm atan, akli başından giden Kazan'a askerlerinden Lala Kılbaş'ın onu cesaretlendirmesiyle devam eder:

“Beyim, karşı yatan Kara Dağ'ın gözbebeği sensin, taşkın akan suların durgunu sensin, yılının aygırı sensin, deve sürüsünün buğuru sensin, koyunların koçu sensin, erenlerin serdarı sensin, yiğitlerin koçağı sensin. Ejderha dedikleri aslı bir yılanıdır. O yılanın üstüne gitmelisin” (Ekici, 2019: 202).

- Yüreği güm güm atmak,
- Akli başından gitmek.

Asırlardır anlatılagelen Dede Korkut Hikâyeleri'nin en önemli özelliklerinden biri de içerisinde kalıplaşmış sözlerin, deyimlerin, atasözlerinin yer almasıdır. Deyimler ve atasözleri; toplumun kültürünü, inançlarını, insan ilişkilerindeki ayrıntıları, gelenek ve görenekleri yansıtan sözler olarak görülmektedir (Erol, 2007: 1). 13. Boy'dan önceki boylara bakıldığında da kalıplaşmış söz varlıklarının kullanıldığı görülmektedir:

- Kurban olmak,
- Allah saklasın (korusun),
- Allah'a havale etmek (ısmarlamak),
- Allah sevindirsin,
- Sağ olmak...(Akyalçın ve Aydoğan, 2019).

Boyun devamında ejderhayı uyur halde bulan Kazan, yiğitliğini göstermek için: “Yatmış, uyurken er öldürmek mertlik olmaz. Hile ile bir kişiyi

vurmak, er oğluna yakışan bir vuruşma olmaz.” (Ekici, 2019: 202) sözleriyle ejderhaya ok atarak uyandırır. Ejderha sinirlenir ve kendisine doğru Kazan’ı çekmeye başlar. O sırada Kazan Allah’a dua eder, yalvarır: “Ey dilediğini göklere çıkaran görklü Tanrı! Ey batırdığını sessizliklere gark eden ulu Tanrı!” (Ekici, 2019: 202) İslamiyet’ten sonra yazıya geçirilmiş olan Dede Korkut Hikâyeleri’ nin başında yer alan “Allah Allah demeyince işler onmaz; Kadir Tanrı vermeyince er bayımaz; ezelden yazılmasa kul başına kaza gelmez; Tanrı verdi Tanrı aldı; görelim imdi yaradan neyler?” (Özçelik 2014: 25) sözleriyle 12 boyda olduğu gibi 13. Boy’da da İslamiyet inancının izlerine rastlanılmaktadır.

Kazan’ın Allah’a yalvarmasının ardından Kazan kuytu bir yer bulup oradan ejderhaya ok fırlatır ve kılıcıyla ejderhanın üstüne gider. Ejderhayı öldürüp üzerine bağdaş kurup oturur. Daha sonra ejderhanın derisinden kendisine bir giysi, oklarına sadak, gürzüne kılıf diktirir; kılıcına kın, kurt tokalı Konar At’ının eyerine örtü yaptırır. Ejderhanın iki kafa derisini Kazan, kendi başına giyer. Ejderha donuna girdikten sonra Padişah Bayındır’ı görmek için yola düşer. Yolda Kara Budak’la karşılaşır. Kara Budak, Kazan’ın ejderha olup olmadığını ispatlamasını ister. Kazan, kılıcını Kara Budak’ın beline bağlayarak ejderha olmadığını, ejderhayı öldürdüğünü ispatlar.

- Ejderhayı öldürme,
- Ejderhayı öldürdükten sonra üzerine bağdaş kurup oturma,
- Ejderhanın derisini yüzmeye,
- Ejderha donuna girme.

Yiğitliğine yiğitlik katmak için sürekle avına giden Kazan’ın ejderhayı öldürmekten başka çaresi yoktur. Ejderhayı öldürdükten sonra ejderhanın üzerine oturması büyük bir zaferin mutluluğudur. Öldürdüğünü ispatlamak için de ejderhanın derisini yüzmeye gerekmektedir. Dede Korkut Hikâyeleri’nin 12 boyuna bakıldığında da bu gibi yiğitlikler görülmektedir.

“Hikâyelerdeki kahramanlar da “ad alma”, “evlenme”, “statü”, “iktidar” gibi eşikleri “baş kesip kan dökerek” yani avcılık hünerlerini ve yiğitliklerini göstererek kazanmaktadır. Boğaç’ın boğa, Beyrek’in kâfirler karşısındaki mücadelesi sonucu ad alması; Kan Turalı’nın evlenmek için “üç canavarı” öldürmesi, Begil’in kırılan erkeklik gurunu düzeltmek için ava çıkması, Uruz’un ilk avındaki başarısızlığı avın erkek kimliğinin oluşumunda kimlik

inşası, güç ve itibar elde etme, statü elde etme gibi birçok işleve sahip olduğunu göstermektedir”(Deger,2019: 277).

Kazan’ın ejderhayı öldürdüğünü öğrenen İç Oğuz ve Dış Oğuzlar Kazan’ı karşılarlar. Kazan, Bayındır Padişah’ a ejderha derisinden yapılmış gölgeliği diker, yedi gün yedi gece Padişah’ı konuk eder. Dede Korkut’un “Kazan gibi koçak yiğit bu dünyadan geldi, geçti” sözüyle 13. Boy sonlanır (Ekici, 2019: 204).

Avdan sonra yenilen, kazanılan savaştan sonra verilen yemekler; yapılan eğlenceler 12 boyda da görülmektedir. Boyların sonunda da Dede Korkut’un soy soylayıp boy boyladığı, dualar ettiği bilinmektedir.

Eliuz’un ve Korkmaz’ın tipler ölçüsünde oluşturdukları değerleri 13. Boy’a uygulandığında şu tablo karşımıza çıkmaktadır:

Tablo 2. 4. 1. Dede Korkut Hikâyeleri/ 13. Boy’un Kahramanlara Dair Değer Tablosu.

	Ülkü Değer	Ara Değer	Karşıt Değer
Kişi Seviyesinde	Başışiler: Salur Kazan, Bayındır Han, Dede Korkut.	Kara Budak, Han Avşar, Deli Dünder, Lala Kılbaş.	Yedi Başlı Ejderha, Düşman, Kâfirler.
Kavram Seviyesinde	Alplık, Sevgi, Saygı, Yiğitlik, Deneyim, Erdem, Misafirlik, Düzen-Uyum.	Aile, Boy, Saygı, Otorite, Bağlılık, Zenginlik	Aldatma, Namertlik, Deneyimsizlik.
Simgesel Değer Olarak	Töre, Dua, At, Kurt, Deri Yüzme, Ak Otağ Ok, Yay, Kılıç	Yedi Gün, Yedi Gece, Kartal, Ördek, Pars, Tazı.	100 Bin Kâfir, 7 Baş, Ateş Püskürtme

Dede Korkut Hikâyeleri ve bu doğrultuda Dede Korkut Hikâyeleri'nin 13. Boy'u kültürel değerler bakımından oldukça zengin bir kaynaktır.

Kültürel öğeler, “maddî değerler” ve “manevî değerler” olarak değerlendirilmektedir. Maddî değerler, kültürün gözle görülebilir, korunabilir olan değerlerini oluşturmaktadır. Dede Korkut Hikâyeleri'nin 13. Boy'unda yer alan maddi kültür öğelerinden örnek olarak şunlar verilebilir:

- Otağ,
- Ok, Yay, Kılıç,
- At,
- Zırh,
- Başlık,
- Giysi,
- Gölgelek,
- Eyer,
- İkramlar (Eğlencelerde verilen yemekler),
- Bayındır Han'ın Salur Kazan'a verdiği yedi gün yedi gece olan toy...

Manevi değerler ise görülmeyen, soyut olan fakat hissedilen durumlar olarak nitelendirilebilir. 13. Boy'da buna örnek kavramlar şunlardır:

- Gelenekler,
- Allah'a yalvarma,
- Dua,
- Saygı (Salur Kazan'ın Bayındır Han'a duyduğu saygı, Lala Kılbaş'ın Salur Kazan'a duyduğu saygı)
- Alplık,
- Yiğitlik,
- Cesaret (Lala Kılbaş'ın Salur Kazan'a cesaret vermesi)
- Sevgi,
- Sadakat,
- Dürüstlük,
- Misafirperverlik,
- İnanç...

Tüm bu değerler incelendiğinde kültürel aktarım bakımından “Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi, 13. Boy’un kültürel değerler bakımından zengin bir kaynak olduğu tespit edilmektedir.

2. 5. Salur Kazan’ın Ejderhayı Öldürmesi, 13. Boy’un Dil Özellikleri

13. Boy’un kim tarafından yazıya geçirildiği bilinmemektedir. 61. sayfanın son kısmında “*Hacilu’ya Allah rahmet eylesin.*” duası yer almaktadır. Bu metnin “Hacılı” adında birine sunulduğu düşünülmektedir (Ekici, 2019: 21).

Dede Korkut Hikâyeleri’nin 12 Boy’unun genel dil özelliklerine bakıldığında Eski Anadolu Türkçesinin son devrinin, 13. ve 15. yüzyıl Anadolu Türkçesiyle aynı özellikler ve Azerbaycan Türkçesinin özelliklerini taşıdığı kaynaklarda belirtilmiştir (Ergin, 2016; Sakaoğlu, 1998; Pehlivan, 2015; Gökyay, 2018; Ercilasun, 2019).

13.Boy’ un dil özelliklerine bakıldığında 17-18. yüzyıllara ve Güney Azerbaycan sahasına ait olduğu düşünülmektedir. Nüshanın Ağa Muhammed Han Kaçar’ın kitaplığından alındığını boyla ilgili yayınlardan öğrenilmektedir. Bu duruma göre 13. Boy’un 1786-1797 yılları arasında yazıya geçirildiği söylenebilir (Ercilasun, 2019: 666). Boyda Kıpçak grubuna ait kelimeler de tespit edilmiştir. Genel anlamda Türkmen Türkçesinin ve Azerbaycan Türkçesinin dil özelliklerini barındırdığı görülmektedir (Ekici, 2019: 21).

Shahgoli, N. K., Yaghoobi, V., Aghatabai, S., Behzad, S. çalışmalarında eserin dilinde, Doğu Türkçesine ait söz varlığının bulunduğunu ve az da olsa biçim bilgisi özellikleriyle çok sayıda Moğolca öğelerin varlığını belirtmektedirler. Oğuz Türkçesinin Azerbaycan ve İran sahasına yakın olduğunu tespit etmektedirler. Bu özelliğiyle Dresden ve Vatikan yazmalarından farklı olduğunu dile getiren yazarlar, Dede Korkut’un Günbet Yazmasının yazım özelliklerine bakılırsa Türkistan ve İran sahasında yaygın olan Doğu Türkçesine dikkat çekmişlerdir.

3. BÖLÜM

Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni (AOÖÇ)

Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni, yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde başvurulacak bir kaynaktır. Hedef dillere yönelik öğretim programlarının, program yönergelerinin, sınav ve ders kitaplarının vb. hazırlanması için oluşturulan bir çerçeve metnidir. Metinde; dil öğrenenlerin, bu dilde bilişimsel gereksinimlerini karşılamak için neler yapmaları ve öğrenmeleri gerektiğini, bilişimsel açıdan başarılı olabilmeleri için hangi bilgi ve yeterliklerini geliştirmeleri gerektiğini kapsamlı olarak yer almaktadır. Seviye belirlemede de her seviyenin kazanımlarını tanımlamaktadır (TELCE, 2013: 11). AOÖÇ’ye göre 6 dil düzeyi bulunmaktadır: A1, A2, B1, B2, C1, C2. Bu düzeyler ve kazanımları “Küresel Ölçek” (Global Scale) olarak adlandırılır (TELCE, 2013). AOÖÇ 2018 değişikliğinde, bu 6 düzeye Pre- A1 de eklenmiştir (CEFR, 2018).

Bu çalışma, B1 dil düzeyine göre hazırlanmıştır. Bu doğrultuda AOÖÇ’nin A1, A2, B1 dil düzeylerinin kazanımlarının bilinmesi gerekmektedir. Metin, AOÖÇ 2013 çevirisi dikkate alınarak sadeleştirilmiştir. 2018 AOÖÇ çevirisi Türkçeye kurumsal olarak henüz çevrilmemiştir fakat çalışmada kültürel boyut açısından 2018 CEFR FR. kitabından faydalanılmıştır. Çünkü 2018 CEFR FR. kitabındaki değişiklik ve gelişmeler göz önünde bulundurulduğunda (Gün ve Şihanlıoğlu, 2019) yabancı dil öğretiminde edebiyat metinlerine özellikle yer verilmesi ve kültür, kültürel değerler, kültür aktarımı üzerinde özellikle durulması bakımından çalışmamızın önemini artırmaktadır.

3. 1. A1 Seviyesi Kazanımları

A1- Temel Kullanıcı

- Konuştuğu kişilerin yavaş ve anlaşılır bir şekilde konuşması ve yardıma hazır olması halinde basit düzeyde iletişim kurabilir.

- Kendini ya da başkalarını tanıtabilir. Bu bağlamda nerede oturduğu, kimleri tanıdığı, sahip oldukları, benzeri temel sorular yoluyla iletişim kurabilir.
- Somut gereksinimlerini karşılayabilmek adına bilinen günlük ifadeleri ve çok temel deyimleri anlayabilir ve kullanabilir (TELC, 2013).

3. 1. 1. A1 Seviyesi Dört Dil Becerileri

Tablo 3. 1. 1. 1. AOÖÇ' ye Göre A1 Seviyesi Kazanımları.

BECERİLER	A1
DİNLEME	Kişinin kendisi ailesi ve yakın çevresi ile ilgili tanıdık sözcükleri ve çok temel kalıpları, yavaş ve net konuşulduğunda anlayabilir.
OKUMA	Katalog, duyuru ya da afiş gibi yazılı metinlerdeki bildik adları, sözcükleri ve çok basit tümceleri anlayabilir.
KARŞILIKLI KONUŞMA	Karşısındaki kişinin söylediklerini daha yavaş bir konuşma hızında yinlemesi ve söylemek istediklerini oluşturmada kendisine yardımcı olması koşuluyla, basit yoldan iletişim kurabilir. O anki gereksinime ya da çok bildik konulara ilişkin alanlarda basit sorular sorabilir ve cevap verebilir.
SÖZLÜ ANLATIM	Yaşadığı yeri ve tanıdığı insanları betimlemek için basit kalıpları ve tümceleri kullanabilir.
YAZILI ANLATIM	Kısa ve basit tümcelerle kartpostal yazabilir. Örneğin: Tatil kartpostalıyla selam göndermek gibi. Kişisel bilgi içeren formları doldurabilir. Örneğin: Otel kayıt formuna isim, uyruk ve adres yazmak gibi.

Kaynak: TELC, 2013

3. 1. 2. A1 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri

AOÖÇ'nin belirlediği A1 seviyesinde dil bilgisi kazanımları ünitelere göre Yedi İklim Türkçe kitabında ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı'nda aşağıdaki tablolardaki gibi verilmiştir:

Tablo 3. 1. 2. 1. AOÖÇ' ye Göre A1 Dil Bilgisi Kazanımları.

YEDİ İKLİM TÜRKÇE	İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE KİTABI
1. TANIŞMA bu, şu, o, burası, şurası, orası mı? / değil var/ yok Bulunma Hâli Eki Sayılar Çokluk Eki	1. MERHABA Türk alfabesi Bu-şu-o Kim?-Ne? Çoğul eki (-lar) Soru eki (mı) Burası neresi?
2. AİLEMİZ Ayrılma Hâli Eki Belirtme Hâli Eki Bulunma Hâli Eki Yönelme Hâli Eki -DAn önce, -DAn sonra Emir Şahıs Zamirleri Şimdiki Zaman	2. NEREDE? Bulunma durumu (-DA) Var-yok Sayılar Kaçınıcı? İsim cümleleri
3. GÜNLÜK HAYAT Belirli Geçmiş Zaman Zaman Zarfları - ile - yla - DAn önce, - DAn sonra	3. NE YAPIYORSUN? Şimdiki zaman Yönelme durumu (-(y)A) Uzaklaşma durumu (-DAn) -mAk istemek
4. ÇEVREMİZ İyelik Ekleri -DAn... A Kadar Gelecek Zaman	4. BENİM DÜNYAM İyelik ekleri Ülke, milliyet, dil adları Kendi, hep Belirtme durumu (-(y)I)
5. MESLEKLER İsim Tamlamaları	5. ZAMAN ZAMAN Saatler -DAn -(y)A kadar -DAn önce/-DAn sonra -mAdAn önce/-Dİktan sonra -DAn beri / -Dİr
6. ULAŞIM -ki/ DAki - (ı) ncı	6. ÇEVREMİZ VE BİZ İsim tamlamaları -ki eki Karşılaştırma (daha, en)
7. İLETİŞİM -A göre, bence -DEn daha +sıfat: Karşılaştırma En + sıfat: Üstünlük -DEn beri/ -Dir	
8. TATİL Genel Tekrar	

Kaynak: Yedi İklim Türkçe, 2018; İstanbul, 2012

3. 2. A2 Seviyesi Kazanımları

A2- Temel Kullanıcı

- Basit bir dil kullanarak kendi özgeçmişi ve yakın çevresi hakkında bilgi verebilir ve anlık gereksinimleri karşılayabilir.
- Bildiği, alışılmış konularda doğrudan bilgi alışverişinde bulunarak düzeyde iletişim kurabilir.
- Kişisel, Bildiği, alışılmış konularda doğrudan bilgi alışverişinde bulunarak düzeyde iletişim aile, alışveriş, iş ve yakın çevre ile ilgili konularda çok sık kullanılan temel deyimleri ve cümleleri anlayabilir (TELC, 2013).

3. 2. 1. A2 Seviyesi Dört Dil Becerileri

Tablo 3. 2. 1. 1. AOÖÇ'ye Göre A2 Seviyesi Kazanımları.

BECERİLER	A2
DİNLEME	Kişiyi doğrudan ilgilendiren konularla ilişkili kalıpları ve çok sık kullanılan sözcükleri anlayabilir. (Örneğin; En temel kişisel ve ailevi bilgiler, alışveriş, yerel çevre, meslek). Kısa, net, basit ileti ve duyurulardaki temel düşünceyi kavrayabilir.
OKUMA	Kısa ve basit metinleri okuyabilir. İlanlar, kullanım kılavuzları, menüler ve zaman çizelgeleri gibi basit günlük metinlerdeki genel bilgileri kavrayabilir ve kısa kişisel mektupları anlayabilir.
KARŞILIKLI KONUŞMA	Bildik konular ve faaliyetler hakkında doğrudan bilgi alışverişini gerektiren basit ve alışılmış işlerde iletişim kurabilir. Genellikle konuşmayı sürdürebilecek kadar anlamasa da kısa sohbetlere katılabilir.
SÖZLÜ ANLATIM	Basit bir dille ailemi ve diğer insanları, yaşam koşullarını, eğitim geçmişini ve son işini betimlemek için bir dizi kalıp ve tümceyi kullanabilir.
YAZILI ANLATIM	Kısa, basit notlar ve iletiler yazabilir. Teşekkür mektubu gibi çok kısa kişisel mektupları yazabilir.

Kaynak: TELC, 2013

3. 2. 2. A2 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri

AOÖÇ'nin belirlediği A2 seviyesinde dil bilgisi kazanımları ünitelere göre Yedi İklim Türkçe kitabında ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı'nda aşağıdaki tablolardaki gibi verilmiştir:

Tablo 3. 2. 2. 1. AOÖÇ'ye Göre A2 Dil Bilgisi Kazanımları.

YEDİ İKLİM TÜRKÇE	İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE KİTABI
1. ZAMAN- MEKÂN Belirsiz Geçmiş Zaman (-mış) - DAn önce - DAn sonra - mAdAn önce - DIktAn sonra	1. GEZELİM GÖRELİM Emir kipi İstek kipi Yapım ekleri (-II, -sIz, -IIk)
2.SAĞLIKLI YAŞAM Pekiştirme gibi, kadar	2.HABERİNİZ OLSUN Belirli geçmiş zaman İsim cümlelerinde belirli geçmiş zaman Bağlaçlar (çünkü, bu sebeple, bu nedenle) Vasıta eki (ile)
3. SOSYAL ETKİNLİKLER Geniş zaman (-Ir/ -Ar/ -r) -CA, -A göre bu yüzden/ bu sebeple belki... belki hem... hem ne... ne ya... ya ister... ister	3.NELER OLACAK? Gelecek zaman İsim cümlelerinde gelecek zaman Karşılaştırma (gibi, kadar)
4. GÜZEL ÜLKEM -mA/ -mAk/ -Iş Dolaylı Anlatım (Emir Kipi)	4.EVVEL ZAMAN İÇİNDE Belirsiz geçmiş zaman Pekiştirme sıfatları Küçültme ekleri (-CIk,-CA, -cAğIz) Doğrudan anlatım (diye) Bağlaçlar (hem hem, ne ne, ya ya)
5. ÜRETİMDEN TÜKETİME -(y)Ip -mAdAn -mAyIp -(y)ArAk -(y)A... -(y)A	5. NE OLUR NE OLMAZ Geniş zaman Rica etme -DIr eki
6.DUYGULAR -(y)Abil-	6.NELER YAPABİLİRSİNİZ? Yeterlilik fi ili (-(y)Abil) Yeterlilik fi ili fonksiyonları Zarf-fi iller (-(y)Ip,-mAdAn)
7. TEKNOLOJİ VE İLETİŞİM -mAk için -mAk üzere ... diye sormak ... diye cevap vermek	
8. İNSAN VE TOPLUM -an/ -en Genel Tekrar	

Kaynak: Yedi İklim Türkçe, 2018; İstanbul, 2012

3. 3. B1 Seviyesi Kazanımları

B1- Bağımsız Kullanıcı

- Yaşadığı olayları ve deneyimlerini aktarabilir; düşlerinden, umutlarından ve isteklerinden söz edebilir, görüşlerini ve planlarını kısaca nedenleriyle ortaya koyabilir.
- Kişisel ilgi alanları doğrultusunda ya da bildiği konularda, basit, ancak fikirler arası bağlantıların oluşturulmuş olduğu metinler yoluyla kendini ifade edebilir.
- Seyahatlerde, dilin konuşulduğu yerlerde karşılaşılabilecek çoğu durumların üstesinden gelebilir. Günlük yaşamda, işte ya da okulda, sık karşılaştığı ve tanıdık olduğu konulara dayalı yazılı ve sözlü ifadeleri ana hatlarıyla anlayabilir (TELC, 2013).

3. 3. 1. Seviyesi Dört Dil Becerileri

Tablo 3. 3. 1. 1. AOÖÇ'ye Göre B1 Seviyesi Kazanımları.

BECERİLER	B1
DİNLEME	İş, okul, boş zaman vb. ortamlarda sürekli karşılaşılan bildik konulardaki net, standart konuşmanın ana hatlarını anlayabilir. Güncel olaylar ya da kişisel ilgi alanına giren konularla ilgili radyo ve televizyon programlarının çoğunun ana hatlarını yavaş ve net olduğunda anlayabilir.
OKUMA	Meslekle ilgili ya da günlük dilde en sık kullanılan sözcükleri içeren metinleri anlayabilir. Kişisel mektuplarda belirtilen olay, duygu ve dilekleri anlayabilir.
KARŞILIKLI KONUŞMA	Dilin konuşulduğu ülkede seyahat ederken ortaya çıkabilecek birçok durumla başa çıkabilir. Bildik, ilgi alanına giren ya da günlük yaşamla ilgili (Örneğin; aile, hobi, iş, yolculuk ve güncel olaylar gibi) konularda hazırlık yapmadan konuşmalara katılabilir.
SÖZLÜ ANLATIM	Deneyimlerini, hayallerini, umutlarını, isteklerini ve olayları betimlemek için çeşitli kalıpları yalın bir yoldan birbirine bağlayabilir. Düşünce ve planlara ilişkin açıklamaları ve nedenleri kısaca sıralayabilir. Bir öyküyü anlatabilir, bir kitap ya da filmin konusunu aktarabilir ve izlenimlerini belirtebilir.
YAZILI ANLATIM	Bildik ya da ilgi alanına giren konularla bağlantılı bir metin yazabilir. Deneyim ve izlenimlerini betimleyen kişisel mektuplar yazabilir.

Kaynak: TELC, 2013

3. 3. 2. B1 Seviyesi Dil Bilgisi Becerileri

AOÖÇ'nin belirlediği B1 seviyesinde dil bilgisi kazanımları ünitelere göre Yedi İklim Türkçe kitabında ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı'nda aşağıdaki tablolardaki gibi verilmiştir:

Tablo 3. 3. 2. 1. AOÖÇ'ye Göre B1 Dil Bilgisi Kazanımları.

YEDİ İKLİM TÜRKÇE	İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE KİTABI
1.HABERİN VAR MI? Zarf fiil –(y) ken Şimdiki Zamanın Hikâyesi -(I)yordu	1.YENİ BİR HAYAT Zarf-fiiller (-y)ArAk, -(y)A -(y)A) Şimdiki zamanın hikâyesi Zarf-fiiller (-(y)ken)
2. YORUMLAR VE GÖRÜŞLER İsteşlik- İsteş Çatı –(I)ş	2.İŞ DÜNYASI İsim-fiil ekleri (-mAk / -mA) İsim-fiil ekleri (-(y)Iş) Emir kipinde dolaylı anlatım
3.EĞİTİM Dilek Kipi –sA Dilek Kipini Hikâyesi -sAydI Şart Kipi –(y)sA	3. HER ŞEYİN BAŞI SAĞLIK Gereklik kipi Gereklik kullanımları (gerek / lazım / zorunda / mecbur) Gereklik kipinin hikâyesi
4.GELİN TANİŞ OLALIM Gereklik Kipi: -mAII -AII, -DIğInDAn beri, -DI...AII Ettirgen Çatı: -DIr, -Ir, -t, Ar	4.EĞİTİM HAYATI Zarf-fiiller (-mAk için / -mAıI için / -mAk üzere) Zarf-fiiller (-mAktAnsA / -mAıInA rağmen) Zarf-fiiller (-A rağmen / -sA bile)
5.ENGELLERİ KALDIRALIM Dönüşlü Çatı:-n-, -I- “Kendi” Dönüşlülük Zamiri -mAk lazım -mAk zorunda kal- -mAk gerek -mAk şart	5.HAYALLERİMİZ Dilek-şart kipi Dilek kipinin hikâyesi Dilek-şart kipinin birleşik kullanımları
6.KURGU -I-, -n- Edilgen Çatı	6.İNSANLAR KONUŞA KONUŞA İsteş çatılı fiiller Zarf-fiiller (-DıkçA / -DIğIndA / -DIğI sürece) Zarf-filler (-DIğIndAn beri -(y)AII, -DI -(y)AII)
7.KUTLAMA Sıfat Fiiller (-An, -DIk, AcAk)	
8.ÖMÜR DEDİĞİN Genel Tekrar	

Kaynak: Yedi İklim Türkçe, 2018; İstanbul, 2012

Çalışma, B1 dil düzeyinde hazırlandığından B2, C1, C2 kazanımları tek tabloda verilmiştir. B2, C1, C2 kazanımları B1 düzeyinin üstünde yer almaktadır. Gramer açısından özgün metnin sadeleştirme uygulamasında bu düzeylere yer vermemek adına dikkat edilmiştir.

Tablo 3. 3. 2. AOÖÇ’ye Göre B2/C1 Dil Bilgisi Kazanımları.

YEDİ İKLİM TÜRKÇE B2	İSTANBUL YABANCILAR İÇİN TÜRKÇE KİTABI B2/C1
- Sıfat fiil ekleri: -r, -Ar, -Ir, -AsI, -mAz. - Zarf fiil ekleri: -AnA kadar, -IncAyA kadar, -mAksIzIn. - Bütün zamanların hikâyeleri.	A. Dönüşlü Fiil B. Zarf-fiiller (-dIkçA, -dIğI sürece) C. Zarf-fiiller (-IncAyA kadar /dek / değin, -AnA kadar /dek / değin)
	C1 A. Birleşik zamanlar (-Iyordu, - (I/A)rdI) B. Birleşik zamanlar (-(y)AcaktI) C. Birleşik zamanlar (-mIştI)
- Sıfat fiil eki: -mIş - Zarf fiil ekleri: -DIğI zaman, -DIğIndA, -DIğI sırada, -AcAğI zaman, -AcAğI sırada. - Bütün zamanların rivayetleri.	A. Edilgen Fiil B. Tarafından / -CA C. Zarf-fiiller (DIğI / AcAğI zaman / sırada / DIğIndA)
	C1 A. Rivayet Birleşik Zamanlar (- (I)yormuş, - (I/A)rmış) B. Rivayet Birleşik Zamanlar ((y)AcAkmIş) C. Rivayet Birleşik Zamanlar (-mIşmIş-mAllymIş, -sAymIş)
- Dolaylı anlatım - İsimlerin dolaylı anlatımları - Fiillerin dolaylı anlatımları - İstek kipinin dolaylı anlatımı - Soruların dolaylı anlatımları - Emir kipinin dolaylı anlatımları	A. Ettirgen fiil B. Zarf-fiiller (-DIğI için, -DIğIndAn dolayı, -DIğIndAn) C. Edatlar (Artık-Sanki)
	C1 A. Şimdiki zamanın şartı (- (I) yorsa) Geniş zamanın şartı (- (I/A)rsA Zarf fiiller (mAsI şartıyla/ koşuluyla B. Duyulan / Görülen geçmiş zamanın şartı (-DIysA, -mIşsA) C. Gelecek zamanın şartı (- (y)AcAksA)
- boyunca - süresince	A. Sıfat-fiiller (- (y)An) B. Sıfat-fiiller (-DIK, - (y)AcAK) C. Sıfat-fiiller (- (I/A) r / -mAz /

• -DIğI sürece • -DIğI zaman • -DIkçA • -IncA • -Ar ... mAz	-DIk / -AcAk / -mIş) C1 A. Birleşik fiiller (-(I)yor, -(I/A)r, -mIş, -(y)AcAk olmak B. Zarf Fiiller -(y)EcEk/-DIğI kadar -(y)EcEk/-DIğI gibi C. Bağlaçlar (Zira, aksi halde, açıkçası)
• Gerekliklik kipinin dolaylı anlatımı • Zarf fiil ekleri: -DIğI için, -DIğIndAn, -AcAğI için, -AcAğIndAn	A. Fiil cümlelerinde dolaylı anlatım B. Soru cümlelerinde dolaylı anlatım C. İsim cümlelerinde dolaylı anlatım C1 A. Bağlaç olan ‘ki’ B. ki’li bağlaçlar (Demek ki, yeter ki, tut ki, şöyle ki, nasıl ki, illâ ki, nedir ki, kaldı ki) C. Tezlik fiili, Sürerlilik fiili, Yaklaşma fiili
• Birleşik çatı: işteş / ettirgen + ettirgen vs. • Zarf fiil ekleri: -DIğI hâlde, -AcAğI hâlde -mAsInA rağmen, A rağmen.	A. Bağlaçlar (oysaki hâlbuki, meğerse, mademki, ne var ki, ne yazık ki, neyse ki) B. Bağlaçlar (dA) C. Bağlaçlar (üstelik, hatta, ayrıca, bununla birlikte, bununla beraber) C1 A. Zarf fiiller (-DIğInA /-AcAğInA göre) B. Zarf fiiller (-DIğI takdirde) C. Zarf fiiller (-mEsİ durumunda)
• Zarf fiil ekleri:-mAk yerine,-mAktAnsA, -AcAğInA / mAsI hâlinde, -AcAğI yerde, -DIğI takdirde, -mAsI durumunda. • -I vermek • -Ip durmak • -Ip kalmak • -I yazmak • -A kalmak • -A gelmek	

Kaynak: Yedi İklim Türkçe, 2018; İstanbul, 2012

Yedi İklim Türkçe kitabı C1 seviyesinde gramer ayrımı yapılmadığı, kazanımların ünitelerin içinde verildiği görülmektedir. C2 kazanımlarının da kaynaklardan anlaşıldığı üzere ana dile yakın olduğu tespit edilmektedir. Tüm

bu kazanımların incelenmesi sonucunda çalışmamızda sadece A1, A2, B1 kazanımlarının dikkate alınarak yapıldığı göz önünde bulundurulmaktadır.

3. 4. Dil Öğrenenlerin Genel Yeterliliklerinde Aranılan Sosyokültürel Bilgi

AOÖÇ’de dil öğrenimi, 4 temel dil becerisinin yanında hedef dilin ait olduğu toplumun kültürünün de öğrenilmesi gerektiği önemle vurgulanmıştır. 2018 AOÖÇ çevirisi Türkçeye kurumsal olarak henüz çevrilmediği daha önce belirtilmişti fakat kültürel boyut açısından 2018 CEFR FR. kitabından anlaşıldığı üzere yabancı dil öğretiminde kültür, kültürel değerler, kültür aktarımı üzerinde özellikle durulması yeni çalışmalarda ve dil öğretiminde kullanılacak kaynak kitaplarda bu duruma dikkat edileceği düşünülmektedir. 2013 çerçeve metnine göre sosyokültürel bilgiler şöyle belirtilmiştir:

“1. Günlük yaşam, örneğin;

- *yeme ve içme, öğünler, sofraya kültürü,*
- *bayramlar,*
- *çalışma zamanları ve alışkanlıkları,*
- *boş zaman uğraşları (hobiler, spor, okuma alışkanlıkları, medya).*

2. Yaşam koşulları, örneğin;

- *yaşam standardı (yöresel, sınıfa özel ve etnik farklılıklarıyla),*
- *ev ortamı,*
- *sosyal güvence.*

3. Kişiler arası ilişkiler (güç ve dayanışmaya dayanan ilişkileri de içerir), örneğin, aşağıdakilerle ilişkili olarak;

- *bir toplumun sınıfsal yapısı ve sosyal gruplar arasındaki ilişkiler,*
- *farklı cinsiyetler arası ilişkiler (erkek/kadın; yaklaşma derecesi),*
- *aile yapıları ve ilişkileri,*
- *nesiller arası ilişkiler,*
- *iş ortamındaki ilişkiler,*

- toplum ve polis, idare vb. arasındaki ilişkiler,
- etnik ve diğer halklar arasındaki ilişkiler,
- politik ve dini gruplar arasındaki ilişkiler.

4. Aşağıdaki etmenlere bağlı olarak değerler, inançlar ve tutumlar

- sosyal sınıf,
- meslek grupları (akademisyenler, yönetim, memur, eğitimli ve eğitimsiz işçiler),
- varlık (kazanılmış ya da miras yoluyla),
- yöresel kültürler,
- güvenlik,
- kurumlar,
- gelenek ve sosyal dönüşüm,
- tarih, özellikle önemli tarihi kişilikler ve olaylar,
- azınlıklar (etnik, dini),
- millî kimlik,
- başka ülkeler, devletler, halklar,
- politika,
- sanat (müzik, güzel sanatlar, edebiyat, tiyatro, popüler müzik ve şarkılar),
- din,
- mizah.

5. Beden dili (bkz. 4.4.5.2): Beden dilini yönlendiren toplumsal alışkanlıklara ilişkin bilgide, dili kullananların/öğrenenlerin sosyokültürel yeterliğinin bir kısmını oluşturur.

6. Sosyal gelenekler, örneğin ev sahibi ve misafir ilişkilerine dayanarak;

- dakiklik,
- hediyeler,
- giyim,
- içecekler, öğünler,

- davranış ve sohbet kuralları ve tabular,
- ziyaret süresi,
- vedalaşmak.

7. Aşağıdaki alanlarda geleneksel davranışlar

- dinî gelenekler,
- doğum, evlenme, ölüm,
- halka açık toplantılarda ve törenlerde seyircilerin davranışları,
- kutlamalar, festivaller, dans ortamı, diskotekler vb.”(TELÇ, 2013:103-104)

AOÖÇ dikkate alındığında yabancı dil öğreniminde ve öğretiminde dil ve kültürün bir bütün halinde ele alınması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Şenel, Rivers’in (Rivers, 1982) dil aracılığı ile kültür öğreniminin insana katkılarını şu şekilde aktarmıştır:

“- İnsanların eylemlerinin nedenini doğru anlamaktır. Her birey eylemlerini yaparken içerisinde bulunduğu toplumun psikolojik, sosyal vb. yapılarından izin aldığı için bireyi ve onun eylemlerini anlama noktasında dil aracılığı ile kültürü öğrenmek önemlidir.

- Yaş, cinsiyet, sosyal sınıf vb. değişkenlerin insanların yaşamlarına ve kültürlerine etkisini anlamak adına önemlidir.
- İnsanların kriz durumlarında bir kültür içerisinde ne şekilde davrandıklarını ve bunu dile ne şekilde yansıttıklarını anlamak adına önemlidir.
- Dilde yer alan ortak kelime ve imajların, kültürdeki ortak görünümeleri yansıtmak istediğini anlama noktasında önemlidir.
- Öğrenilen kültür ile kendi kültürü arasındaki bağın ve farklılıkların genel durumunu görme ve böylece adaptasyon sürecini rahat atlatma noktasında önemlidir.
- Her türlü alandan öğrenilen dilin aynı zamanda kültürü ile pekiştirileceğini kavrama noktasında önemlidir.
- Öğrenilen dile ait kültüre empati duyma, anlama noktasında önemlidir” (Şenel, 2013:21).

Dil ve kültür ilişkisi bakımından bu özellikler dikkate alındığında folklorun, bir başka deyişle “halk biliminin” yabancı bir dil öğreniminde önemi ortaya çıkmaktadır. Bu manada atasözleri, deyimler, türküler, maniler, ninniler, masallar, hikâyeler dil öğreniminde ve kültür aktarımında kullanılan en önemli öğeler olduğu görülmektedir. Yabancı dil öğretiminde bunlardan

faaydalanılmaktadır. Kutad, yabancı dil öğretiminde kullanılan yazınsal metinlerin faydalarını şöyle özetlemiştir:

“- Öğrencinin öğrendiği dilin kullanıldığı ülke ve kültürü tanınmasını ve o kültüre aşına olmasını sağlar.

- Yabancı kültürün tarihini ve sanatını öğrenmesini sağlar.

- Öğrencinin kendi kültürü ile yabancı kültürü karşılaştırmasını sağlar.

- Yabancı bir kültürü öğrenmek aynı zamanda yaşama çok yönlü bir bakış açısı da getireceği için kişinin hayattaki misyonuna ve vizyonuna katkıda bulunur.

- Öğrencinin öğrenim sürecinde edilgen değil, etken olmasını sağlamaktadır.

- Öğrencinin dili öğrenirken yazınsal metinlerden faydalanması, aynı zamanda dile ait pratik yapmasını ve metinler aracılığı ile dili daha iyi şekilde kavramasını sağlamaktadır.

- Öğrencinin okuma duyarlılığına katkıda bulunmaktadır.

- Öğrencinin okur kimliğine katkıda bulunarak farklı kültüre ait bir metni tanımlamasını ve bu tanımlama ile kendisini geliştirmesini sağlamaktadır.”(Kutad, 1996: 37)

Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı incelendiğinde folklor öğelerine yer verildiği görülmektedir. Yedi İklim Türkçe kitabında bu öğeler metinlerin içinde verilmiştir. İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı’nda ise “Kültürden Kültüre” başlığıyla ayrı olarak verilmiştir.

Dil öğretiminde özgün (otantik) metinlere yer verilmesi hedef dilin öğretimi ve hedef kültürün aktarımı konusunda önemli yer tutmaktadır. Bölükbaş’a göre özgün metinler, kullanmalık ve yazınsal metin olarak ikiye ayrılmıştır. Kullanmalık metinleri, belirli bir konuda bilgi verme amacı güden ve günlük yaşam durumlarını içeren metinler olarak ifade edilmiştir. Yazınsal metinleri; değişik okumalara açık ve çok katmanlı anlamı olan, hedef dil ile beraber hedef kültürün de öğretilmesinde etkili olduğundan yabancı dil öğretimi derslerinde önemli bir yer tutan metinler olarak ifade etmektedir (Bölükbaş, 2015: 925-926).

Özgün (otantik) metinler bağlamında YEE, Türkçeyi öğrenen yetişkinlere yönelik B1 ve B2 düzeyinde “Dede Korkut Hikâyeleri”nin 4 tanesini kitap olarak yayımlamıştır. Bu hikâyeler: Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi, Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han'a İsyanı, Uşun Koca Oğlu Seğrek. Bu kitaplarda yer alan hikâyelerle ilgili dört dil becerisine yönelik etkinlikler de yer almaktadır. Çalışmada bu hikâyelerden de faydalanılmıştır.

Dede Korkut Hikâyeleri edebi metin olması bakımından Türk kültürünün aktarımında kullanılabilecek orijinal, özgün (otantik), bir metin olduğu görülmektedir. Bu metnin derslerde kullanılması gerektiğini düşünen Mahir Kalfa Dede Korkut Hikâyeleri'nden hareketle örnek bir uyarlama metni oluşturmuştur:

“Merhaba Ayşe.

Merhaba Mary.

Nereye gidiyorsun?

Ödev hazırlamak için kütüphaneye gidiyorum.

Ödevinin konusu ne?

Dede Korkut Hikâyeleri'nde ad verme geleneğini araştırıyorum ve çok ilginç bir şeyle karşılaştım.

Ben Dede Korkut Hikâyeleri'ni duydum ama okumadım. Ne bulduğunu bana da söyler misin? Çok merak ettim.

Çocuklara isim verirken çok farklı bir gelenek var. Çocuklar 15 yaşına gelene kadar babalarının isimleriyle çağırılıyorlar. Örneğin Dirse Han'ın bir oğlu oluyor. Onu herkes Dirse Han'ın oğlu diye çağırıyor. Ne kadar ilginç! Sonra ne oluyor? Hikâyelerde çocuğun kendine özgü bir ad alabilmesi için bir kahramanlık yapması gerekiyor. Bu kahramanlığı herkesin görebileceği bir yerde yapması gerekiyor. Örneğin Dirse Han Oğlu Boğaç Han Hikâyesi'nde Dirse Han'ın oğlu meydanda Bayındır Han'ın boğası ile yaptığı mücadele sonucunda Boğaç adını almıştır.

Peki, çocuğa ismini kim verir?

Çocuğa ismini Dede Korkut verir. Dede Korkut toplum tarafından bilgisine önem verilen bir kişidir. Bilge bir kişi olduğu gibi onun olağanüstü güçleri olduğuna da inanılır. Dede Korkut, “Adını ben verdim, yaşını Allah versin!” gibi bazı güzel sözler söyleyerek çocuğa ismini verir.

Peki, günümüzde çocuklara nasıl isim veriyorsunuz?

Günümüzde de çok güzel âdetler var. Çocuk doğduğu zaman bir aile büyüğü gelerek sağ kulağına ezan okur ve çocuğun ismini kulağına üç kez söyler. Böylece çocuğa isim verilmiş olur. Çocuğa verilen isim genellikle aile büyüklerinin isimlerinden seçilir. İsmi çocuğun talihine ve kişiliğine etki ettiği düşünülür” (Kalfa 2013: 175).

Uyarlama örneğinde Kalfa'nın, Türklerde ad verme geleneğinin dün ve bugünü hakkında bilgiler vererek Türk kültürünün aktarımına yardımcı bir metin örneği sunduğu görülmektedir. Kalfa'nın Dede Korkut'ta ad verme uyarlama örneği gibi Türk edebiyatının önemli eserlerinden olan Kutadgu Bilig'den sofra adabıyla ilgili uyarlama örnekleri de alan yazında görülmektedir

(Boztoprak, 2019). Uyarlamaların hedef kitleye de hitap etmesi açısından önem verilmektedir.

Yabancı dil öğretiminde özgün ya da kurgusal metinlere yer verilmesi gerektiğini fakat bu metinlerde dikkat edilmesi gereken hususlar olduğunu unutmamak gerekir:

“- Edebî metinler öğrencinin seviyesine uygun olmalıdır. Dili öğrenmeye başlama ve gelişim aşamasındaki fark algılanmalı ve bu farka uygun olarak öğrenciye sunulan metindeki sözcüklerin anlaşılabilirliği, zorluğu göz önüne alınmalıdır.

- Yabancı dil öğretiminde kullanılan metinlerin öğrencinin bilgi, ilgi, deneyim ve yaşamına uygun seçilmesi; öğrencinin metni anlamasını ve dili öğrenmesini kolaylaştırmaktadır.

- Yabancı dil öğretiminde kullanılan materyallerin kültürden ayrı olarak hazırlanmadığı, kültürün bir uzantısı olduğu öğrenciye hissettirilmeli; metni destekleyecek kültür birikimini de elde etmesi adına yan kaynaklar verilmeli, çalışmalar yapılmalıdır.

- Kültürel farkındalığın oluşması adına sadece var olan kültürün değil, kültürün arka planı ve halk kültüründe sıkça yer alan unsurlar, gelenekler, âdetler ve söyleyiş biçimleri öğrenciye öğretilmelidir.

- Dilde en fazla karşılaşılan sorunlardan biri de soyut kavramların, mecaz ve mazmunların öğretilmesidir. Yabancı dil öğretiminde ilk seviyelerden sonra özellikle bu kavramların yavaş yavaş öğretilmesine geçilmelidir” (Polat 1993: 187).

Bu çalışmada da tüm bunlara dikkat edilerek üniteler hazırlanmıştır. Ünite etkinliklerinde kullanılan metinlerin özgünlük ve kurmaca durumlarına bakılarak hedef kitleyle bütünleşmesi sağlanmıştır. Ünite etkinliklerinde B1 düzeyi kazanımlarına dikkat edilerek kültür aktarımına özen gösterilmiştir. Etkinliklerde kültürlerarası kültürleşme unsurlarını düşündürücü soru-cevap teknikleri eklenerek dil öğretiminin amacına uygun hizmet edilmesine katkı sağlanmaktadır.

4. BÖLÜM

Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy' un B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi

4. 1. 13. Boy Özgün Metnin ve Sadeleştirilmiş Metnin Karşılaştırmalı Özellikleri

Alan yazın araştırmasında metin uyarlamada söz dizimsel ve sözcüksel değişimler ön plana çıkmaktadır (Ellis, 1993; Hill, 1997; Young, 1999). Allen'e göre, metin sadeleştirmede temelde yapısal ve sezgisel olmak üzere iki yaklaşım söz konusudur (Allen, 2009). Yapısal yaklaşımda sadeleştirme, metin hedef kitlenin seviyesine göre ayarlanıp sözcük odaklı bir yaklaşımdır. Sezgisel yaklaşımda sadeleştirme ise, sadeleştirmeyi yapan kişiler kendilerini bir yabancı dil öğretmeni ya da öğrencisi gibi düşünerek, öğrencinin hangi düzeyde hangi kelime ve yapıları bilmeleri gerektiğine sezgisel olarak karar verirler ve metin uyarlamalarını buna göre yaparlar (Crosley, Allen ve McNamara, 2012). Alan yazın taramasında metin sadeleştirme teknikleri şunlardır:

1. Koruma: Metnin olduğu gibi bırakılması.
2. Değiştirme: Metni, hedef kitlenin düzeyine uygun hale getirilmesidir. Sözcük ve cümle yapılarını hedef kitleye göre uyarlanmasıdır.
3. Özetleme: Metnin kısaca yazılarak, basitleştirilmesidir.
4. Silme: Metnin detaylı bölümlerinin metinden silinmesidir (Alderson, 2000; Chang, 2008; Long ve Ross, 1993; Nation, 1993; Oh, 2001; Williams ve Dallas, 1984; Yano, Long ve Ross, 1994).

Bu çalışmada da Dede Korkut Hikâyeleri'nin 13. Boy'u B1 düzeyinde sadeleştirilerek yabancı dil öğrenim sürecinde dil kazanımlarıyla birlikte Boy'un Türk kültürünün aktarımına katkı sağlayacaktır. Sadeleştirmenin yanında uyarlama örnekleriyle metin desteklenmektedir. Sadeleştirme aşamasında beş üniteye etkinliklere bakılacak olursa "koruma, özetleme, silme, değiştirme" tekniklerinin her biri kullanılmıştır. Özgün (otantik) metnin ahenginin bozulmamasına özen gösterilmiştir. Üniteler aracılığıyla, metinlerle alakalı dört dil becerisine uygun etkinlikler hazırlanarak hedef kitlenin B1 düzeyinde Türkçe

öğrenmesine yardımcı olunarak kültür aktarımı sağlanılabileceği düşünülmektedir.

Bu bölümde 13. Boy'un özgün ve sadeleştirilmiş halleri sözcüksel olarak karşılaştırılacak ve özgün metnin sadeleştirilmesi sırasında neler yapıldığından bahsedilecektir.

13. Boy'da, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi'nde, özgün metinde 1571 kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerden 1166 tanesi isim soylu, 405 tanesi fiil soyludur.

Sadeleştirilmiş metinde ise 1150 kelime bulunmaktadır. Bu kelimelerden 941 tanesi isim soylu, 209 tanesi fiil soyludur.

Özgün metinde ve sadeleştirilmiş metinde devrik cümle yoktur, bütün cümleler kurallı (düz) cümle olarak yer almaktadır. Bu durum Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde hedef kitle için metnin anlaşılabilirliğinin artmasına katkı sağlamaktadır. Bunların dışında metin içinde öge eksikliği bulunan cümlelerin tamamlanmasının hedef kitleye yararlı olacağı düşünülmüştür. Aşağıda öge eksikliği olan cümleler gösterilmekte ve tamamlanmış hâlleri koyu renkle belirtilmektedir.

- Otuz bin (**düşman**) geliyor.
- Salur Kazan; (**düşmanı**) küçümsedi, yok saydı.
- Salur Kazan, gözünün ucuyla (**ulağa**) sert bir şekilde baktı.
- Bayındır Han'a Kazan'ın ejderha olmadığını, (**onu**) öldürdüğünü haber verir.

Bunların dışında hikâyenin sadeleştirilmesi aşamasında şunlara dikkat edilmiştir:

- B2- C1 düzeyinde verilmesi gereken birleşik zamanlar, basit zamana ya da B1 düzeyinde verilen zamanlara uygun olacak şekilde dönüştürülmüştür.
- B1 düzeyinde şimdiki zamanın hikâyesi kullanılmıştır.
- B1 düzeyi üzeri olan fiilimsiler düzeye uygun hâle getirilmiştir.
- Uzun cümle yapıları kısaltılmıştır.
- Uzun paragraflar ikiye ya da üçe ayrılmıştır.
- C1- B2 düzeyine ait olan birleşik yapıllı fiiller düzeye uygun hâle getirilmiştir. Düzeye uygun hale getirilemeyen yapılar ise hikâyede kullanılmamıştır.
- Hikâyedeki güncelliğini kaybetmiş kelimeler değiştirilmiştir.

- Hikâyede geçen “tazı” kelimesi yerine “köpek” kelimesi kullanılmıştır.
- Hikâyede “dedi” doğrudan aktarım fiili korunmuştur. Etkinliklerde B1 kazanımları doğrultusunda doğrudan ve dolaylı anlatım cümlelerine yer verilmiştir.
- Hikâyenin olay örgüsüne ve hikâyedeki kahramanların özelliklerine müdahale edilmemiştir.
- Etkinliklerde zıt anlamlı kelimeler, şart ve dilek yapısı verilmiştir.
- Sıfatlamalarda birden fazla isme rastlanıldığı için anlaşılabilirliği artırmak adına sadece aslı olan tercih edilmiştir.
- Genel olarak özgün metinde sıfat fiiller yer aldığı görülmektedir. Bu fiilimsiler B2 düzeyinde kullanıldığı için değiştirilmiştir.

Türk dünyasından da Türkiye Türkçesini öğrenmek isteyenlerin ve öğrenci değişim programlarıyla Türkiye’ye gelen öğrencilerin varlığı bilinmektedir. Bu aşamada öncelikle Türk soylu öğrencilerin Türkçeyi öğrenen diğer yabancı öğrencilerden farklı olduğu gözden kaçırılmamalıdır. Çünkü onların ana dili Türkçenin bir şivesidir, lehçesidir. Özellikle Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tataristan gibi ülkelerin kendi ana dilleriyle Türkiye Türkçesi arasında çok fazla benzerlik vardır. Bu bakımdan ana dili Türkçenin bir lehçesi olan hedef kitleyle Türkçeye tamamen yabancı bir ana dile sahip hedef kitleyi bir tutmamak gerekir. Verilen metinlerde hedef kitleye bilinmesi gereken sözcük oranını %95 olarak belirleyen Laufer’in yanında (Laufer, 1989); Hu ve Nation belirlenen düzeye ulaşabilmek için bilinmesi gereken sözcük oranını %98-99 aralığında olması gerektiğini vurgulamışlardır. (Hu ve Nation, 2000) Bu durumda Dede Korkut Hikâyeleri’nin 13. Boy’u Türk soylu hedef kitle için ya da ana dili Türkçenin bir lehçesi olan hedef kitle için uygun bir metindir. Çünkü Laufer’in ve Hu ve Nation’un verilerine göre bir metinde bilinen sözcük, ortalama %95-100 aralığında olması gerektiği gibi bir çıkarımda bulunulabilir. Ayrıca Dede Korkut Hikâyeleri, bugün o coğrafyalarda hala anlatılmaktadır. Bu bağlamda 13. Boy, onların ilgilerini çekecek bir metindir. Bu sebeple çalışma etkinliklerinin 4. ünitesinde metnin sadeleştirilmesinde yabancı eş değer sözcüklere dikkat edilerek metin verilip dört dil becerisiyle ilgili etkinlikler hazırlanmıştır.

4. 2. Sadeleştirilmiş Metin

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Dumanlı dağın kurdu, Bayındır **Han'ın**¹ Vekili Kazan Bey; beyleriyle birlikte karlı, sümbül çiçekli, **ala**² renkli dağlara ava gitti. Onlarla birlikte eğleniyorlardı. Onlar eğlenirken Salur Kazan'ın yanına sınırdan bir **ulak**³ geldi:

- Kazan, neden eğleniyorsun? On bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, bu haberi **ciddiye almadı**,⁴ ak **otağına**⁵ gitti.

Ulak:

- Yirmi bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, yerinden kımıldamadı.

Ulak:

- Otuz bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan; düşmanı küçümsedi, yok saydı.

Ulak:

- Kırk bin geliyor.

Salur Kazan, **gözünün ucuyla**⁶ ulağa sert bir şekilde baktı.

Ulak:

- Elli bin geliyor.

Salur Kazan, düşmanın sayısını az buldu.

Ulak:

¹ Han: Eski Türk devletlerinde yöneten kimse.

² Ala: Birkaç rengin karışımından oluşan renk.

³ Ulak: Haberci.

⁴ Ciddiye almamak: İnanmamak, gerçek sanmamak, önem vermemek.

⁵ Otağ: Büyük, süslü, geniş çadır.

⁶ Göz ucuyla süzmek/ bakmak: dikkat çekmek amacıyla hafif kısık gözle incelemek, bakmak.

- Seksen bin geliyor.

Salur Kazan korkmadı.

Ulak:

- Doksan bin geliyor.

Salur Kazan bu haberle birlikte **zırhını**⁷ giydi. Yüz binde; abdest aldı, namaz kıldı, dua etti. Ordusuyla birlikte, “Ya Muhammed! Ya Ali, **medet!**”⁸ duasıyla harekete geçti.

Halep Han’ı Kara Göne’nin Oğlu Kara Budak; sert bakışlarıyla her zaman düşmanın **yüreğini hoplatırdı**.⁹ Türkistan’nın **göz bebeği**di.¹⁰ Onu öncü birliğin komutanı yaptı. Ordunun sağ tarafına; savaş meydanlarının yiğidi, avcı başı Han Avşar’ı komutan yaptı. Ordunun sol tarafına ise yirmi dört bin yiğidin başı Kıyan Oğlu Deli Dünder’i komutan yaptı.

Kazan şöyle dedi:

- Ordunun merkezinde durdum. İç Oğuz Beylerini sağdan, Dış Oğuz Beylerini soldan düşman üzerine gönderdim. Alagöz’ün **ağzında**¹¹ Şerencena düzünde yüz bin düşmanla karşılaştım. Yedi gün yedi gece savaştım, düşmanları yendim. Aras ve Kars Kalelerini aldım. Akça Kale Sürmeli’de Lala Kılbaş’ı yönetici yaptım. Beylerle Serhab Dağı’na **seyre çıktım**.¹² **Keyfim yerindeydi**.¹³ Altı bey oğluna **tuğra**¹⁴ verip, onları kendim gibi bey yaptım. **Alpim**,¹⁵ yiğidim, diye **övünmedim**.¹⁶

Günlerden bir gün Ulaş Oğlu Salur Kazan, yazın en sıcak günlerinde ava çıktı, köpeğiyle av arıyordu. Ak Minkan’a üç yüz yiğidiyle ava gitti. İkinci zamanında yiğitlerine şöyle dedi:

- Yiğitlerim, kimse benimle gelmesin. Hepiniz orduya geri dönün, tek başıma av avlayacağım.

⁷ Zırh: Demirden örülmüş veya dökülmüş elbise.

⁸ Medet: Yardım, destek.

⁹ Yüreğini hoplatmak: Heyecanlandırmak.

¹⁰ Göz bebeği: Çok sevilen, önem verilen kimse.

¹¹ Ağzı: Çıkış yeri.

¹² Seyre çıkmak: Eğlenmek üzere çevreyi gözlemek, çevreye bakmak.

¹³ Keyfi yerinde olmak: Neşesi, sağlığı yerinde olan (kimse).

¹⁴ Tuğra: İmza yerine kullanılan işaret.

¹⁵ Alp: Yiğit, kahraman.

¹⁶ Övünmek: Niteliği sebebiyle kendisinden abartılı bir biçimde söz etmek.

Askerlerini gönderdikten sonra Konur At'ının üstünde Ak Minkan'ın tepesine geldi. Akşam oldu, bir şey avlayamadı. Allah'a dua etti:

- Ben beylerimden av avlamak için ayrıldım. Yurduma avsız gönderme beni Allah'ım!

Bu duanın ardından Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde **meşale**¹⁷ gibi ışıklar gördü. Yedi yerde duman gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Dağın tepesinden ışıklara doğru gitti.

Kazan'ın askerlerinden Lala Kılbaş, Kazan'ın tek başına av yerinde kaldığını öğrendi. Kazan'ın yanına gitti. Kazan, ışıklara yaklaştı. Meşe kokusu gibi bir koku geliyordu. Yerde uzun, büyük bir cisim yatıyordu. O cisim dev bir ejderhaydı. Yedi yerdeki meşale onun gözleri, duman onun nefesinin buharıydı. Meşe kokusu onun yiyecekleriydi. Ejderhayı gördü, Kazan'ın yüreği **güm güm attı**.¹⁸ **Aklı başından gitti**.¹⁹ Ejderhayla dövüşmeye karar verdi. O sırada Lala Kılbaş'ı gördü. Lala'ya sordu:

- Ejderhayla savaşıyım mı yoksa buradan kaçalım mı?

Lala şöyle dedi:

- Kazan; yiğittir, merttir. Ejderhayla dövüşme desem bana kızar. Kara Dağ'ın göz bebeği sensin. Ejderha bir yılanıdır. O yılanın üstüne gitmelisin.

Kazan, Konur Atı'yla ejderhanın yanına gitti. Ejderha uyuyordu. Yiğit kişi, mert kişi **hile**²⁰ ile birini öldürmez. Bu yüzden Kazan, ejderhayı uyandırmaya karar verdi. Ok fırlattı, ejderhayı uyandırdı. Ejderha uyandı; kuyruğuyla dağları sarstı, ateş püskürttü, yerleri yaktı. Kazan'ı kendine doğru çekti. Kazan Allah'a yalvardı:

- Ey, yüce Tanrı! Çoğu kimse seni gökte arar. Sen, gönüllersin, sana sadıkların dilindesin. Akarsular üstüne köprü yapayım, **kimsesizlerin**²¹ **elinden tutayım**,²² fakirlere yardım edeyim. İnsanlar: “Kazan'ı yılan yedi.” demesin, **dillerine düşürme**²³ beni. Ey Allah'ım, sen bana bir kurtuluş yolu göster!

¹⁷ Meşale: Ucunda alev çıkarabilen yanıcı bir madde bulunan, aydınlatma aracı.

¹⁸ Güm güm atmak: Kalp heyecanla çarpmak.

¹⁹ Aklı başından gitmek: Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak.

²⁰ Hile: Birini aldatmak, yanıltmak için yapılan düzen, oyun.

²¹ Kimsesiz: Annesi babası, yakını, olmayan (kimse), sahipsiz.

²² Elinden tutmak: Yardım etmek.

²³ Dillere düşmek: Hakkında konuşulması.

Kazan'ın duasından sonra ejderhayla Kazan arasında otağ gibi bir kaya ortaya çıktı. Kazan, kayayı kendine **siper**²⁴ etti. Ejderha, çok uğraştı ama Kazan'ı bir türlü tutamadı. Bu sırada, Kazan'ın gözü ejderhanın büyüklüğünden **kan çanağı**²⁵ gibi oldu. Kazan, kendi gözüne kızdı:

- Benim korkak gözüm. Sen keskin kılıçtan, oklardan korkmadın; on altı silah başıma vuruldu, yuvandan fırlamadın. Ejderha dedikleri bir yılanıdır, niye korktun? Senin gibi gözün benim gibi bir yiğitte ne işi var?

Kazan hançerini çıkardı, gözünü çıkarmayı düşündü. Ancak insanlar: “Kazan ejderhadan korktu, gözünü çıkardı.” diye söylerler. Bunu söylemesinler diye vazgeçti. Oklarını çıkardı, seksen oku hiç durmadan ejderhaya attı. Ejderha, okların etkisiyle **can çekişmeye**²⁶ başladı. Kazan, kılıcını eline aldı. Ejderhanın yedi başını kesti, yere düşürdü. Ejderhanın üzerine hançerini, kılıcını, bıçağını sapladı. Ejderhanın üstüne **bağdaş kurup oturdu**.²⁷

Lala Kılbaş, ejderhayı yerde görünce Kazan'ı yuttu, **sandı**,²⁸ çok üzüldü: “Ah, beyim! Ekmeğini çok yedim.” dedi, kılıcıyla ejderhanın yanına geldi. Gördü ki ejderhanın yedi başı yerde, Kazan ejderhanın sırtında bağdaş kurmuş, oturuyor. Kazan yaşıyordu, Lala Kılbaş buna çok sevindi. Kazan, Lala Kılbaş'a şöyle dedi:

- Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Sen bana cesaret verdin; o cesaret, o güç öldürdü. Hemen en iyi ustaları bul, getir. Bu ejderhanın **derisini yüzün**.²⁹

Lala ustaları getirdi, ejderhanın derisini yüzdüler. Kazan, ejderhanın derisinden kendisine giysi diktirdi; kurt tokalı Konur At'ının eyerine örtü, kılıcına kın diktirdi; oklarına ve mızrağına kap yaptırdı. Ejderhanın bütün derisini kullandı. Kazan bu derilerin içinde ejderhaya benzedi. Bayındır Han'ı görmek için yola çıktı.

Bayındır Han'a, “Kazan ejderha olmuş.” haberi geldi. Herkes, onu konuşmaya başladı. Yüksek bir yere çıkıp, Kazan'a ok atmayı, onu öldürmeyi planladılar. Kara Budak, Bayındır Han'dan izin aldı. Kazan'ın karşısına çıktı:

- Sen ejderha olmuşsun. Bu yalansa ejderhayı öldürdün mü? Bana ispatla.

Kazan atından indi. Kılıcını Kara Budak'ın beline bağladı. Kara Budak, Kazan'ı tanıdı. Bayındır Han'a haber verdi.

²⁴ Siper: Korunulacak, arkasına, altına veya içine girerek saklanılacak yer.

²⁵ Kan çanağı: Kanlanan (göz).

²⁶ Can çekişmek: Ölmek üzere bulunmak.

²⁷ Bağdaş kurmak: Sağ ayağı sol uyluğun, sol ayağı sağ uyluğun altına alarak oturmak.

²⁸ Sanmak: Bir şeyin olduğunu düşünmek.

²⁹ Derisini yüzmek: Derisini soyarak, sıyırmak.

İç Oğuz ve Dış Oğuz beyleri bir araya geldi, Kazan'ı karşıladılar. Kazan, meydana varınca atından indi, Bayındır Han'ın yanına gitti. Bayındır Han, Kazan'ı görünce çok sevindi. Kazan'ı otağında yedi gün yedi gece misafir etti. Yediler, içtiler, eğlendiler.

Sonra Dedem Korkut geldi. **Kopuz**³⁰ çaldı. **Soy soyladı, boy boyladı**,³¹ Kazan'ı övdü:

- Kazan gibi bir yiğit bu dünyadan geldi, geçti.

Hacilu'ya Allah **rahmet**³² eylesin.

³⁰ Kopuz: Telli Türk sazı.

³¹ Soy soylamak, boy boylamak: Destan söylemek, şiirsel bir dille hikâye anlatmak.

³² Rahmet: Birinin suçunu bağışlama, yargılama, merhamet etme.

5. BÖLÜM

Etkinlikler

Bu bölümde; “Dede Korkut’u Tanıma” ünitesi, Yunus Emre Enstitüsünün çıkardığı dört tane hikâye kitaplarının yer aldığı ünite - Dirse Han Oğlu Boğaç Han, Basat’ın Tepegöz’ü Öldürmesi, Uşun Koca Oğlu Seğrek, Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han’a İsyanı- “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” ünitesi, Türk soylular için hazırlanan ünite ve uyarlamalar ünitesi bölümleriyle materyal olarak kullanıma hazır bir çalışma oluşturulmuştur. B1 düzeyinde dört dil becerisine uygun “Hazırlık Çalışması, Kelime Bölümü, Anlama Bölümü, Konuşma Bölümü, Yazma Bölümü, Dinleme Bölümü, Dil Bilgisi Bölümü” gibi etkinliklerle söz konusu dil edinme düzeyinin kazandırılmasıyla Türk kültürünün aktarılması yönünde bir çalışma kitabı oluşturulmaya çalışılmıştır.

5. 1. Dede Korkut’u Tanıma

1.ÜNİTE

DEDE KORKUT’U TANIMA

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki fotoğrafları verilen kelimelerle eşleştirelim.

1.

2.

3.

- a) Kopuz (...)
- b) Ok ve Yay (...)
- c) Dede Korkut (...)

2. Aşağıdaki kelimeleri uygun boşluklara yerleştiririm.

Kopuz	Ok ve Yay	Dede Korkut
-------	-----------	-------------

1. Türk milletinin dilinden düşmeyen, tüm dünyanın ilgisini çekmektedir.
2.ve..... geleneksel Türk sporu olan okçuluğun en önemli araçlarıdır.
3. Türklerin milli çalgısı olan ana vatani Orta Asya'dır.

OKUMA

DEDE KORKUT

Türk milleti asırlardır Dede Korkut Hikâyeleri'ni anlatır. Bu hikâyelerin 12 tane olduğunu biliyorlardı. Fakat 2018'de 13. hikâyeyi buldular. Bu hikâyeler, adını Dede Korkut isimli bir kahramandan alır. Dede Korkut yaşlı biridir. Herkes Dede Korkut'a saygı gösterir. Padişahlar ona akıl danışır. Yeni doğan çocuklara isim koyar. Eğlencelerde kopuz çalar, şiirler söyler. Küsleri, kırımları barıştıran kişidir. Bir yerden başka bir yere göç etmek için onun fikri alınır. Anlatılan hikâyelerin hepsinde yer alır, hikâyelerin sonunda şiirler söyler, Allah'a dua eder.

3. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayalım.

1. Türk milleti asırlardır hangi hikâyeyi anlatır?
.....
2. Hikâyeler kaç tanedir?
.....
3. 2018'de kaçınıcı hikâyeyi buldular?
.....
4. Dede Korkut kimdir?
.....
5. Dede Korkut'un özellikleri nelerdir?
.....

DİL BİLGİSİ

4. Aşağıdaki cümleleri "-(y)Ip, -mAdAn, -(y)ArAk, -(y)A -(y)A" zarf-fiil eklerini kullanarak yeniden yazalım.

1. Türkler Dede Korkut Hikâyeleri'ni dinliyorlar. Hikâyeleri herkese anlatıyorlar. Tarihlerini öğreniyorlar.

.....

2. Ok atmayı öğreneceğiz. Yarışmalara katılacağız.

.....

3. Dün gece Dede Korkut Hikâyeleri'ni okuduk. Çok eğlendik. Hiç korkmadık. Uyuduk.

.....

KONUŞMA

5. Sizin hikâyelerinizde Dede Korkut gibi bir kahraman var mı? Varsa özellikleri nelerdir? Yoksa olmasını ister miydiniz?

DİNLEME

6. Dede Korkut hakkında verilen bilgileri dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.

.....çocuklar, Dede Korkut'un hikâyeleriyle büyüdü. Basat, Bamsı Beyrek, Uruz, Tepegöz, Deli Dumrul ve diğer kahramanların öyküleri..... bugünlere geldi. Çocuklar; Dede Korkut'tan kahramanlığı, dürüstlüğü, cesareti ve bilgeliği öğrenerek hikâyelerdeki maceralardan ilham alıyor ve bu büyük bugün devam ediyor. Bu hikâyeler çocuklarla birlikte büyüklere de yol gösteriyor. Hikâyelerdeki kahramanların isimlerini o gün yaşı büyük olan Dede Korkut veriyordu. Bugün de büyüklere soruluyor ya da ona benzemesi için büyüğünveriliyor.

YAZMA

7. Dede Korkut’u nasıl hayal ediyorsunuz? Yazınız.

.....

.....

.....

5.2. Hikâyeler

Bu bölümde yer alan okuma ve dinleme metinleri YEE’nin çıkarmış olduğu hikâye kitaplarından alınmıştır. YEE, bu kitapları B1 ve B2 seviyelerine göre uyarlamıştır. Çalışmamız B1 seviyesinde olduğu için B2 kazanımlarının olduğu cümleler B1 seviyesine göre uyarlanmıştır. Metinlerin aynen aktarıldığı cümleler bulunmasının yanı sıra hikâye özetlenerek paylaşılmıştır. Özellikle “ettirgen” yapıları cümlelere ve “sıfat fiil” olan cümlelerin bulunmamasına özen gösterilmiştir.

2. ÜNİTE

HİKÂYELER

A. DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ HAN

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki deyimleri anlamlarıyla eşleştirelim.

1. Yoldan çıkmak ()
2. İçi yanmak ()
3. Kurban olmak ()
4. Hayır dua etmek ()
5. Hor görmek ()

- a. Büyük bir acı, sıkıntı gibi nedenlerle çok üzülme.
- b. İyi dileklerde bulunmak.
- c. İyilikten, doğruluktan ayrılmak.
- d. Bir kimse veya bir şey için kendini feda etmek.
- e. Bir kimseye değersiz gözle bakmak.

OKUMA

DİRSE HAN OĞLU BOĞAÇ HAN

Bir gün Kamgan oğlu Bayındır Han, büyük ve gösterişli otağını yeryüzüne kurdurmuştu. Otağın alaca tepesi gökyüzüne kadar yükselmişti. Otağın bin yerine de ipek halılar döşetmişti.

Hanlar hanı Bayındır, yılda bir kez ziyafet verip Oğuz beylerini misafir ederdi. Bir gün yine Bayındır Han ziyafet verdi. Ziyafette misafirleri için at, deve ve koç kesti. Bir yere ak, bir yere kızıl, bir yere de kara otağ kurdu. Ak otağı oğlan çocuğu sahiplerine, Kızıl otağı kız çocuğu sahiplerine, Kara otağı ise çocuksuz misafirlere kurdu. Bayındır Han, çocuksuzları Tanrının hor gördüğü kişiler olarak bilirdi. Dirse Han'ın ise çocuğu yoktu. Yanında 40 adamıyla geldi, bu davranış zoruna gitti, içi yandı ve hanımına hesap sormaya karar verdi. Hanımından hesap sorarken kendini öğüt dinlerken buldu. İnsanlara yardım etti, onların hayır dualarını aldı. Sonunda sağlıklı bir oğlu oldu.

Oğlan büyüdü ve Bayındır Han'ın şöleninde büyük boğayla güreşti. Kuvvetli yumruğuyla boğayı dizginledi ve yendi. Bu yiğitliği ile nam kazanıp Dede Korkut'un duasını aldı ve Dede Korkut Boğaç Han adını verdi. Dirse Han oğluyla gurur duydu. Dirse Han'ın 40 adamı Boğaç Han'ı kışkandılar. Boğaç Han, yoldan çıktı, dediler. Fesatlıkla babasına Boğaç Han'ı kötülediler. Bir av düzenlediler ve o sırada türlü oyunlarla Boğaç Han'ı babasının vurmasını sağladılar. Annesinin sütü ve dağ çiçeği Boğaç Han'ın yarasına derman oldu ve iyileşti. 40 hain, Boğaç Han'ın babasını da zorla yanlarına alarak kaçtı. Boğaç Han, hainleri yendi, babasını kurtardı. Dirse Han Boğaç Han'a tahtını verdi.

2. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Bayındır Han hangi renklerde otağlar kurdu?

.....

2. Dirse Han, hanımına neden hesap sormaya gitti?

.....

3. Dirse Han'ın çocuğu oldu mu?

.....

4. Dede Korkut, Dirse Han'ın oğluna ne ad verdi?

.....

DİL BİLGİSİ

3. Aşağıdaki cümlelerde yanlış kullanılan kelimenin üstünü çiziniz.

1. Dirse Han otağa **varınca** /**varırken** üzüldü.
2. Dirse Han'ın 40 adamı Boğaç Han'ı **kıskandılar/kıskanırlardı**.
3. Boğaç Han'a tuzak **kurup/açarak** onu vurdular.
4. Boğaç Han, babasını **kurtararak/kurtardığından** babası tahtı ona verdi.

KONUŞMA

4. Çadırda hiç kaldınız mı, zaman geçirdiniz mi? Bu vakitlerde ne gibi zorluklar yaşadınız? Çadırda yaşayabilir misiniz?

DİNLEME

5. **Dirse Han Oğlu Boğaç Han hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.**

Dirse Han Oğlu Boğaç Han

Dirse Han'ın gözleri yaşla doldu. Oğlunu(1)sevindi. Boğaç Han mendilini sallayıp kırk yiğidini çağırdı. Kırk yiğidi atlarıyla hemen onun etrafında toplandı. Boğaç Han, kırk yiğidiyle beraber kırk namertle savaştı. Kiminin boynunu kesti, kimini esir etti. Babasını kurtardı. Sonra baba ile oğul birlikte yurda döndüler. Hanlar Hanı Bayındır Han, Boğaç Han'a verdi.

Dedem Korkut geldi,(2), soy soyladı. Bu Oğuznâme'yi söyledi ve bu hikâyeyi şöyle bitirdi:

Onlar da bu dünyadan(3)geçti,

Kervan gibi konup göçtü,

Onları da ecel aldı, yer gizledi.

Gelip geçici dünya, sonu ölümlü dünya kime kaldı?

.....(4)sana sağlık versin, devletini yüce kılsın,

Kara ölüm(5)geçit versin,

O Yüce Tanrı sana dost olsun, yardım etsin...

YAZMA

6. Boğaç Han gibi kendinizi güçlü buluyor musunuz? Bir boğayla karşılaşırsanız ne yaparsınız? Yazınız.

B. BASAT'IN TEPEGÖZ'Ü ÖLDÜRMESİ

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Metinde altı çizili kelimeleri görsellerle eşleştirelim.

1.

(.....)

2.

(.....)

3.

(.....)

4.

(.....)

OKUMA

BASAT'IN TEPEGÖZ'Ü ÖLDÜRMESİ

Bir gece vakti düşman ansızın Oğuzlara saldırdı. Karanlık gecede Oğuzlar korkup yurtlarını terk etti. Kendilerine yeni bir yurt bulmak için göç ederken yolda Aruz Koca'nın küçük oğlu kayboldu. Çocuğu bir aslan bulup götürdü, besleyip büyüttü. Oğuzlar bir gün yine eski yurtlarına döndüler. Oğuzların at çobanı haber getirdi:

- Hanım, ormandan bir aslan çıkıp atlarımızı avlıyor. Bu aslanın yürüyüşü insana benziyor. Atlara saldırıp atların kanını içiyor, dedi.

Aruz, oğlunu düşündü. O çocuğu gittiler, aldılar, geldiler. Dede Korkut çocuğun adını Basat koydu.

Oğuzlar yaylaya göç ettiler. Aruz'un Konur Koca Sarı Çoban adında bir çobanı vardı. Bu çoban bir gün pınardan bir peri kızı yakaladı ve zorla onunla birlikte oldu. Peri kızı çabana çok kızdı ve şöyle dedi:

- Bir yıl sonra bende bir emanetin olacak. Gelip onu al. Ama Oğuzların başına büyük bir felaket getirdin, bunu bil.

Çoban çok korktu, yüzü sararıp soldu. Bir yıl sonra bir gözü tepesinde olan bir yaratık doğdu. Aruz Bey, Bayındır Han'dan Basat'la birlikte büyütmek için Tepegöz'ü istedi. Fakat Tepegöz, çocukların kulaklarını, burunlarını, adamları da yiyerek öldürmeye başladı. İnsanlar şikâyet edince Tepegöz ile bir anlaşma yaptılar. Tepegöz her gün yiyeceği gönderilmesi ve kendisine hizmetçi verilmesi karşılığında obadan ayrılmayı kabul etti. Basat'ın kardeşi Kıyan Selçuk da Tepegöz yüzünden öldü. En sonunda Basat gitti, tüm Oğuzlar için Tepegöz ile savaştı. Akıllı hamleler ile önce gözünü çıkarttı, sonra da onu öldürdü. Oğuzları bu beladan kurtardı.

1. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Aruz Koca'nın oğullarının adı nedir?

.....

2. Basat nerede büyüdü?

.....

3. Peri kızı, Oğuzların başına ne felaketi getirdi?

.....

4. Tepegöz'ü kim büyüttü?

.....

5. Tepegöz'ü kim öldürdü?

.....

DİL BİLGİSİ

2. Aşağıdaki cümleleri dolaylı anlatıma çevirelim.

1. Ben sana “Basat’ı getir.” dedim ama elinden kaçırmışsın.
.....
2. Peri kızı “Bir yıl sonra emanetini al.” dedi.
.....
3. Bayındır Han, Aruz Koca’ya “Tepegöz’ü sen büyütebilirsin.” dedi.
.....

4. Aşağıdaki cümleleri doğrudan anlatıma çevirelim.

1. Tepegöz, yemek için her gün altmış adam vermemezi söyledi.
.....
2. Basat, Tepegöz’ü gözünden öldürmek için bıçak vermemezi söyledi.
.....
3. Dede Korkut, Basat’a babasının yanında kalmasını söyledi.
.....

KONUŞMA

5. Tepegöz hikâyesini daha önce duymuş muydunuz? Duyduğunuz hikâye bu hikâyeye benziyor mu?

DİNLEME

6. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.

Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi

Dedem Korkut gelip neşeli havalar çaldı. Kimin başına ne geldiyse anlattı. Dedem Korkut geldi, boy boyladı, soy soyladı. Bu(1) söyledi. Basat'a hayır dua etti:

Kara dağa seslendiğinde sana(2) versin!

Kanlı coşkun sulardan sana yol versin!

.....(3) ettin, kardeşinin kanını yerde bırakmadın.

Yüce Oğuz beylerini(4) kurtardın.

Kadir Mevla yüzünü ak etsin oğul,

Ölüm vakti geldiğinde(5) imandan ayırmasın.

Günahın var ise Muhammed Mustafa yüzü suyu hürmetine seni bağışlasın. Hanım, hey!

YAZMA

7. Basat'ın Tepegöz'ü Öldürmesi hikâyesinde en sevdiğiniz kahramanı nedenleriyle birlikte yazınız.

--

C. UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Sizce yabancı bir ülkenin hikâyelerinde en çok neyi bilmemiz gerekir? Aşağıdaki kelimelerin önem derecesini kendimize göre numaralandıralım.

kültür ()	yaşam biçimi ()	kelime anlamları ()
tarih ()	kahramanların özellikleri ()	deyim-atasözleri()

OKUMA

UŞUN KOCA OĞLU SEĞREK

Uşun Koca adında birinin Eğrek ve Seğrek adında iki oğlu vardır. Eğrek, bir gün beylerin önüne geçer. Kazan Bey'in karşısına gelir, oturur. Ters Uzamış adında bir bey ona kızar, sinirlenir:

- Hey, Uşun Koca'nın oğlu Eğrek! Bu beylerin her biri savaşlarda yiğitlik gösterdi. Peki, sen hangi yiğitliği yaptın? Savaş meydanında dövüştün mü, zafer mi kazandın, aç mı doyurdun, çıplak mı giydirdin? Ne yaptın?

Eğrek, bunları duydu ve ağrına gitti (utandı). Kazan Han'dan savaşa gitmek için, kendini ispatlamak için izin istedi. Kazan Han, kabul etti; Eğrek'in yanına üç yüz mızraklı yiğit verdi, onları gönderdi. Eğrek, savaş sırasında esir düştü. Seğrek bu haberi duyunca kardeşini kurtarmak istedi. Kazan; ailesine Seğrek'i evlendirin, düğün dernek kurun, dedi. Kardeşi Seğrek, düğün gecesini Eğrek'i kurtarmaya gitti. Kâfirler, Seğrek'le baş edemedi. Kâfirler, iki kardeşe bir tuzak kurdular. Eğrek'e;

- Seğrek delidir, yoldan geçenlerin ekmeğine el uzatır, bunun üstüne yürürsen seni serbest bırakacağız.

Eğrek, bu delinin üstüne gitti. Kardeşi Seğrek'i gördü. İki kardeş bir oldu. Kâfirleri yendiler. Yurtlarına, otağlarına döndüler.

2. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Uşun Koca'nın kaç oğlu vardır?
.....
2. Ters Uzamış, Eğrek'e neden sinirlendi?
.....
3. Eğrek'in utanma sebebi nedir?
.....
4. Eğrek'e savaşta ne oldu?
.....
5. Seğrek, Eğrek'i kurtarmak için ne yaptı?
.....

3. Aşağıdaki cümleleri “Doğru”- “Yanlış” durumlarına göre işaretleyelim.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Uşun Koca'nın bir oğlu varmış.		
2. Eğrek, düşmanlara tutsak olmuş.		
3. Seğrek, Eğrek'i kurtarmaya gitmiş.		
4. Kâfirler Seğrek'i esir almış.		
5. Eğrek, Kazan Han'ın karşısına oturmuş.		

DİL BİLGİSİ

4. Aşağıdaki boşlukları "-(l)yordu" ile dolduralım.

1. Ters Uzamış, Eğrek'e kız.....
2. Savaş meydanında yiğitler dövüş.....
3. Seğrek, düğün dernek yap.....
4. Kâfirler, Eğrek'e ve Seğrek'e tuzak kur.....
5. İki kardeş otağlarına dön.....

KONUŞMA

5. Bir Türk düğününe hiç gittiniz mi? Neler hissettiniz?

DİNLEME

6. Uşun Koca Oğlu Seğrek hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.

Uşun Koca Oğlu Seğrek

Gümbür gümbür davullar çaldı ve altın tunç borular öttü. O gün renkli gölgelikli(1) vardı. At, deve ve koç kesti. Her taraf, bayram yeri oldu.

İki kardeş geldi. Uşun Koca, oğullarını karşıladı. Atından indi. Oğullarıyla.....(2):

- İyi misiniz, sağlığınız yerinde mi, dedi.

Gölgeliği altın otağın odasına geldiler. Büyük bir eğlence oldu.(3) içtiler, çalıp oynadılar. Sonra Uşun Koca, büyük oğluna güzel bir gelin getirdi. Evlenip isteklerine kavuştular.

.....(4) geldi, boy boyladı, soy soyladı. Bu Oğuznâmeyi söyledi ve bu hikâyeyi şöyle bitirdi:

Önce ya da sonra hayatın sonu ölüm.

Ölüm vakti geldiğinde

Allah, temiz imandan ayırmasın.

Günahınızı Muhammed Mustafa'nın

Yüzü suyu hürmetine bağışlasın.

Amin diyenlerden(5) razı olsun.

YAZMA

7. Kardeşiniz var mı? Varsa Eğrek gibi siz de kardeşinizi kurtarmak için her şeyi yapar mıydınız? Kardeşiniz yoksa bir kardeşiniz olmasını ister miydiniz? Yazınız.

D. DIŞ OĞUZ BEYLERİNİN KAZAN HAN'A İSYANI

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki kelimeleri, kelime gruplarını anlamlarına göre eşleştirelim.

1. meydan okumak
 2. yağmalamak
 3. vasiyet etmek
 4. hüngür hüngür
- a. Öldükten sonra herhangi bir şeyin yapılmasını istemek.
 - b. Korkmadığını, çekinmediğini açıkça bildirmek.
 - c. Yüksek sesle ve hıçkıra hıçkıra ağlamak.
 - d. Zorla eşya, mal almak. Ancak parçadaki anlamı, eşyalarının alınmasına izin vererek güç sahibi kişinin yaptığı bir çeşit güç gösterisinin yanı sıra bir paylaşma geleneğinin ismidir.

OKUMA

DIŞ OĞUZ BEYLERİNİN KAZAN HAN'A İSYANI

Kazan Han, üç yıl sonra büyük bir şölen verdi. Oğuzların yağmalatmak adlı bir geleneği vardı. Bu bir meydan okumaydı. Şölene gelip de yağmaya katılıp bir bey, daha büyük bir şölen yapıp otağını yağmalatırsa hâkimiyet ona geçerdi. Uzun zamandan beri hâkimiyet Kazan Han'daydı. Üç yılda bir, İç Oğuz'un ve Dış Oğuz'un beylerini toplar ve onlara büyük bir şölen verirdi. Şölen bitince otağına girer, eşinin elinden tutar ve eşiyle birlikte dışarı çıkıp otağını Oğuz beylerine yağmalatırdı. Oğuz beyleri de otağda ne var ne yok hepsini alırdı.

Kazan Han, bir şölen düzenledi. Bu şölende sadece İç Oğuz beyleri vardı. Dış Oğuzlar buna çok kızdı. Dış Oğuzlar, Kazan Han'ı selamlamaya gitmedi. Kazan Han, bu durumu Kılbaş'a sordu. Kılbaş; otağ yağmalamasında Dış Oğuzlar yoktu, dedi. Bundan dolayı Dış Oğuz beyleri Kazan Han'ın dayısı Aruz'un önderliğinde Kazan'a düşman oldu. Aruz'un kızıyla Beyrek evlendi.

Aruz, Beyrek'i de yanına çağırđı. Beyrek bunu kabul etmedi. Kazan Han'a düşman olmadı. Aruz Bey, Beyrek'e çok öfkelenđi, Beyrek'in sağ bacağına kılıcı sapladı. Beyrek öleceğini anladı. Kazan Han'a kanını yerde bırakmamasını vasiyet etti. Kazan Han, Beyrek'i duyunca hüngür hüngür ağladı. Kazan Han bunun üzerine İç Oğuz beylerini toplayarak Aruz'un evini yağmaladı, kendisini de öldürdü. Kazan Han daha sonra kendisinden af dileyen Dış Oğuz beylerini affetti.

2. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Dış Oğuz beyleri Kazan Han'ı selamlamaya neden gelmedi?

.....

2. Beyrek'le Aruz Bey'in akrabalık ilişkisi nedir?

.....

3. Kazan Han, neden hüngür hüngür ağladı?

.....

4. Beyrek'in vasiyeti nedir?

.....

DİL BİLGİSİ

3. Aşağıdaki cümleleri gereklilik kipi ile tamamlayalım.

1. Kazan Han, şölen verip geleneği devam et.....

2. Aruz Bey, Beyrek'i yanına al.....

3. Kazan Han, Beyrek'in vasiyetini yerine getir.....

4. Dış Oğuz beyleri, Kazan Han'dan af dile.....

KONUŞMA

4. Beyrek'in Kazan Han'a bağılılığını nasıl buldunuz? Siz olsaydınız eşinizin babasının, kayın babanızın, yanında mı olurdunuz yoksa daha önce Beyrek'e iyilik etmiş Kazan Han'ın yanında mı olurdunuz?

DİNLEME

5. **Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han'a İsyanı hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim.**

Dış Oğuz Beylerinin Kazan Han'a İsyanı

Kazan masmavi göğün altında yemyeşil bir ovaya obasını kurdu. Otağlar dikti, develer, koçlar kesti, şenlik oldu. Dedem Korkut kopuzuyla gelip şenliğe neşe verdi. İnsanları etrafına toplayıp boy boyladı, soy soyladı. Bu

Oğuznâme'yi söyledi ve hikâyeyi şöyle bitirdi:

Hani nerede koca beyler?

Dünya benim, dediler.

Ölüm aldı, toprak gizledi,

Yalan dünya kime kaldı?

6. Dinleme bölümüne göre aşağıdaki tamlamaları dolduralım.

1.göğün altı
2.bir ovaya
3.dünya

YAZMA

7. Bir haksızlık karşısında tavrınız ne olur? Nedenleriyle yazınız.

5. 3. Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi

3. ÜNİTE

A. SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ, SALUR KAZAN'IN DÜŞMANLA SAVAŞMASI

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki fotoğraflarda neler görüyoruz? Yazalım.

1.

2.

3.

4.

OKUMA

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Dumanlı dağın kurdu, Bayındır Han'ın Vekili Kazan Bey; beyleriyle birlikte karlı, sümbül çiçekli, ala renkli dağlara ava gitti. Onlarla birlikte eğleniyorlardı. Onlar eğlenirken Salur Kazan'ın yanına sınırdan bir ulak geldi:

- Kazan, neden eğleniyorsun? On bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, bu haberi ciddiye almadı, ak otağına gitti.

Ulak:

- Yirmi bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, yerinden kımıldamadı.

Ulak:

- Otuz bin düşman geliyor.

Salur Kazan; düşmanı küçümsedi, yok saydı.

Ulak:

- Kırk bin geliyor.

Salur Kazan, gözünün ucuyla ulağa sert bir şekilde baktı.

Ulak:

- Elli bin geliyor.

Salur Kazan, düşmanın sayısını az buldu.

Ulak:

- Seksen bin geliyor.

Salur Kazan korkmadı.

Ulak:

- Doksan bin geliyor.

Salur Kazan bu haberle birlikte zırhını giydi. Yüz binde; abdest aldı, namaz kıldı, dua etti. Ordusuyla birlikte, “Ya Muhammed! Ya Ali, medet!” duasıyla harekete geçti.

2. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Bayındır Han’ın vekili kimdir?

.....

2. Salur Kazan eğlenirken yanına kim geldi?

.....

3. Ulak, Salur Kazan’a ne dedi?

.....

4. Salur Kazan ne zaman zırhını giydi?

.....

3. Aşağıdaki deyimleri anlamlarına uygun şekilde eşleştirelim.

1. Ciddiye almamak	a. Değer ve önem vermemek, küçük görmek
2. Göz ucuyla bakmak	b. Bir işi yapmaya başlamak, bitirmek amacı ile bir işe girişmek
3. Küçümsemek	c. İnanmamak, sanmamak, vermemek gerçek önem
4. Harekete geçmek	d. Dikkat çekmek amacıyla hafif kısık gözle incelemek, bakmak.

DİL BİLGİSİ

4. Aşağıdaki boşlukları "-(y)ken" zarf-fiil eki ile dolduralım.

1. Kazan Bey eğlenir..... yanına bir ulak geldi.
2. Ulak, Kazan Han'a düşman geliyor der..... Kazan Han onu ciddiye almadı.
3. Doksan bin düşman gelir..... zırhını giydi.
4. Namaz kılar..... dua etti.

KONUŞMA

5. Salur Kazan'ın düşman sayısına hareket etmesini nasıl buldunuz? Bu tavrı onun gücünü, hâkimiyetini gösterir mi?

DİNLEME

6. **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.**

Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi

Halep Han'ı Kara Göne'nin Oğlu Kara Budak; sert bakışlarıyla her zaman düşmanın(1)Türkistan'nın göz bebeği idi. Onu öncü birliğin komutanı yaptı. Ordunun sağ tarafına; savaş meydanlarının yiğidi,(2)başı Han Avşar'ı komutan yaptı. Ordunun sol tarafına ise yirmi dört bin yiğidin başı Kıyan Oğlu Deli Dünder'ı komutan yaptı.

Kazan şöyle dedi:

- Ordunun merkezinde durdum. İç Oğuz Beylerini sağdan, Dış Oğuz Beylerini soldan düşman üzerine gönderdim. Alagöz'ün ağzında Şerencena düzünde yüz bin düşmanla karşılaştım.(3) savaştım, düşmanları yendim. Aras ve Kars(4) aldım. Akça Kale Sürmeli'de Lala Kılbaş'ı yönetici yaptım. Beylerle Serhab Dağı'na seyre çıktım. Keyfim yerindeydi. Altı bey oğluna.....(5) verip onları kendim gibi bey yaptım. Alpim, yiğidim, diye övünmedim.

YAZMA

7. Vatanınızı korumak için neler yapardınız? Yazınız.

B. SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ, SALUR KAZAN'IN AVA GİTMESİ

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

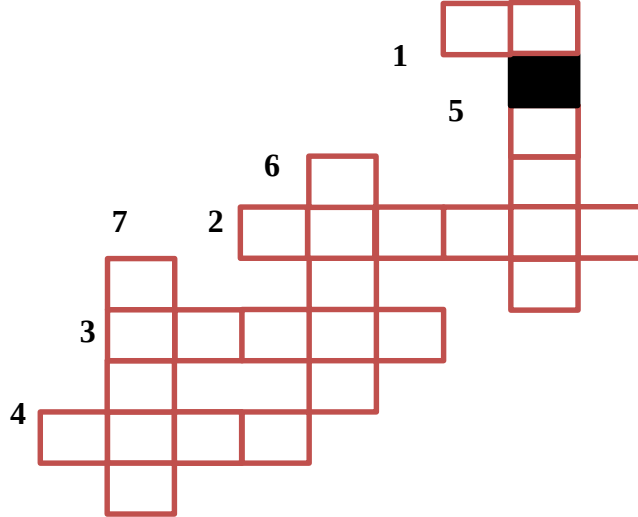
1. Aşağıdaki bulmacayı yapalım.

Soldan Sağa

1. Karada, denizde, gölde veya akarsulardaki hayvanları vurma veya yakalama işi.
2. Öğle ile akşam arasındaki zaman dilimi.
3. Yakmayacak derecede ısısı olan, yakmayacak kadar ısı veren, soğuk karşıtı.
4. Bir şeyin en üstteki bölümü, yüksekliği genellikle birkaç yüz metreyi geçmeyen, çok kez tek başına, yamaçları yatık yer biçimi.

Yukarıdan Aşağıya

5. Bir devletin silahlı kuvvetlerinin tümü.
6. Güneşin batmasına yakın zamandan gecenin başlamasına kadar olan vakit.
7. Orduda görev yapan erden generale kadar herkes.

OKUMA

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Günlerden bir gün Ulaş Oğlu Salur Kazan, yazın en sıcak günlerinde ava çıktı, köpeğiyle av arıyordu. Ak Minkan'a üç yüz yiğidiyle ava gitti. İkinci zamanında yiğitlerine şöyle dedi:

- Yiğitlerim, kimse benimle gelmesin. Hepiniz orduya geri dönün, tek başıma av avlayacağım.

Askerlerini gönderdikten sonra Konur At'ının üstünde Ak Minkan'ın tepesine geldi. Akşam oldu, bir şey avlayamadı. Allah'a dua etti:

- Ben beylerimden av avlamak için ayrıldım. Allah'ım yurduma beni avsız gönderme!

2. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Salur Kazan ava ne zaman gitti?

.....

2. Salur Kazan av için nereye gitti?

.....

3. Kazan üç yüz yiğidine ne söyledi?

.....

4. Kazan Allah'a niye dua etti?

.....

DİL BİLGİSİ

3. Aşağıdaki cevaplara uygun sorular yazalım.

1.?

Kazan üç yüz yiğidiyle ava gitti.

2.?

Kazan Han'ın düşüncesini doğru buluyorum.

3.?

Çünkü Kazan, av bulmadan orduya dönmek istemiyordu.

4. Aşağıda karışık halde verilen kelimeleri anlamlı cümle haline getirelim.

1. Arıyordu/ köpeğiyle/ Kazan/ bir gün/ av

.....

2. Ak Minkan'ın/ geldi/ tepesine.

.....

3. Bulmak için/ av/ etti/ dua/ Allah'a

.....

KONUŞMA

5. Hiç ava gittiniz mi? Gittiğinizde neler hissettiniz?

DİNLEME

6. **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.**

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde(1) gibi ışıklar gördü. Yedi yerde(2) gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Dağın(3) ışıklara doğru gitti.

Kazan'ın askerlerinden Lala Kılbaş, Kazan'ın tek başına(4) yerinde kaldığını öğrendi. Kazan'ın yanına gitti.

Kazan, ışıklara yaklaştı. Meşe kokusu gibi bir(5) geliyordu. Yerde uzun, büyük bir cisim yatıyordu. O cisim dev bir ejderhaydı.

YAZMA

7. Kendimizi Salur Kazan'ın yerine koyalım. Hikâyemizin devamını yazalım.

C. SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Resmi kurum izniyle ormanda bir ava gideceksiniz. Yanınıza neler alırdınız. İşaretleyelim.

çadır () çanta () bıçak () av tüfeği () çakmak () ok () yay ()
mayo () su () harita () pusula () el feneri () tarak ()

OKUMA

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Kazan, meşale ışıkları gördü. Işıklara yaklaştı. Meşe kokusu gibi bir koku geliyordu. Yerde uzun, büyük bir cisim yatıyordu. O cisim dev bir ejderhaydı. Yedi yerdeki meşale onun gözleri, duman onun nefesinin buharıydı. Meşe kokusu onun yiyecekleriydi. Ejderhayı gördü, Kazan'ın yüreği güm güm attı. Akli başından gitti. Ejderhayla dövüşmeye karar verdi. O sırada Lala Kılbaş'ı gördü. Lala'ya sordu:

- Ejderhayla savaşıyım mı yoksa buradan kaçalım mı?

Lala şöyle dedi:

- Kazan; yiğittir, merttir. Ejderhayla dövüşme desem bana kızar. Kara Dağ'ın göz bebeği sensin. Ejderha bir yılanıdır. O yılanın üstüne gitmelisin.

Kazan, Konur Atı'yla ejderhanın yanına gitti. Ejderha uyuyordu. Yiğit kişi, mert kişi hile ile kimseyi öldürmez. Bu yüzden Kazan, ejderhayı uyandırmaya karar verdi. Ok fırlattı, ejderhayı uyandırdı. Ejderha uyandı; kuyruğuyla dağları sarstı, ateş püskürttü, yerleri yaktı. Kazan'ı kendine doğru çekti. Kazan Allah'a yalvardı:

- Ey, yüce Tanrı! Çoğu kimse seni gökte arar. Sen, gönüllerdesin, sana sadıkların dilindesin. Akarsular üstüne köprü yapayım, kimsesizlerin elinden tutayım, fakirlere yardım edeyim. İnsanlar: “Kazan'ı yılan yedi.” demesin, beni dillerine düşürme. Ey Allah'ım, sen bana bir kurtuluş yolu göster!

2. Hikâyeye göre aşağıdaki cümleleri “Doğru”- “Yanlış” durumlarına göre işaretleyelim.

	DOĞRU	YANLIŞ
1. Kazan meşale ışıkları gördü.		
2. Üç ışık yanıyordu.		
3. Kazan’ın gördüğü bir kartaldı.		
4. Kazan, ok fırlattı.		
5. Kazan dua etti.		

DİL BİLGİSİ

3. Aşağıdaki deyimleri anlamlarına uygun şekilde eşleştirelim.

1. Güm güm atmak	a. Çok sevinçten veya çok korkudan ne yapacağını şaşırarak.
2. Aklı başından gitmek	b. Kalp heyecanla çarpmak.
3. Elinden tutmak	c. Yardım etmek.
4. Dillere düşmek	d. Hakkında konuşulması.

4. Aşağıdaki deyimleri cümle içinde kullanalım.

1. Güm güm atmak:

2. Aklı başından gitmek:

3. Elinden tutmak:

4. Dillere düşmek:

KONUŞMA

5. Hikâyede Kazan’ın yerinde siz olsanız ne yaparsınız?

6. Sizin edebiyatınızda da Dede Korkut Hikâyeleri gibi eserler, hikâyeler var mı? Varsa bu hikâye ile ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar gördünüz?

7. Salur Kazan gibi sizin edebiyatınızdan bir kahraman ismini söyleyebilir misiniz?

DİNLEME

8. **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.**

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Kazan'ın duasından sonra ejderhayla Kazan arasında otağ gibi bir(1) ortaya çıktı. Kazan, kayayı kendine siper etti. Ejderha, çok uğraştı ama Kazan'ı bir türlü tutamadı. Bu sırada, Kazan'ın gözü ejderhanın büyüklüğünden(2) gibi oldu. Kazan, kendi gözüne kızdı:

- Benim korkak gözüm. Sen keskin kılıçtan, oklardan.....(3); on altı silah başıma vuruldu, yuvandan fırlamadın. Ejderha dedikleri bir yılanıdır, niye korktun? Senin gibi gözün benim gibi bir yiğitte ne işi var?

Kazan(4) çıkardı, gözünü çıkarmayı düşündü. Ancak insanlar: “Kazan ejderhadan korktu, gözünü çıkardı.” diye söylerler. Bunu söylemesinler diye.....(5).

YAZMA

9. Kendinize hiç kızdınız mı? Nedenleriyle yazınız.

--

D. SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki resmi inceleyelim ve gördüklerimizi yazalım.

a)..... b)..... c)..... d).....

OKUMA

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Oklarını çıkardı, seksen oku hiç durmadan ejderhaya attı. Ejderha, okların etkisiyle can çekişmeye başladı. Kazan, kılıcını eline aldı. Ejderhanın yedi başını kesti, yere düşürdü. Ejderhanın üzerine hançerini, kılıcını, bıçağını sapladı. Ejderhanın üstüne bağdaş kurup oturdu.

Lala Kılbaş, ejderhayı yerde görünce Kazan'ı yuttu, sandı, çok üzüldü: “Ah, beyim! Ekmeğini çok yedim.” dedi, kılıcıyla ejderhanın yanına geldi. Gördü ki ejderhanın yedi başı yerde, Kazan ejderhanın sırtında bağdaş kurmuş, oturuyor. Kazan yaşıyordu, Lala Kılbaş buna çok sevindi. Kazan, Lala Kılbaş'a şöyle dedi:

- Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Sen bana cesaret verdin; o cesaret, o güç öldürdü. Hemen en iyi ustaları bul, getir. Bu ejderhanın derisini yüzün.

Lala ustaları getirdi, ejderhanın derisini yüzdüler. Kazan, ejderhanın derisinden kendisine giysi diktirdi; kurt tokalı Konur At'ının eyerine örtü, kılıcına kın diktirdi; oklarına ve mızrağına kap yaptırdı. Ejderhanın bütün derisini kullandı. Kazan bu derilerin içinde ejderhaya benzedi. Bayındır Han'ı görmek için yola çıktı.

2. Aşağıdaki cümleleri hikâyenin olay akışına göre sıralayalım.

- ☐ Lala Kılbaş; Kazan'ı öldü sandı, çok üzüldü.
- ☐ Kazan, seksen ok fırlattı.
- ☐ Ejderhanın yedi başını kesti.
- ☐ Kazan, Lala Kılbaş'ın cesaret vermesiyle ejderhayı öldürdüğünü söyledi.

DİL BİLGİSİ

3. Aşağıdaki boşlukları "-mAllydl" ile dolduralım.

1. Kazan ordusunu düşünerek bir av bul.....
2. Oklarını fırlatıp ejderhayı öldür.....
3. Lala Kılbaş, Kazan'a cesaret verme.....
4. Kazan, ejderhanın yedi başını kes.....
5. Kazan, Bayındır Han'ı gör.....

4. Aşağıdaki zıt anlamlı kelimeleri eşleştirelim.

Üst	- Dış
Üzülmek	- Bitirmek
İç	- Alt
Başlamak	- Sevinmek

5. Aşağıdaki cümleleri “gerek”, “lazım”, “şart” ve “zorunda” kelimelerini kullanarak yeniden yazınız.

Cümle	gerek	lazım	şart	zorunda
Çok okumalıyım.				Çok okumak zorundayım.
		Türkçeyi öğrenmem lazım.		
			Salur Kazan'ı anlam şart.	
	Dede Korkut'u bilmen gerek.			

KONUŞMA

6. Ava gitmek ister miydiniz? Nedenleriyle açıklayalım.

5.4. Türk Soylular (Türk Dilliler) İçin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” Hikâyesi

Bu bölüm, “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesinin Türk soylular için tekrar B1 düzeyinde uyarlandığı bölümden oluşmaktadır. Tekrar uyarlanmasının sebebi Türk soyluların Türkçeyi öğrenen diğer yabancı öğrencilerden farklı olmasıdır. Çünkü onların ana dili Türkçenin bir şivesidir, lehçesidir. Özellikle Azerbaycan, Kazakistan, Kırgızistan, Özbekistan, Türkmenistan ve Tataristan gibi ülkelerin kendi ana dilleriyle Türkiye Türkçesi arasında çok fazla benzerlik vardır. Bu bakımdan ana dili Türkçenin bir lehçesi olan hedef kitleyle Türkçeye tamamen yabancı bir ana dile sahip hedef kitleyi ayrı düşünülerek hazırlanmıştır. Anlam bakımından ikileme düşülmemesi adına yalancı eş değer sözcüklerin kullanılmamasına özen gösterilmiştir. Taştekin’in özellikle vurguladığı durumlara dikkat edilmiştir:

“Çağdaş Türk lehçelerinde ‘fillerin neredeyse tamamı bazı ses farklılıkları dışında ortaktır. Zamirlerin hepsi aynıdır. Birinci teklik kişi zamirinde /b/ ~ /m/ değişimi görülür. Sayı adlarımız ortaktır. Ağız, burun, kulak, dil, diş, saç gibi organ adları Türkçe kökenlidir. Coğrafya adları bütün lehçelerde ortaktır. Renk adlarımız ortaktır: ak, kara, sarı, al, kızıl... Bazıları lehçelerin genel ses özellikleri sebebiyle değişikliklere uğrar: yeşil ~ jası ~ çaşıl. Kim, ne, kança, neçe ve bu gibi diğer ortak kelimeler bütün Türk dillerinde ve lehçelerinde hangi anlamda kullandıkları kolaylıkla anlaşılmaktadır. Türk lehçelerinde bir birleşme sesi olarak yalnız damak sesleri önünde bulunan bu kalın ve ince ñ konsonları eski Türk lehçelerinde çok yaygındır. Ñ konsonları günümüzün Türk lehçelerinde kullanılan bazı sözcüklerde açıkça görülüyor; süngü, yenge, engel, üzengi, hüngürdemek ve başka kelimelerde.” (Alioğlu 2013: 383, 384)

Bu ortaklıklar ve benzerlikler bilinçli bir şekilde ders ortamında öğretildiği takdirde Türk dillilerin Türkiye Türkçesini kolay öğrenmelerine yardım edeceği gibi, ihmal edildiği takdirde ise tersi bir sonuç doğuracaktır.” (Taştekin, 2015:51)

Türkiye’ye lisans eğitimi için gelen İstanbul Üniversitesi öğrencilerinden ve TDAV Gençlik Kolları üyeleri olan Kırgız ve Kazak öğrencilere ve Bursa Uludağ Üniversitesinden Kosovalı öğrencilere B1 düzeyinde uyarlanan bu metin okutulmuş ve dinletilmiştir. Kırgızca’da, Kazakça’da ve Kosova’da aynı olan veya farklı anlamlara gelen bazı kelimeler, bazı söz grupları tespit edilmiştir. İsmi kullanılmasına izin veren İstanbul

Üniversitesi, Eczacılık Fakültesi öğrencisi Kırgızistan- Bişkekli Meerim Erkinbek kzyzy'nin eklemeleri doğrultusunda şu şekilde özetlenebilir:

- Türkçede Sadak: İçine ok konulan torba veya kutu biçiminde kılıf.
Bu kelime Kırgızcada aynı anlamda kullanılmaktadır.
- Ulak: Haberci
Bu sözcük Kırgızcada “oğlak” olarak kullanılmaktadır.
- “Namaz kılmak” Kırgızcada “namaz okumak” şeklinde kullanılmaktadır.
- “Kızılca” sözcüğü Kırgızcada “kızılday” sözcüğüyle ifade edilir. Ayrıca bu sözcüğe benzer “kızılça” sözcüğü bulunmaktadır. Bunun anlamı “pancar” demektir.
- “Yaylak” ve “kışlak” sözcükleri Kırgızcada “cayloo” ve “kıştoo” olarak kullanılmaktadır.
- “Mert” sözcüğü metinde “kahraman, yiğit” anlamında kullanılırken Kırgızcada bu sözcüğe benzer “mart” sözcüğü yer almaktadır. Anlamı ise “cömert, paylaşılan” şeklindedir.
- Kuytu: Issız, sessiz ve göze çarpmayan, تنها (yer).
Bu sözcük Kırgızcada “kötü düşünceli, sinsî, içten pazarlıklı” insanlar için kullanılmaktadır.
- “Gözün kan çanağı olması” aynen kullanılmaktadır fakat kanlanmasının yanında “gözün şişmesi” anlamını da karşılamaktadır. Ayrıca “çanak” sözcüğü “çenek” şeklinde de kullanılmaktadır.
- “Deri yüzmek” Kırgızcada “teri sıyırmak” şeklinde kullanılmaktadır.

Hacettepe Üniversitesinden Gulnur Sarsenbekova'nın yüksek lisans tezinde belirttiği yalancı eş değer sözcükler listesinden metnimizde yer alan sözcüklerden tespit edilenler şu şekilde görülmektedir (Sarsenbekova, 2019):

- Kazakçada İle: Peşi sıra, çabuk, hemen, anında, tez.
Türkçede İle: 1. Kelimenin sonuna geldiğinde birliktelik, beraberlik, araç, neden veya durum anlatan cümleler yapmaya yarayan bir söz. 2. Cümle içinde aynı görevde bulunan iki öğeyi birbirine bağlamaya yarayan bir söz.
- Kaz. Kişi: 1. Küçük. 2. Ailenin en küçüğü, sonuncu. 3. Derecesi, kademesi düşük olan.
T. Kişi: 1. Kadın veya erkeğe verilen genel ad, şahıs, zat, nefer.

- Kaz. Köpek: Cüce, bücür, küçük.
T. Köpek: Köpekgillerden, boy ve biçim bakımından pek çok cinsi olan, çok iyi bir koku alan, sadık, bekçilik ve avcılık gibi işler için beslenen memeli hayvan.
- -k/ -g değişiminden kaynaklı
Kaz. Köz: 1. Göz. 2. Delik, boşluk, iğnenin gözü. 3. Kaynak, menba. 4. Bizzat, şahsen, kendi. 5. Hatıra, miras, yadigâr. 6. Akıl, hafıza, şuur.
T. Köz: Küçük kor parçası.
- Kaz. Sor-: 1. Emmek, soğurmak, sorumak. 2. İçmek, çekmek. 3. Birisinin hakkını yemek. Haksız kazanç sağlamak. 4. Sarartmak, bozartmak, morartmak. 5. Zayıflatmak, bitkin düşürmek.
T. Sor-: Birine soru yönelterek herhangi bir konuda bilgi istemek, sual etmek.
- Kaz. Müsâpir: Biçare, fakir, yoksul, zavallı.
T. Misafir: Konuk.
- Kaz. Duman: Eğlence, şenlik.
T. Duman: 1. Bir maddenin yanması ile çıkan ve içinde katı zerreciklerle buğu bulunan değişik renklerde gaz. 2. Havalanan tozların veya sisin oluşturduğu bulanıklık.
- Kaz. Sümbül: Uzun kara saç.
T. Sümbül: Çiçek.

İsminin kullanılmasına izin veren Bursa Uludağ Üniversitesi, Eğitim Fakültesi, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Bölümü öğrencisi Kosovalı Sibel Kurshimliu, Prizrenli ve Piriştineli öğrencilerin okumalarıyla metinde yer alan sözcüklerden bugün Kosova’da günlük hayatta kullandıkları veya farklı anlamlara gelen sözcükler doğrultusunda şunlar tespit edilmiştir:

- Ulak: Haberci olarak aynı anlamda kullanılmaktadır.
- Kımıl-da-: Bu fiil “kıpırda- (oyna-)” olarak kullanılmaktadır.
- Yürek: Kosova’da karın anlamında kullanılmaktadır.
- Yar-: Bu fiil “ayırma” olarak geçmektedir.
- Er: Türkiye Türkçesinde asker olarak geçen bu söz Kosova’da “aşçer” olarak kullanılmaktadır.
- Sars-: Bu fiil Kosova’da “titret-” fiiliyle kullanılmaktadır.
- Ateş püskürt-: Bu fiil “ateş sıçrat-” fiiliyle kullanılmaktadır.

- Tanrı: Bu söz Müslümanlar arasında Kosova’da kullanılmaz. “Allah” sözcüğü tercih edilmektedir.
- Gök: Kosova’da “Hava” sözcüğü kullanılmaktadır. Anlam bakımından anlaşılrsa da konuşma ve yazı dilinde kullanılmamaktadır.
- Gönül: Kosova’da “iç” sözcüğü kullanılmaktadır.
- Köprü: “çüpri” olarak aynı anlamda kullanılmaktadır.
- Fakir: Bu Türkiye Türkçesinde kullanılan eş anlamlısı “fukara” sözcüğüyle kullanılmaktadır.
- Kan çanağı: Bu kalıp ifade Kosava’da yer almamaktadır. “kıpırimzi” sözcüğü kullanılmaktadır.
- Keskin: “Bilenık” sözcüğüyle kullanılmaktadır.
- Hali kalmamak: “Takadi kalmadi” şeklinde kullanılmaktadır.
- Giysi: Bu sözcüğü karşılayan kelime “şeyler”dir.
- Gel-: Bu fiil “col-” şekliyle günlük hayatta kullanılmaktadır.
- At: “Beycir” olarak kullanılmaktadır.
- Öv-: Bu fiil “Üg-” olarak kullanılmaktadır.
- Karşıla-: “Bekle-” fiiliyle kullanılmaktadır.
- Var-: “Yetiş-” fiiliyle kullanılmaktadır.
- Sadık: “Güvenılık” olarak kullanılmaktadır.
- Akarsu: “Akansu” şeklinde kullanılmaktadır.
- Korunaklı: “Sağlam (korunukli)” olarak günlük hayatta kullanılmaktadır.
- Kuytu: Bu sözcüğü anlam olarak karşılayan kelime “sintina”dır.
- Siper etti: Bilinen Geçmiş zaman ekini bu sözcükte “siper eti” şeklinde kullanılmaktadır.
- Hançer: Kosova’da bu sözcük yerine “bıçak” sözcüğü kullanılmaktadır.
- Can çekiş-: “Can cekışı” şeklinde kullanılmaktadır.
- Üzgün: Kosova Türkçesinde “sıkıntılı” olarak kullanılmaktadır.
- Medet: Türkiye Türkçesinde “Allah’tan yardım dileme, Allah’a yalvarma” şeklinde kullanılan sözcük Kosova’da “Ay Medet – Aman Allah” şeklinde kullanılmaktadır.
- Hoplat- Bu fiil Kosova’da “oplatırdi – furlatti” şeklinde kullanılmaktadır.
- Övün-: Bu fiil “ügün-” şeklinde kullanılmaktadır.
- Ördek: Kosova’da “şotka” olarak kullanılmaktadır.

- İkinci: Bu zaman sözcüğü “içindi” şeklinde kullanılmaktadır.
- Alçak: “Encik” şeklinde kullanılmaktadır.
- Işık: Bu sözcük yerine “şevk” kullanılmaktadır. Bu sözcüğün Türkiye Türkçesinde yöresel ağızlarında “şavk” olarak kullanıldığı görülmektedir.
- Dövüşme-: “Kapuşma-” şeklinde kullanılmaktadır.
- Savaş: “Arbede” sözcüğü kullanılmaktadır.
- Kaya: Bu sözcük “karpa” şeklinde kullanılmaktadır.
- Sapla-: “sok-” fiili kullanılmaktadır.
- Yüz-: “soy-” fiili kullanılmaktadır.
- Gölge: “cecelig” şeklinde kullanılmaktadır.

Ayrıca Kurşimliu’nın belirttiği ve dil incelemeleri sonucunda “k/g-c değişimi”, “ı-i değişimleri” göze çarpmaktadır.

Bu manada Türk soylulara Türkiye Türkçesi öğretilirken ortak unsurlara sık sık başvurmak gerekmektedir. Dil bilgisine ağırlık verip hedef kitleyi sıkmaktan kaçınıp dil bilgisi konuları metin üzerinden vermeye çalışılmıştır.

Bu metinde yabancılar için uyarlanan metne nazaran daha cesurca davranılmış, özgün metindeki sıfatlamaların hepsine yer verilmiştir. Mekân detayları çıkarılmamıştır. Olay özelliklerine değinilmiştir. Hazırlık çalışması, konuşma ve yazma etkinliklerinde ortak tarihten ve ortak kültürden özellikle yararlanılmıştır. Ayrıca Dede Korkut Hikâyeleri’nin Türk dünyasında hala canlılığını koruması ve hala anlatılması bu ünitenin Türk soylular için önemli olduğu düşünülerek hazırlanmıştır. Kültür bağından faydalanılarak etkinliklerde Türk dünyası ve Türkiye teması üzerinde durulmuştur. Ortak kültürün, ortak tarihin, Türkçenin birliği üzerinde durulmaya çalışılmıştır. Aşağıda özgün metnin Türkiye Türkçesine aktarılmış hali verilmiştir. Hikâye, bu bölümde Türk soylular için tekrar B1 düzeyinde uyarlanmıştır. Bu tekrarın sebebi yabancılar için hazırlanan uyarlamada bazı cümleler daha sade haliyle vermeye çalışılırken burada detaylar da verilmiştir. Eklenen bölümler, cümleler, kelimeler koyu renkle belirtilmiştir.

4. ÜNİTE

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Aşağıdaki görselleri inceleyelim. Yerleri, heykelleri eşleştirelim.

1.

2.

3.

4.

5.

6.

- a. Bayburt Dede Korkut Türbesi
- b. Kazakistan, Kızılorda, Dede Korkut Anıtı
- c. Bayburt Dede Korkut Heykeli
- d. Kazakistan, Öskemen, Korkut Ata Heykeli
- e. Azerbaycan, Şirvan, Dede Korkut Heykeli
- f. Türkmenistan, Aşkabat, Dede Korkut Heykeli

KONUŞMA

2. Alpamış Destanı, Manas Destanı ve Dede Korkut hakkında neler söyleyebilirsiniz?
3. Dede Korkut sizce neden önemlidir? Türk dünyasında hala anlatılıyor olmasını nasıl buluyorsunuz?
4. 13. Boy bulunduğunda heyecanlandınız mı? Neler hissettiniz? Konuşalım.

OKUMA

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Kayser Salur sahibi, dumanlı dağın kurdu, **Salur'un iyisi**, **Eymür'ün sevinci**, **Dulkadir'in delisi** Bayındır Han'ın Vekili Kazan Bey; beyleriyle birlikte **ala** karlı, **gök** sümbüllü dağlara ava gitti. Onlarla birlikte eğleniyorlardı. Onlar eğlenirken Salur Kazan'ın yanına **serhat beylerinden** bir ulak geldi:

- Kazan, neden eğleniyorsun? On bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, bu haberi ciddiye almadı, ak otağına gitti.

Ulak:

- Yirmi bin düşman geliyor, dedi.

Salur Kazan, yerinden kımıldamadı.

Ulak:

- Otuz bin düşman geliyor.

Salur Kazan; düşmanı küçümsedi, yok saydı.

Ulak:

- Kırk bin geliyor.

Salur Kazan, **kara** gözünün ucuyla ulağa sert bir şekilde baktı, **çekinmedi**.

Ulak:

- Elli bin geliyor.

Salur Kazan, düşmanın sayısını az buldu.

Altmış bin geliyor, deyince Allah, dedi, atına binmedi. Yetmiş bin deyince savaşmak için kalkmadı.

Ulak:

- Seksen bin geliyor, dedi.

Salur Kazan korkmadı.

Ulak:

- Doksan bin geliyor.

Salur Kazan bu haberle birlikte zırhını giydi. Yüz binde **yüz çevirmedi; akarsudan** abdest aldı, **alnını yere koydu**, namaz kıldı, dua etti. Ordusuyla birlikte, “Ya Muhammed! Ya Ali, medet!” duasıyla harekete geçti.

Halep Han’ı Kara Göne’nin Oğlu Kara Budak; sert bakışlarıyla her zaman düşmanın yüreğini hoplatırdı. **Adabasa yerinde heybetiyle yeri titretir, aslanı kara saçta kavurup yer, çalımlı, kara kartal erdemli, avcı kuşun çeviği**, Türkistan’ın göz bebeği idi. Onu öncü birliğin komutanı yaptı. Ordunun sağ tarafına; **Bayındır Padişah’ın elçisi, Alay Han ile Bolay Han’ı yenerek Kıl Barak’ın başını kesip geri dönerken Kaplan Tüneği Geçidi’nde dayısı Konur Alp’ı öldüren** savaş meydanlarının yiğidi, avcı başı Han Avşar’ı komutan yaptı. Ordunun sol tarafına ise; **kızılca Tebriz’den dökülüp, Aras ve Kür Suyu’nu yarıp, geçip, Demir Kapı Derbend’iyle Tabasaran Sultanı**, yirmi dört bin yiğidin başı Kıyan Oğlu Deli Dünder’i komutan yaptı.

Kazan şöyle dedi:

- Ordunun merkezinde durdum. İç Oğuz Beylerini sağdan, Dış Oğuz Beylerini soldan düşman üzerine gönderdim. Alagöz’ün ağzında Şerencena düzündeki yüz bin düşmanla karşılaştım. Yedi gün yedi gece savaştım, düşmanları yendim. Aras ve Kars Kalelerini aldım. Akça Kale Sürmeli’de Lala Kılbaş’ı yönetici yaptım. Beylerle Serhab Dağı’na seyre çıktım. Keyfim

yerindeydi. Altı bey oğluna tuğra verip, onları kendim gibi bey yaptım. Alpım, yiğidim, diyerek övünmedim.

5. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Bayındır Han'ın Vekili Kazan Bey'e ulak ne dedi?

.....

2. Salur Kazan doksan bin sayısını duyana kadar neden harekete geçmedi?

.....

3. Savaşta öncü birliğin komutanı kimdi?

.....

4. Kıyan Oğlu Deli Dünder nerenin sultanıdır?

.....

5. Kazan beyleriyle birlikte kaç gün savaştı?

.....

DİL BİLGİSİ

6. Aşağıdaki cümleleri anlamına uygun olacak şekilde tamamlayalım.

1. Salur Kazan(1) yanına serhat beylerinden bir ulak geldi.

2. Salur Kazan doksan bini(2) zırhını giydi.

3. Ulağın söylediğini işitince(3) kaçmadım.

4. Yüz bin düşmanla (4) yedi gün yedi gece oldu.

5. Bu kadar düşmanı(5) alpım, yiğidim, demedim.

a. korkup

b. duyunca

c. karşılaşalı

d. yendikten sonra

e. eğlenirken

DİNLEME

7. **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim.**

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Günlerden bir gün; kuvveti İslâm, Konur atlı, Salur'un iyisi, Eymür'ün sevinci, Dulkadir'in delisi, yaylağı Savalan Dağı, kışlağı Sarıkamış, seksen bin er heybetli, padişahın vekili Ulaş Oğlu Salur Kazan, kara yazın en sıcak günlerinde ava çıktı, köpeğiyle av arıyordu. **Ördekleri korkuttu, ala parsları kükretti.** Ak Minkan'a üç yüz yiğidiyle ava gitti. İkinci zamanında yiğitlerine şöyle dedi:

- Yiğitlerim, kimse benimle gelmesin. Hepiniz orduya geri dönün, tek başıma av avlayacağım.

Askerlerini gönderdikten sonra Konur At'ının üstünde Ak Minkan'ın tepesine geldi. Akşam oldu, bir şey avlayamadı. Allah'a dua etti:

- Ben beylerimden av avlamak için ayrıldım. Yurduma avsız gönderme beni Allah'ım!

Bu duanın ardından **alçak yerlere göz gezdirip av aradı.** Kara Dağ'ın eteğinde yedi yerde meşale gibi ışıklar gördü. Yedi yerde duman gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Dağın tepesinden ışıklara doğru gitti.

Kazan'ın askerlerinden Lala Kılbaş, Kazan'ın tek başına av yerinde kaldığını öğrendi. Kazan'ın yanına gitti. Kazan, ışıklara yaklaştı. Meşe kokusu gibi bir koku geliyordu. Yerde uzun, büyük bir cisim yatıyordu. O cisim dev bir ejderhaydı. Yedi yerdeki meşale onun gözleri, duman onun nefesinin buharıydı. Meşe kokusu onun yiyecekleriydi. Ejderhayı gördü, Kazan'ın yüreği güm güm attı. Akli başından gitti. Ejderhayla dövüşmeye karar verdi. O sırada Lala Kılbaş'ı gördü. Lala'ya sordu:

- **Canım Lala,** ejderhayla savaşıyım mı yoksa buradan kaçalım mı?

Lala **düşündü,** şöyle dedi:

- Kazan; yiğittir, merttir. Ejderhayla dövüşme, desem bana kızar. Kara Dağ'ın göz bebeği sensin, **taşkın suların durgunusun, deve sürüsünün erkeğisin, koyunların koçu, erenlerin serdarısın.** Ejderha bir yilandır. O yılanın üstüne gitmelisin.

8. Dinlediğimiz metne göre aşağıdaki soruları cevaplayalım.

1. Salur Kazan Ak Minkan’a niçin gitti?

.....

2. Kazan, Kara Dağ’ın eteğinde ne gördü?

.....

3. Kazan’ın yanına hangi askeri geldi?

.....

4. Kazan, ejderhayı görünce neler hissetti?

.....

YAZMA

9. Hikâyenin yazarı olsaydınız nasıl devam ederdiniz? Hikâyeyi tamamlayalım.

OKUMA

SALUR KAZAN’IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Kazan, Konur Atı’yla ejderhanın yanına gitti. Ejderha uyuyordu. Yiğit kişi, mert kişi hile ile birini öldürmez. Bu yüzden Kazan, ejderhayı uyandırmaya karar verdi. Ok fırlattı, ejderhayı uyandırdı. Ejderha uyandı; kuyruğuyla dağları sarstı, ateş püskürttü, **bir nefes çekti, her şeyi içine çekti**, yerleri yaktı. Kazan’ı kendine doğru çekti. Kazan **bir nara atıp** Allah’a yalvardı:

- Ey, yüce Tanrı! Çoğu kimse seni gökte arar. Sen, gönüllerdesin, sana sadıkların dilindesin. Akarsular üstüne köprü yapayım, kimsesizlerin elinden tutayım, fakirlere yardım edeyim. İnsanlar: “Kazan’ı yılan yedi.” demesin, beni onların dillerine düşürme. Ey Allah’ım, sen bana bir kurtuluş yolu göster!

Kazan'ın duasından sonra ejderhayla Kazan arasında otağ gibi bir kaya ortaya çıktı. **Kazan o kayanın korunaklı, kuytu tarafına geçti.** Kazan, kayayı kendine siper etti. Ejderha, çok uğraştı ama Kazan'ı bir türlü tutamadı. Bu sırada, Kazan'ın gözü ejderhanın büyüklüğünden kan çanağı gibi oldu. Kazan, kendi gözüne kızdı:

- Benim korkak gözüm. Sen keskin kılıçtan, oklardan korkmadın; on altı silah başıma vuruldu, yuvandan fırlamadın. Ejderha dedikleri bir yilandır, niye korktun? Senin gibi gözün benim gibi bir yiğitte ne işi var?

Kazan hançerini çıkardı, gözünü çıkarmayı düşündü. Ancak insanlar: “Kazan ejderhadan korktu, gözünü çıkardı.” diye söylerler. Bunu söylemesinler diye vazgeçti. Oklarını çıkardı, seksen oku hiç durmadan ejderhaya attı. Ejderha okların etkisiyle **hali kalmadı**, can çekişmeye başladı. Kazan, kılıcını eline aldı. Ejderhanın yedi başını kesti, yere düşürdü. Ejderhanın üzerine hançerini, kılıcını, bıçağını sapladı. Ejderhanın üstüne bağdaş kurup oturdu.

Lala Kılbaş, ejderhayı yerde görünce Kazan'ı yuttu, sandı, çok üzüldü: “Ah, beyim! Ekmeğini çok yedim.” dedi, kılıcıyla ejderhanın yanına geldi. Gördü ki ejderhanın yedi başı yerde, Kazan ejderhanın sırtında bağdaş kurmuş, oturuyor. Kazan yaşıyordu, Lala Kılbaş buna çok sevindi. Kazan, Lala Kılbaş'a şöyle dedi:

- Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Sen bana cesaret verdin; o cesaret, o güç öldürdü. Hemen en iyi ustaları bul, getir. Bu ejderhanın derisini yüzün.

Lala ustaları getirdi, ejderhanın derisini yüzdüler. Kazan, ejderhanın derisinden kendisine giysi diktirdi; kurt tokalı Konur At'ının eyerine örtü, kılıcına kın diktirdi; oklarına ve mızrağına kap yaptırdı. Ejderhanın bütün derisini kullandı. Kazan bu derilerin içinde ejderhaya benzedi. Bayındır Han'ı görmek için yola çıktı.

10. Aşağıdaki soruları hikâyeye göre cevaplayalım.

1. Metinde geçen “ can çekişmek” ifadesinin yerine aşağıdakilerden hangisi kullanılabilir?

- a. ölmek üzere olmak
- b. bir şey istemek
- c. mutlu olmak
- d. kalbi atmak

2. Metinde geçen “ nara atmak” ifadesinin yerine aşağıdakilerden hangisi kullanılamaz?

- a. yükses sesle konuşmak
- b. haykırmak
- c. bağırarak
- d. dua etmek

3. Kazan ejderhayı öldürdükten sonra ejderhanın üstüne bağdaş kurup oturdu. Kazan’ın bu davranışı neyi ifade eder?

- a. bilgi
- b. düşman
- c. güç
- d. cömert

4. “Lala Kılbaş, Kazan’ı öldü, diye düşündü.” cümlesindeki boşluğa hangi kelime yazılabilir?

- a. görmeyince
- b. görmeyip
- c. görmeden
- d. görürken

DİNLEME

11. **Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi hikâyesinden verilen bölümü dinleyelim. Aşağıdaki boşlukları dolduralım.**

SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ

Bayındır Han'a, "Kazan ejderha olmuş." haberi geldi. Herkes, onu konuşmaya başladı. Yüksek bir yere çıkıp, Kazan'a.....(1), onu öldürmeyi planladılar. **Bayındır Han onları dinledi ve onlara şöyle dedi:**

- **Benim vekilim Kazan; er yiğittir, iyi yiğittir. Ejderhaya rast geldiyse, ejderha onu öldürdüyse, ejderha olduysa hepimizi öldürür.**

Kara Budak, Bayındır Han'dan izin aldı. Kazan'ın karşısına çıktı. **Sadağından bir ok çıkartıp yayına taktı ve amcasına:**

- Sen ejderha olmuşsun. Bu(2) ejderhayı öldürdün mü? Bana ispatla.

Kazan atından indi. Kılıcını Kara Budak'ın beline bağladı. Kara Budak, Kazan'ı tanıdı. Bayındır Han'a haber verdi: **"Kazan, ejderhayı öldürmüş."**

İç Oğuz ve Dış Oğuz beyleri bir araya geldi, Kazan'ı karşıladılar. Kazan,(3) atından indi, **yetmiş adım yürüdü.** Bayındır Han'ın yanına gitti, **ayağına kapandı. Ejderha derisinden gölgeliği dikti.** Bayındır Han, Kazan'ı görünce çok sevindi. Kazan'ı otağında yedi gün yedi gece **konuk** etti. Yediler, içtiler, eğlendiler.

Sonra Dedem Korkut geldi. Soy soyladı, boy boyladı, Kazan'ı övdü:

- Kazan gibi bir yiğit bu(4) geldi, geçti.

Hacilu'ya Allah rahmet eylesin.

YAZMA

12. Bugüne kadar bildiğiniz, dinlediğiniz, okuduğunuz Dede Korkut'un 12 hikâyesiyle bu hikâyenin benzer yönleri var mı? Yazalım.

5. 5. Uyarlama

HAZIRLIK ÇALIŞMASI

1. Bilgisayar oyunu oynuyor musunuz? Bu oyunlar hakkında neler söyleyebilirsiniz?
2. Aşağıdaki oyun afişlerini inceleyelim. Afişe göre boşlukları dolduralım.

URUZ

Uruz, 2017 yapımı Dede Korkut hikâyelerinden Uruz'un başrolündeki bir bilgisayar oyunudur. Bu oyun Dede Korkut Hikâyeleri'ne yer vermesinin yanında görsel zenginlikler ve müzikler bakımından dikkat çekicidir.

DEDE KORKUT

Dede Korkut, 2019 yapımı Tepegöz ile Basat'ın başrollerindeki bilgisayar oyunudur. İçinde bir peri kızının da oluşuyla hikâye anlaşılmaktadır. Mücadele, savaş, olağanüstü olaylar, Dede Korkut, kopuz, otağ oyunun parçalarıdır.

1. Bugün kardeşim Halil'le bilgisayar..... oynayacağız.
2. Tepegöz ile Basat oyunundaolaylar yer alır.
3. Dede Korkut Hikâyeleri'nin bu oyunlarla bekleniyor.
4. Uruz, 2017 yapılmıştır.

OKUMA

BİR NEFES DEDE KORKUT

- Arkadaşlar, akşam çok güzel bir tiyatro var. Kim benimle gelmek ister?

James, Ali, John, Zeynep, Robert, Mary, Hasan Patricia, Linda el kaldırdı. Ayşe, isimleri not aldı. Koşa koşa Kadıköy Haldun

Taner Sahnesi'ne gittiler. Biletlerini aldılar. Akşam 20.30'da buluşmak üzere ayrıldılar. Akşam oldu. Tiyatronun önünde buluştular.

Linda:

- Ayşe tiyatroyla ilgili bize biraz bilgi verir misin?

Ayşe:

- Dinleyin arkadaşlar! Bu oyun aslında ikincisi. Birincisi 2019'da oynandı. Bu oyun, Dede Korkut Hikâyeleri'ni anlatıyor. 2019'da 12 hikâyeye üzerinden oynandı. Bu oyunda ise 13. hikâyeye anlatılacak.

John:

- Ben Yunus Emre Enstitüsündeyken Dede Korkut'la ilgili dört kitap okudum. Çok sevmiştim.

Mary:

- Bize biraz anlatır mısın?

John:

- Türklerin mücadelesini, yaşamlarını, tarihlerini anlatıyordu. Çok ilginç biri vardı. Adı Dede Korkut'tu. Her hikâyede vardı. Her şeyi ona soruyorlardı.

Ayşe:

- Tiyatro başlıyor arkadaşlar, yerlerimize gidelim.

Tiyatronun bitiminde herkesin gözlerinde bir mutluluk vardı. Çıkanların hepsi:

- Salur Kazan, ejderhayı nasıl yendi, anlamadım. Çok güçlüymüş gerçekten. Yedi başlı ejderhayla mücadele etmek çok zor. Çok etkilendim, heyecanlandım.

Robert:

- Boğaç Han da boğayı öldürmüştü. O zaman da çok şaşırmıştım. Ata binmeyi ben de çok severim, dedemle ava giderdik ama ben Kazan'ın yerinde olsaydım kaçardım.

Ali:

- Mücadele, güç, iman, inanç buradadır. Kazan milletine borçluydu. Bunu yapmak zorundaydı. Ava çıkıp av bulmadan gelmek olmazdı.

James:

- Peki, ulağın düşmanı haber vermesine rağmen Kazan niye harekete geçmedi. Bunu anlamadım?

Hasan:

- Çünkü Kazan güçlü biri. Az sayıda askerle savaşılmaya gerek. Doksan bin düşman çok olduğu için savaşılmaya karar verdi. O davranış onun gücünü, kudretini gösterir.

Zeynep:

- Ben en çok Kazan'ın ejderhayı öldürdükten sonra üzerine oturmasıyla gücünü, kudretini, yiğitliğini gördüm. Sonunda Dedem Korkut da kopuzuyla soy soyladı, boy boyladı. İşte, benim dedelerim...

3. Aşağıdaki soruları metne göre cevaplayalım.

1. Ayşe arkadaşlarıyla nereye gitti?

.....

2. Saat kaçta buluştular?

.....

3. John Dede Korkut’la ilgili kitapları nerede okumuş?

.....

4. John’un hikâyelerde ilginç bulduğu kişi kim?

.....

5. Robert, ejderhayı görse ne yapar?

.....

4. Aşağıdaki hikâye haritasını metne göre dolduralım.

HİKAYENİN ADI:	
KİŞİLER:	OLAY:
MEKAN (YER):	

5. Aşağıdaki fotoğrafların kelimelerini bulmacada bulalım.

A	T	B	O	L	M	N	K	I	Z
B	U	V	T	B	Y	K	O	E	İ
Y	I	L	A	N	O	T	P	S	Ğ
İ	B	O	Ğ	A	Ö	Ü	U	M	Ç
P	Ş	E	G	K	H	N	Z	R	I
T	İ	Y	A	T	R	O	Ç	Ö	F
R	S	C	Z	Ç	T	L	D	P	V
D	E	D	E	K	O	R	K	U	T

DİL BİLGİSİ

6. Aşağıdaki cümleleri uygun eklerle tamamlayalım.

1. Ayşe arkadaşlarını al..... tiyatroya gitti.
2. Biletlerini ver..... içeri girdiler.
3. Tiyatro bit..... çıkışta konuştular.
4. “Bir Nefes Dede Korkut-2” oyunu 13. hikâyeyi anlat.....

YAZMA

7. “İşte benim dedelerim!” cümlesini siz hayal ederek tamamlayınız.

5.6. Elektronik Kültür

Her çalışma, bir ihtiyaca cevap verme yükümlülüğü taşımaktadır. Günümüz şartlarında teknolojinin ilerlemesi, sanal ortamların artması dil öğreniminde de sanal ortamlara ihtiyaç doğurmuştur. Hedef dilin öğrenimini sosyal ortamların dışında sanal dünyanın da etkilediği tespit edilmektedir. Her an elden düşmeyen cep telefonlarının bu duruma etkisi oldukça fazladır.

2020 yılında ortaya çıkan “Covid-19” virüs salgını nedeniyle Türkçe öğrenen hedef kitlenin sanal ortamlara ihtiyaç duymasına sebep olmuştur. Bu ihtiyacı çeşitli internet siteleri ya da internet programları karşılamaya çalışsa da yeterli görülmemektedir. YEE’nin “Yedi İklim Türkçe” setleri doğrultusunda videolar hazırlanarak ya da bilgisayar üzerinden uzaktan eğitim sağlanarak Türkçe öğrenen hedef kitle için bu süreç tamamlanmaya çalışılmaktadır. Üniversiteler bünyesinde de TÖMER’ler uzaktan eğitimle bu süreci devam ettirmektedirler. Ancak dil öğretiminde hedef kitlenin ilgisini çekecek ya da onların ihtiyacını giderecek elektronik ortamların henüz tam olarak hazır olmadığı görülmektedir. Bu süreçte birçok alanın işbirliği şarttır. Elektronik ortam için yazılım mühendisleri ve bu ortamlar için yetiştirilmiş bireyler olması gerektiği düşünülmektedir.

Bu bölüm, çalışmamamızın elektronik ortamda da hedef kitlenin cevap bulması amacıyla hazırlanmıştır. Örnek amaçlı hazırlandığından ötürü 10 soruluk çoktan seçmeli bilgi yarışması türü seçilmiştir. Etkinliklerin hedef dili öğreten kişi tarafından arttırılabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bulmaca, doğru-yanlış, boşluk doldurma, dinleme gibi bölümlerde bulunmaktadır.

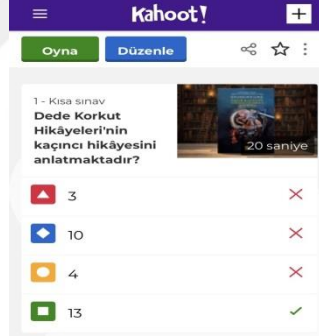
5. 6. 1. Kahoot

“Kahoot!” bir internet oyun sitesidir. Bu siteye yabancı dil öğreniminde sıklıkla başvurulmaktadır. Eğlenceli olmasının yanında öğrenilenlerin ölçüldüğü, eksiklerin tespit edildiği bir oyun alanıdır. Oyun “<https://create.kahoot.it/>” internet erişim adresi üzerindedir. Çalışmanın günün şartlarına uyum sağlaması ve hedef kitlenin kolaylıkla erişebileceği ortamlardan sanal dünyada da cevap bulması amaçlanmaktadır. Bu amaçla çalışmanın etkinlik alanının bir bölümü 28.05.2020 tarihinde “Fadime Boztoprak, nuraan_18” adıyla tarafımızca bu oyun sitesinde hazırlanmıştır. Bu oyun, B1 düzeyindeki metni okuyanlar için farklı bir ortam olacağı ve onların ilgisini çekeceği düşünülmektedir. Oyun, çoktan seçmeli bilgi yarışması şeklindedir. Her soru 20 saniye gibi bir süreyle sınırlandırılmıştır. “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesiyle ilgili bu oyunda 10 soruluk test hazırlanmıştır. Oyun “TÜRKÇENİN YABANCI DİL OLARAK ÖĞRETİMİ, B1 DÜZEYİ, DEDE KORKUT- SALUR KAZAN’IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRMESİ” başlığıyla oyun sitesinde yer almaktadır.

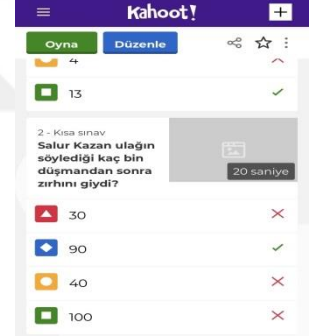
Aşağıdaki görseller bu oyuna aittir:

Fotoğraf 1

Fotoğraf 2

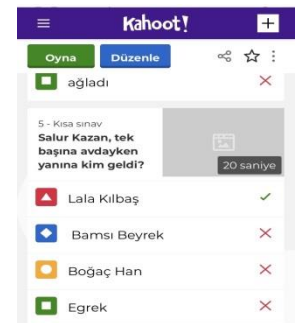
Fotoğraf 3

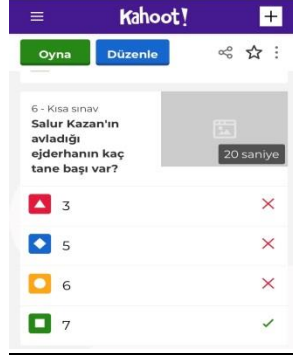
Fotoğraf 4

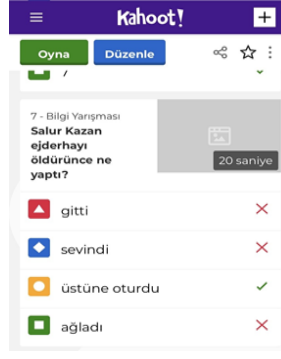
Fotoğraf 5

Fotoğraf 6

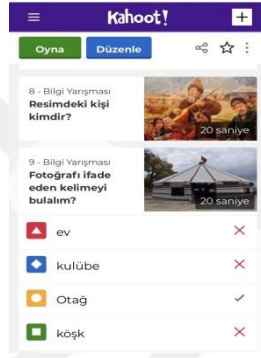
Fotoğraf 7

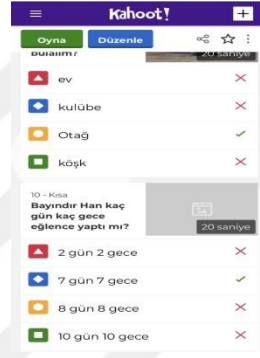
Fotoğraf 8

Fotoğraf 9

Fotoğraf 10

Fotoğraf 11

CEVAP ANAHTARI

Ünite 1 Dede Korkut'u Tanıma

- 1c/ 2a/ 3/b
1. Dede Korkut 2. Ok ve Yay 3. Kopuz
1. Dede Korkut Hikâyeleri'ni anlatır. 2. 12 tanedir. 3. 13. Hikâyeyi buldular.
4. Hikâyelere adını veren kişidir. 5. Yaşlıdır, saygı görür, çocuklara isim koyar, kopuz çalar, şiirler söyler.
1. Türkler Dede Korkut Hikâyeleri'ni dinleyip hikâyeleri herkese anlatarak tarihlerini öğreniyorlar. 2. Ok atmayı öğrenip yarışmalara katılacağız. 3. Dün gece Dede Korkut Hikâyeleri'ni okuyarak çok eğlenip hiç korkmadan uyuduk.

6. **Yüzyıllardır** çocuklar, Dede Korkut'un hikâyeleriyle büyüdü. Basat, Bamsı Beyrek, Uruz, Tepegöz, Deli Dumrul ve diğer kahramanların öyküleri **anlatıla anlatıla** bugünlere geldi. Çocuklar; Dede Korkut' tan kahramanlığı, dürüstlüğü, cesareti ve bilgeliği öğrenerek hikâyelerdeki maceralardan ilham alıyor ve bu büyük **gelenek** bugün devam ediyor. Bu hikâyeler çocuklarla birlikte büyüklere de yol gösteriyor. Hikâyelerdeki kahramanların isimlerini o gün yaşı büyük olan Dede Korkut veriyordu. Bugün de büyüklere soruluyor ya da ona benzemesi için büyüğün **adı** veriliyor.

Ünite 2 Hikâyeler

A.

1. 1/c, 2/a, 3/d, 4/b, 5/e.
2. 1. Bayındır Han; ak, kızıl, kara otağlar kurdu. 2. Dirse Han, hanımına çocuk için hesap sormaya gitti. 3. Dirse Han'ın bir tane erkek çocuğu oldu. 4. Dede Korkut, Dirse Han'ın oğluna Boğaç Han adını verdi.
3. 1. ~~varırken~~, 2. ~~kıskandılar~~, 3. ~~kurup~~, 4. ~~kurtararak~~.
5. 1. görünce, 2. boy boyladı, 3. gelip, 4. Tanrı, 5. geldiğinde.

B.

1. 1. Tepegöz, 2. Aslan, 3. At, 4. Peri Kızı.
2. 1. Aruz Koca'nın oğullarının adı, Kıyan Selçuk ve Basat'tır. 2. Basat, ormanda, aslanın yanında büyüdü. 3. Peri kızı, Oğuzların başına Tepegöz'ü felaket olarak getirdi. 4. Tepegöz'ü Aruz Koca büyüttü. 5. Tepegöz'ü Basat öldürdü.
3. 1. Ben sana Basat'ı getirmeni söyledim ama elinden kaçırmışsın. 2. Peri kızı bir yıl sonra emanetini almasını söyledi. 3. Han, Aruz Koca'nın Tepegöz'ü büyütmesini söyledi.
4. 1. Tepegöz, “ Her gün altmış adam verin.” dedi. 2. Basat “Tepegöz'ü gözünden öldüreceğim, bıçak verin.” dedi. 3. Dede Korkut, Basat'a “Babanın yanında kal.” dedi.
6. 1. Oğuznâme'yi, 2. ses, 3. Yiğitlik, 4. felaketten, 5. temiz.

C.

2. 1. Uşun Kocan'nın Eğrek ve Seğrek adında iki oğlu vardır. 2. Ters Uzamış, Eğrek'in yiğitlik göstermedi, neden Kazan'ın karşısına oturdu, diye sinirlendi. 3. Eğrek'in utanma sebebi yiğitlik göstermemiş olmasıdır. 4. Eğrek, savaşta esir düşmüş. 5. Seğrek, Eğrek'i kurtarmak için Kazan'dan ve ailesinden izin istedi. Düğün gecesi Eğrek'i kurtarmaya gitti. Kurtardı.

3. 1. Yanlış, 2. Doğru, 3. Doğru, 4. Yanlış, 5. Doğru.
4. 1. kızıyor, 2. dövüşüyordu, 3. yapıyordu, 4. kuruyordu, 5. dönüyordu.
6. 1. otağlar, 2. kucaklaştı, 3. Yiyip, 4. Dedem Korkut, 5. Allah.

D.

1. 1/b, 2/d, 3/a, 4/c.
2. 1. Dış Oğuz beyleri şölene davet edilmedikleri için selamlamaya gitmemişlerdir. 2. Beyrek, Aruz Bey'in kızıyla evlendi. 3. Kazan Han, Beyrek'in ölüm haberine çok üzüldüğü için ağladı. 4. Beyrek, Kazan Han'dan kanının yerde kalmamasını vasiyet etti.
3. 1. etmeli, 2. almalı, 3. getirmeli, 4. dilemeli.
6. 1. Masmavi, 2. Yemyeşil, 3. Yalan.

Ünite 3 Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi

A.

1. 1. Kurt, karlı dağ, dumanlı dağ, 2. Çiçek, sümbül çiçeği, 3. Ok, yay, at, adam, ok atmak, 4. Otağ, dağ, karlı dağ.
2. 1. Bayındır Han'ın vekili Salur Kazan'dır. 2. Salur Kazan eğlenirken yanına ulak geldi. 3. Ulak, Salur Kazan'a, düşman geliyor, dedi. 4. Salur Kazan doksan bin düşmanı duyunca zırhını giydi.
3. 1/c, 2/d, 3/a, 4/b.
4. 1. eğlenirken, 2. derken, 3. gelirken, 4. kılarken.
6. 1. yüreğini hoplatırdı, 2. avcı, 3. Yedi gün yedi gece, 4. Kalelerini,
5. tuğra

B.

1. 1. AV, 2. İKİNDİ, 3. SICAK, 4. TEPE, 5. ORDU, 6. AKŞAM, 7. ASKER.
2. 1. Salur Kazan ava, yazın en sıcak zamanında gitti. 2. Salur Kazan av için Ak Minkan'a gitti. 3. Kazan, üç yüz yiğidine orduya dönmelerini söyledi. 4. Kazan Allah'a av avlamak için dua etti.
3. 1. Kazan kaç yiğidiyle ava gitti? 2. Kazan Han'ın tek başına ava gitmesini doğru buluyor musun? 3. Kazan niçin akşam olunca orduya geri dönmedi?
4. 1. 1. Kazan bir gün köpeğiyle av arıyordu. 2. Ak Minkan'ın tepesine geldi. 3. Allah'a av bulmak için dua etti.
6. 1. meşale, 2. duman, 3. tepesinden, 4. av, 5. koku.

C.

1. çadır, çanta, bıçak, av tüfeği, çakmak, ok, yay, su, harita, pusula, el feneri.

2. 1. D, 2. Y, 3. Y, 4. D, 5. D.

3. 1/b, 2/a, 3/c, 4/d.

4. 1. Ayşe'yle karşılaşınca kalbim güm güm attı. 2. Yılanı göünce aklı başından gitmiş. 3. İhtiyaçlı kişilere yardım edip onların elinden tutuyordu. 4. Bu olaydan sonra dillere düşecek.

8. 1. kaya, 2. kan çanağı, 3. korkmadın, 4. hançerini, 5. vazgeçti.

D.

1. a) Yedi başlı yılan, ejderha, b) Erkek, c) Ok, d) Kılıç.

2. 1. Kazan, seksen ok fırlattı. 2. Ejderhanın yedi başını kesti. 3. Lala Kılbaş; Kazan'ı öldü sandı, çok üzüldü. 4. Kazan, Lala Kılbaş'ın cesaret vermesiyle ejderhayı öldürdüğünü söyledi.

3. 1. bulmalıydı, 2. öldürmeliydi, 3. vermeliydi, 4. kesmeliydi, 5. görmeliydi.

4. Üst - Alt, İç - Dış, Üzülmek – Sevinmek, Başlamak - Bitirmek.

5.

Cümle	gerek	lazım	şart	zorunda
Çok okumalıyım.	Çok okumam gerek.	Çok okumam lazım.	Çok okumam şart.	Çok okumam zorundayım.
Türkçeyi öğrenmeliyim.	Türkçeyi öğrenmem gerek.	Türkçeyi öğrenmem lazım.	Türkçeyi öğrenmem şart.	Türkçeyi öğrenmek zorundayım.
Salur Kazan'ı anlamalıyım.	Salur Kazan'ı anlamam gerek.	Salur Kazan'ı anlamam lazım.	Salur Kazan'ı anlamam şart.	Salur Kazan'ı anlamam zorundayım.
Dede Korkut'u bilmeliyiz.	Dede Korkut'u bilmemiz gerek.	Dede Korkut'u bilmemiz lazım.	Dede Korkut'u bilmemiz şart.	Dede Korkut'u bilmemiz zorundayız.

7. 1. ejderha, 2. atından, 3. Oğuz, 4. misafir, 5. övdü.

Ünite 4 Türk Soylular (Türk Dilliler) İçin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” Hikâyesi

1. 1/b, 2/a, 3/f, 4/d, 5/e, 6/c.

5. 1. Bayındır Han'ın Vekili Kazan Bey'e ulak, düşman geliyor, dedi.2. Salur Kazan doksan bin sayısını duyana kadar harekete geçmedi. Çünkü sayılarını az buldu. Onları küçümsedi. 3. Savaşta öncü birliğin komutanı Halep Han'ı Kara Göne'nin Oğlu Kara Budak'tır. 4. Kıyan Oğlu Deli Dünder Tabasaran Sultanı'dır. 5. Kazan beyleriyle birlikte yedi gün yedi gece savaştı.

6. 1/e, 2/b, 3/a, 4/c, 5/d

8. 1. Salur Kazan Ak Minkan'a av için gitti. 2. Kazan, Kara Dağ'ın eteğinde ne ejderha gördü. 3. Kazan'ın yanına Lala Kılbaş geldi. 4. Kazan, ejderhayı görünce yüreği güm güm attı, akli başından gitti.

10. 1/a, 2/d, 3/c, 4/a.

11. 1. ok atmayı, 2. yalansa, 3. meydana varınca, 4. Dünyadan

Ünite 5 Uyarlama

2. 1. oyunu, 2. olağanüstü, 3. dikkat çekmesi, 4. yılında.

3. 1. Ayşe arkadaşlarıyla tiyatroya gitti. 2. Saat 20.30'da buluştular. 3. John Dede Korkut'la ilgili kitapları Yunus Emre Enstitüsünde okumuş. 4. John'un hikâyelerde ilginç bulduğu kişi Dede Korkut'tur. 5. Robert, ejderhayı görse kaçar.

4. Hikâyenin Adı: Bir Nefes Dede Korkut-2, Olay: Bir grup arkadaşın tiyatroya gidip "Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi" hikâyesini izlemeleridir. Yer: Kadıköy Haldun Taner Tiyatrosu, Kişiler: James, Ali, John, Zeynep, Robert, Mary, Hasan Patricia, Linda, Ayşe.

5.

A	T	B	O	L	M	N	K	I	Z
B	U	V	T	B	Y	K	O	E	İ
Y	İ	L	A	N	O	T	P	S	Ğ
İ	B	O	Ğ	A	Ö	Ü	U	M	Ç
P	Ş	E	G	K	H	N	Z	R	I
T	İ	Y	A	T	R	O	Ç	Ö	F
R	S	C	Z	Ç	T	L	D	P	V
D	E	D	E	K	O	R	K	U	T

6. 1. alıp, 2. vererek, 3. bitince, 4. anlatıyordu.

SONUÇ

Milletlerin var olma mücadelesinin başında dil gelmektedir. Dili sadece iletişim aracı olarak görmek yanlıştır. Çünkü dil aynı zamanda kültür taşıyıcısıdır. Kültür ve dil sürekli etkileşim halindedir. Bu manada ikisini ayırmak mümkün değildir. Türkçe, Türk milletinin var oluşunun en büyük kanıtıdır. Türk milleti; tarih boyunca diliyle, kültürüyle, tarihiyle, coğrafyasıyla kendisine özgü tavırlarıyla, duruşlarıyla dikkat çeken bir millet olmuştur. Bu dikkat çekişler milletler arası etkileşimi doğurmuştur. Bu etkileşimde iletişim şarttır. Bunun için de dile ihtiyaç duyulmuştur.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi yüzyıllar öncesine dayanmaktadır. Bu tarihi süreç çalışmada belirtilmiştir. Yabancı dil öğretiminde amaç sadece dil öğretmek değildir. AOÖÇ’de belirtildiği üzere hedef dilin kültürünü de aktarmak esastır. Kültür; geçmişten günümüze sahip olduğumuz maddî ve manevî gönül köprümüzü ifade etmektedir. Maddî köprü, somut olan ve algılara hitap eden birikim köprümüzü; manevî köprü, soyut olan dilde ve örfî kurallar çerçevesinde yaşatılan gelenekler, görenekler, âdetler, halk inanışları gibi birikim köprülerimizi hatırlatmaktadır.

Yabancı dil öğretiminde dört temel becerinin kültürle harmanlanması hedef dilin öğrenimini ve kültürleşmeyi kolaylaştırması bakımından önemli bir noktadır. Bu harmanlamaya materyal seçiminde özellikle dikkat edilmesi gerekmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde Türk kültür kodlarını üzerinde taşıyan ve gönül köprüsü kuran edebi metinler materyal olarak dikkat çekmektedir. Bu manada Dede Korkut Hikâyeleri, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilecek bir materyaldir. Çünkü Dede Korkut Hikâyeleri, tarihten bugüne Türkçenin en güzel sözlerini, cümlelerini, anlamlarını, kültür kodlarını içinde barındırmaktadır. Hikâyelerin her birinde Türklerin yaşam tarzını, değerlerini, yaşama bakış açılarını yansıtmaları açısından da oldukça önemlidir. Ayrıca Dede Korkut Hikâyeleri, 28.11.2018 tarihinde 17’nci unsur olarak UNESCO tarafından “Dünya Somut Olmayan Kültür Mirası Temsili Listesi”ne eklenmiştir. Tüm dünyanın dikkatini üzerine çekmiştir. Şunu da belirtmek gerekir ki UNESCO, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Örgütü olan bir kuruluştur. “Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metni”ne de kaynak bir kuruluş olduğu unutulmamalıdır. Yabancı dil öğretiminde AOÖÇ göz önünde bulundurulduğundan dolayı “Dede Korkut Hikâyeleri”nin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde düzeye uygun olacak şekilde materyal olarak kullanılması önemli bulunmaktadır. Alan yazın taramasında bu konuda yapılan çalışmalar tavsiye niteliğinde kaldığı görülmektedir. YEE, bu hassasiyeti göstererek Dede Korkut Hikâyeleri’nden

dört tanesini B1 ve B2 düzeyinde uyarlayarak Türkçe öğrenmek isteyenler için hazır bir materyal ortaya koymuşlardır.

Bu çalışma; 12 Aralık 2018 tarihinde Veli Muhammed Hoca tarafından bulunan, 25- 27 Nisan 2019 tarihinde Bayburt'ta “Dünya Kültür Mirası Dede Korkut Uluslararası Sempozyumu”nda Prof. Dr. Metin Ekici'nin tüm dünyaya duyurduğu “Dede Korkut Kitabı'nın Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası 13. Boy'u içermektedir. 13. Boy'la ilgili Yusuf Azmun'un “Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması, Soylamalar ve İki Yeni Boy ile Türkmen Sahra Nüshası” kitabından, Shahgoli, N. K. , Yaghoobi, V. , Aghatabai, S. , Behzad, S. Modern Türklük Araştırmaları Dergisi'nde e-yayınından, Necati Demir'in “Dede Korkut Destanı” kitabından, Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı “Çocuklar İçin Dede Korkut” kitabından ve Mehmet Dursun Erdem'in “Dede Korkut Hikâyeleri” kitabından faydalanılmıştır. Fakat Prof. Dr. Metin Ekici'nin Haziran 2019'da Ötüken yayınları aracılığıyla basılan “Dede Korkut Kitabı Türkistan/ Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” kitabı baz alınmıştır. “Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesi B1 düzeyinde sadeleştirilmiştir.

“Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesinin sadeleştirme sürecinde AOÖÇ'deki B1 düzeyine ait kazanımlar ve YEE'nin “Yedi İklim Türkçe”, “İstanbul Yabancılar İçin Türkçe” kitaplarının B1 seviyesindeki kazanımları dikkate alınarak uyarlanmıştır. B1 seviyesinin üzerinde olan B2, C1, C2 düzeylerindeki birleşik zamanlar, fiilimsiler, bağlaçlar, birleşik yapıli fiiller seviyeye uygun hâle getirilmiştir. Seviyeye uygun hâle getirilemeyen kelimeler ya da cümleler hikâyede yer almamıştır. Uzun cümleler ve paragraflar bölünerek kısaltılmıştır. Devrik cümleler, kurallı cümle hâline getirilmiştir. Hikâyenin anlaşılabilirliğini artırmak için öge eksikliği olan cümleler tamamlanmıştır. Hikâye bu şekliyle, B1 düzeyinde Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen öğrenciler için kullanılabilecek materyal olarak düşünülmektedir.

Çalışma; okuma kitabı olarak, “Türkçe Eğitim Setlerinde” kullanılabilecek bölümler için veya ayrı bir çalışma kitabı olarak düşünüldüğünden ilk olarak metin sadeleştirilmiştir. Ardından beş ünite oluşturulmuştur. Bu beş ünite B1 düzeyi kazanımlarını içeren etkinlikler şeklinde yer almıştır. Etkinlikler dört temel becerinin kazanımları açısından “okuma, dinleme, yazma, konuşma, anlama ve dil bilgisi” becerilerini ölçen etkinliklerle tamamlanmıştır.

Çalışmanın B1 düzeyinde oluşturulan birinci ünitesi, “Dede Korkut'u Tanıma” ünitesidir. Bu ünite Dede Korkut'la ilk kez tanışanlar, karşılaşanlar için oluşturulmuştur. Ünite genel olarak Dede Korkut'tan ve Dede Korkut Hikâyelerinden bahsedilmiştir.

Çalışmanın B1 düzeyinde oluşturulan ikinci ünitesi, YEE'nin çıkarmış olduğu dört kitabın hikâyelerini içermektedir. Bu ünitenin çalışmada yer

almasının sebebi YEE bu kitapları B1-B2 düzeyine uygun olacak şekilde hazırlamıştır. İkinci ünite bu hikâyeler özetlenerek B1 düzeyinde uyarlanmıştır. B1 ve B2 kazanımları aynı olmadığı için özellikle gramer kısımlarına dikkat edilmiştir. Ayrıca YEE bu hikâyelere dinleme bölümü koymamışlardır. Çalışmada her hikâye için dinleme bölümü de oluşturulmuştur.

Çalışmanın B1 düzeyinde oluşturulan üçüncü ünitesi, “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” ünitesidir. Bu ünite çalışmamızın da temelini oluşturmasından ötürü dört bölüme ayrılarak verilmiştir. Her bölümde hikâyenin içeriğiyle destekli B1 kazanımlarının etkinlikleri yer almaktadır. Hedef kitle düşünüldüğünden kültür aktarımına faydalı olabilecek görsel öğelerle ve yorumlama gücüyle desteklenmiştir. Kültürlerarası etkileşime dikkat edilmiştir.

Çalışmanın B1 düzeyinde oluşturulan dördüncü ünitesi Türk Soylular (Türk Dilliler) İçin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesinden oluşmaktadır. Bu bölümün ayrıca ele alınma sebebi, anadili Türkçe olmayanlarla anadili Türkçenin bir lehçesi, şivesi olan hedef kitlenin aynı düşünülmemesi gerektiğinden dolayı oluşturulmuştur. Bu ünite Kırğız Kazak ve Kosovalı öğrencilerden destek alınmıştır. Günlük konuşma dillerinde karşılaştıkları sözcüklerle hikâyede yer alan sözcükler, cümleler incelenmiştir. Yalancı eş değer sözcükler tespit edilmiştir. Bunlar üzerinden etkinlikler oluşturulmuştur.

Çalışmanın B1 düzeyinde oluşturulan beşinci ünitesi “Uyarlama” ünitesidir. Bu ünite yeni metinler oluşturularak “Dede Korkut Hikâyeleri” ve “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesi üzerinden Türk kültürü ve yaşamı hakkında bilgiler vermek amaçlanmıştır. Bu ünite ayrıca günümüzde ilerleyen teknolojinin önemi bilindiğinden dolayı elektronik kültüre de yer verilmiştir. Elektronik ortamda da hedef kitlenin “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesi üzerinden kazanımlarını ölçen bir etkinlik örneği bulunmaktadır.

Sonuç olarak çalışmada, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılmak amacıyla B1 düzeyinde hazır bir materyal ortaya konulmaya çalışılmıştır. Tavsiye niteliğinde ya da sadece metnin sadeleştirilmesiyle kalınmamış, etkinliklerle dört temel becerinin kazanımlarına dikkat edilmiştir. Türkçe öğretiminin yanında kültür aktarımının da sağlanacağı düşünülmektedir. Türkçeyi, Türk kültür yapısını, aileyi, akrabayı, sevgiyi, saygıyı, sevinci, korkuyu, misafirperverliği, yemeyi, içmeyi, eğlenceyi, yası, avı, inancı, imanı vb. değerleri, kısacası Türk’e dair ne varsa hepsini Dede Korkut Hikâyeleri’nde bulmak mümkündür. Çalışmada yer alan “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesinde de bütün bu Türk kültür kodlarının bulunduğu görülmektedir.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çalışma yapacak ve materyal hazırlayacak kişilere, bu çalışma ve uygulama kapsamında elde edilen bulgu ve sonuçlar doğrultusunda faydalı olacağı düşünülen öneriler şunlardır:

1. Türkçe öğrenmek isteyen hedef kitleye ihtiyaç analizi yapılmalıdır. Programlar, materyaller bu analizin sonuçlarına göre hazırlanmalıdır.
2. Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi için hazırlanan materyallerde hedef kitlenin düzeyi göz önünde bulundurulmalıdır.
3. Materyal hazırlığında edebi bir metin seçilecekse bu çalışmada olduğu gibi düzeye uygun çalışmalar yapılmalıdır. Bu çalışma B1 düzeyine hitap ettiği için B1 düzeyinin kazanımları doğrultusunda metin sadeleştirilmiştir. “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesi gibi özgün metinler seçilerek düzeye uygun uyarlanabilir.
4. Bu çalışmada yapılan uyarlama ve etkinliklerin benzerlerinin Türkçe öğretim programlarında öğretim sürecine katkı sağlayacağı öngörülmektedir.
5. Çalışmada yer alan özgün metnin dışında kurmaca metin gibi metinlerden yararlanılabilir.
6. “Salur Kazan’ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi” hikâyesinden hangi beceri alanında yararlanılırsa yararlanılsın, hedef kitleye “Sizin edebiyatınızda da Dede Korkut Hikâyeleri gibi eserler, hikâyeler var mı?, Varsa bu hikâye ile ne gibi benzerlikler ya da farklılıklar gördünüz?, Salur Kazan gibi sizin edebiyatınızdan bir kahraman ismini söyleyebilir misiniz? ” gibi sorular sorularak hedef kitlenin hikâyeler üzerine düşünceleri ve kendi kültürleriyle karşılaştırma yapmaları sağlanabilir.
7. Türk soylu (Türk dilli) hedef kitle için çalışmada olduğu gibi onlar için ayrı bir metin sadeleştirilmesi, ayrı etkinlik alanları oluşturulabilir.
8. Çalışmada olduğu gibi gelişen dünyaya uyum sağlayarak teknolojinin her parçasından faydalanıp Türkçe öğretiminde elektronik kültürden sıklıkla yararlanılabilir.

KAYNAKÇA

- Ağıldere, S. T. (2010). XVIII. Yüzyıl Avrupa'sında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminin Önemi: Osmanlı İmparatorluğu'nda İstanbul Fransız Dil Oğlanları Okulu (1669-1873). *International Periodical For the Languages. Literature and History of Turkish or Turkic*. Vol. 5(3), s. 693-703.
- Akalın, L. S. (1967). Dede Korkut Hikayeleri'nin Folklor Bakımından Değerlendirilmesi. *Yayımlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi. Türk Dili ve Edebiyatı Enstitüsü.
- Akıncılar, A. (2018). Türkçe Öğrenen Yabancılar İçin Dede Korkut Hikâkeyeleri'nin B1 Düzeyinde Sadeleştirilmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no.532334).
- Akış, İ. (2016). Kırgızistan- Celalabat İktisat ve Girişimcilik Üniversitesi Örneğinde Türkiye Türkçesi Öğretimi ve Türkiye Türkçesi ile Eğitim. *13. Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*. Tam Metin Kitabı. İstanbul: s. 1036.
- Akyalçın, N. , Aydoğan, D. (2019). Dede Korkut Hikâkeyeleri'nde Yer Alan Kalıp Sözler Üzerine Bir Değerlendirme. *Homeros*. C.2, S.4, s. 155-164, Erişim: DOI: <https://doi.org/10.33390/homeros.2.017>.
- Akyüz, G. S. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Dede Korkut Hikâyeleri'nden Yararlanılması. *Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 561143). s. 42.
- Alderson, J. C. (2000). *Assessing Reading*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Allen, D. (2009). A study of the role of relative clauses in the simplification of news texts for learners of English. *System*. 37(4), s. 585–599.

- Azmun, Y. (2019). *Dede Korkut'un Üçüncü Elyazması, Soylamalar ve İki Yeni Boy İle Türkmen Sahra Nüshası*. İstanbul: Kutlu Yayınevi.
- Bağdaş, F. Ş. (2015). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Türk Silahlı Kuvvetlerinin Yeri: Afganistan Örneği*. Erişim: <http://www.turkcede.org/yeni-ogrenenlere-turkce-ogretimi/1587>. (Erişim tarihi: 26.04.2020).
- Balcı, M. , Gündüz, F. , Gönültaş, G. , Aramak, K. (2016). Tarihi Seyirde Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi II: Cumhuriyet Dönemi ve Sonrası Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi. H. Develi, Ş. Ateş, Ş. Çobanoğlu, M. Balcı, İ. GültekiN vd. (Ed.). *Yunus Emre Enstitüsü Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Yöntem ve Uygulamalar İçinde*. Ankara: Kültür Sanat Basımevi. s. 53-78.
- Biçer, N. (2011), Kıpçak Dönemi Eserlerinin Yabancılar Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Atatürk Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 389169). s. 56.
- Biçer, N. (2012). Hunlardan günümüze yabancılar Türkçe Öğretimi, *Uluslararası Türkçe Edebiyat Kültür Eğitim (TEKE) Dergisi*. 1(4), s.113.
- Bulut, S. (2017). Asya Coğrafyası'nın Büyük Edibi Ali Şîr Nevâî'nin Hayatı, Edebi Kişiliği, Eserleri ve Türk Dili'ne Katkıları. *Academic Social Studies/ Akademik Sosyal Araştırmalar*. S.1, s. 37.
- Boratav, P. N. (1933). Dede Korkut Hikâyelerindeki Tarihî Olaylar ve Kitabın Te'lif Tarihi. *Türkiyat Mecmuası*. s. 31-34.
- Boztoprak, F. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Dede Korkut'un 20. Yüzyıldaki Yansıması Barış Manço Tipi. *Uluslararası Türk Kültür Coğrafyasında Sosyal Bilimler Dergisi*. C.4. S. 1, s. 68. Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/turksosbilder/issue/52041/605293>

- Boztoprak, F. (2019). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kutadgu Bilig ve Değerler Aktarımı. *Yazılışının 950. Yılı Anısına Uluslararası Kutadgu Bilig ve Türk Dünyası Sempozyumu*. Bildiri Kitabı. Ankara: s. 697-698.
- Bölükbaş, F. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Okuma Metinlerinin Dil Düzeylerine Göre Sadeleştirilmesi. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. Mannheim – Germany: p. 925-926.
- Bölükbaş, F. ve M. Y. Yılmaz. (Ed.). (2019). İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitabı A1/ A2/ B1/ B2/ C1/ C2. İstanbul: Kültür Sanat Basımevi.
- Chang, S. (2008). A preliminary categorization of techniques of simplification in ESL/EFL graded readers. M. Edwardes (Ed.) *Proceedings of the BAAL Annual Conference*. London: Scitsiugnil Press.
- CECR, (2018). *Cadre Européen de Référence Pour Les Langues. Apprendre, Enseigner, Evaluer. Volume Complémentaire avec de nouveaux descripteurs*. Erişim: www.coe.int/lang-CECR (Erişim tarihi: 16.12.2019).
- CEFR, (2018). CEFR Companion Volume with New Descriptors. Erişim: <https://rm.coe.int/cefr-companion-volume-with-new-descriptors-2018/1680787989> (Erişim tarihi: 16.12.2019).
- Cemşidov, Ş. (1990). *Kitâb-ı Dede Korkud*. Bulduk, Ü. (Hızl.). Ankara: Kitabevi Yayınları.
- Crosley, S. A. ; Allen, D. ; McNamara, D. S. (2012). Text simplification and comprehensible input: a case for an intuitive approach. *Language Teaching Research*. 16 (1), p. 89- 108.
- Deger, Z. (2019). Dede Korkut Hikâyelerinde Erkek Olmanın Eşiğinde Av. *TÜRKÜ Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*. S.17, s. 277.
- Demir, N. (2019). *Dede Korkut Destanı*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.

- Demir, N. (2020). *Dede Korkut Destanı'nın Türkmenistan Boyları*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Dilâçar, A. (1989). 1612' de Avrupa'da Yayımlanan İlk Türkçe Gramerin Özellikleri. *TDAY Belleten*. Ankara: TDK Yayınları. s. 197-210.
- Durmuş, M. ve Okur, A. (2013). *Yabancılarla Türkçe Öğretimi El Kitabı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Ekici, M. (2019). *Dede Korkut Kitabı, Türkistan/Türkmen Sahra Nüshası, Soylamalar ve 13. Boy, Salur Kazan'ın Yedi Başlı Ejderhayı Öldürmesi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Eliuz, Ü. (2000). Dede Korkut Hikâyelerinde Tipler. *Uluslararası Dede Korkut Bilgi Şöleni*. Ankara: Atatürk Kültür Merkezi Başkanlığı Yayınları. s. 139- 156.
- Ellis, R. (1993). Naturally simplified input, comprehension and second language acquisition. In M.L. Tickoo (Ed.), *Simplification: Theory and Application*. Singapore: SEAMEO Regional Language Centre. p. 53-68.
- Ercilasun, A. B. (2007). *Dede Korkut Mirası. Makaleler Dil-Destan-Tarih-Edebiyat*. Arıkoğlu, E. (hazl.). Ankara: Akçağ Yayınları. s. 505-509.
- Ercilasun, A. B. (2019). *Nehir Destan Oğuzname (Oguz Bitig)*. İstanbul: Dergâh Yayınları. s.6-666.
- Ercilasun, A. B. (2019). *Dede Korkut'un Yeni Nüshası*. Yeniçağ Gazetesi. Erişim: <https://www.yenicaggazetesi.com.tr/dede-korkutun-yeni-nushasi-52514yy.htm> (Erişim tarihi: 07. 07. 2019).
- Erdem, M. D. (2019). *Dede Korkut Hikâyeleri*. Ankara: Pruva Yayınları.
- Ergin, M. (1988). *Dede Korkut Kitabı*. İstanbul: Boğaziçi Yayınları.
- Ergin, M. (1994). *Dede Korkut Kitabı I Giriş – Metin-Faksimile*. Ankara: Türk Dil Kurumu.
- Ergin, M. (2016). *Dede Korkut Kitabı I- 2*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları.

- Erol, Ç. , (2007). Türkiye Türkçesinde Kalıp Sözcükler Üzerine Bir İnceleme. *Yüksek Lisans Tezi*. İstanbul Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 214195).
- Fişekcioğlu, A. (2019). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi Ölçütlerine Göre Türk Kültürü Tanımlayıcılarının Oluşturulması: B1 Dil Düzeyi Model Önerisi. *Doktora Tezi*. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi. Eğitim Bilimleri Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 542438). s.11.
- Gökyay, O. Ş. (2018). *Dede Korkut Hikâyeleri*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gün, M. ve Şıhanlıoğlu, Ö. (2019). 2018 (CEFR) Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçeve Metninde Ortak Öneri Düzeylerinin İncelenmesi. *Uluslararası Diller Kongresi*. Tam Metin Kitabı. Adana: s.233-246.
- Gündüz, T. (2018). *Dede Korkut Destanları*. İstanbul: Yeditepe Yayınevi.
- Gümüşkılıç, M. (2000). Viguiier ve Elemens de la Langue Turque Adlı Eseri. *İlmi Araştırmalar*. S.10, s.39 – 64.
- Hill, D. (1997). Survey review: Graded readers. *ELT Journal*, 51, p.57-81.
- Hirik, E. (2017). Türk Dünyası Atasözlerinde Sayılar ve Anlam Alanları, *International Journal of Languages Education and Teaching*. S.5, s. 225.
- Hu, M. ve Nation, I. S. P. (2000). Vocabulary Density and Reading Comprehension. *Reading in a Foreign Language*. 23, s. 403-430.
- Kalafat, Ş. (2017). Guillaume Schroeder'in Grammaire Turque À L'usage Des Français Et Anglais Adlı Eseri ve Türkçe Öğretimi Açısından İncelenmesi, *XII. Uluslararası Büyük Türk Dili Kurultayı*. Bildiri Kitabı. Gürcistan Tiflis Üniversitesi: s. 583-592.
- Kalfa, M. (2013). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Sözlü Kültür Unsurlarının Kullanımı. *Milli Folklor*, S. 97, s. 175.

- Kartallıoğlu, Y. (2015). Carbognano'ya Göre Osmanlı Türkçesi Yazı ve Konuşma Dili İlkeleri. *Dil Araştırmaları*. S.16, s. 12.
- Kaplan, P. (2020). *Türkiye Maarif Vakfı'nın öğrenci sayısı kaç oldu*. Erişim: <http://www.pervinkaplan.com/detay/turkiye-maarif-vakfinin-ogrenci-sayisi-kac-oldu/10136> (Erişim tarihi: 19.04.2020).
- Kocakaplan, İ. (2014). Dede Korkut Hikâyeleri. *İstanbul Kore Edebiyat Sempozyumu*. Bildiri Kitabı. Gyeonju- Güney Kore: s. 16- 36.
- Korkmaz, R. (2002). *Romanda Dramatik Aksiyonu Sağlayan Değerlerin Görüntü Seviyeleri üzerine Bazı Öneriler, Scholarly Depth and Accuracy*Lars Johanson Armağanı. Ankara: Grafiker Yayınları. s.273.
- Korkmaz, Z. (1995). *Kaşgarlı Mahmud ve Divanı Lügati't Türk. Türk Dili Üzerine Araştırmalar*. Ankara: Türk Dil Kurumu Yayınları. s. 256.
- Köprülü, F.(1981). *Türk Edebiyatı Tarihi*. İstanbul: Ötüken Neşriyat. III. Basım.
- KUBBEALTI LUGATI. Erişim: <http://lugatim.com/> (Erişim tarihi:18.12.2019).
- Kutad, C. (1996). Yabancı Dil Öğretiminde Yazınsal Metinlerin Kullanımı. *Tömer Dil Dergisi*. s. 37.
- Laufer, B. (1989). What Percentage of Text-lexis is Essential for Comprehension? In C. Lauren ve M. Nordman (Ed), *Special languages: From humans thinking machines*. Clevedon. England: Multilingual Matters. p. 316-323.
- Long, M. ve Ross, S. (1993). Modifications that preserve language and content. In M. L. Tickoo (Ed.). *Simplification: Theory and Application*. Singapore: SEAMEO Regional Language Center. p. 29–52.
- Nation, P. (1993). Measuring readiness for simplified material: a test of the first 1,000 words of English. In M. L. Tickoo (Ed.), *Simplification: Theory and Application*. Singapore: SEAMEO Regional Language Center. p. 193–203.

- Oh, S. (2001). Two types of input modification and EFL reading comprehension: simplification versus elaboration. *TESOL Quarterly*. 35, p. 69–96.
- Özcelik, S. (2014). *Dede Korkut: Metin, Sözlük*. Ankara: Bizim Büro.
- Pehlivan, G. (2015). *Dede Korkut Kitabı'nda Yapı, İdeoloji ve Yaratım*. İstanbul: Ötüken Neşriyat.
- Polat, T. (1993). Yazınsal Metinler ve Yabancı Dil Olarak Almanca Öğretimi. *Alman Dili ve Edebiyatı Dergisi*. S. 8, s. 187 Erişim: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/iuaded/issue/1041/11760> (Erişim tarihi: 10.11.2019).
- Rivers, W. M. (1982). *Teaching Foreign Language Skills*, The University of Chicago Press: Chicago. s. 323-324.
- Sağ, M. (2020). Türk Kültüründe Ejderha İmgesi. *Uluslararası Dede Korkut'un İzinde/ Sözünde Çalıştay*. Bildiriler Kitabı. Bayburt: s. 80.
- Sakaoğlu, S. (1998). *Dede Korkut Kitabı Dede Korkut Kitabı Dede Korkut Kitabı I-II (İncelemeler-Derlemeler-Aktarmalar)*. Konya: Selçuk Üniversitesi Yaşatma ve Geliştirme Vakfı Yayınları. S. 2, s. 213-222.
- Sarpkaya, S. (2014). Türkiye Sahası Masal ve Efsanelerinde Demonolojik Varlıklar. *Yüksek Lisans Tezi*. Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 368327). s. 133.
- Sarsenbekova, G. (2019). Kazaklara Türkçe Öğretiminde Yalancı Eş Değer Sözcükler. *Yüksek Lisans Tezi*. Hacettepe Üniversitesi. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 556274).
- Shahgoli, N. K. , Yaghoobi, V. , Aghatabai, S. ve Behzad, S. (2019). Dede Korkut Kitabı'nın Günbet Yazması: İnceleme, Metin, Dizin ve Tıpkıbasım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*. 16 (2), s. 147-379.

Sönmez, V. , G. ve Alacapınar, F. (2011). *Örneklendirilmiş Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Anı Yayıncılık. s.78.

Sümer, F.(1999). Oğuzlar (Türkmenler). İstanbul: Türk Dünyası Araştırmaları Vakfı. s. 61-63.

Şenel, M. (2013). Yabancı Dil Olarak İngilizce Öğretiminde Kültürel Farkındalığın Önemi. *Uşak Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*. 6 (1), s. 11-31.

Taştekin, A. (2017). Türk Silahlı Kuvvetlerinin Uygulamaları Bağlamında Anadili Türkçe Olmayanlara Türkçe Öğretimi. *International Journal of Social Sciences and Education Research*. 3 (1), 173.

Taştekin, A. (2015). Türk Dillilere Türkiye Türkçesi Öğretimi Nasıl Olmalıdır. *International Journal of Languages' Education and Teaching*. Germany.Vol.3. Issue 3. 51.

Tavkul, U. (2003). Codex Cumanicus ve Karaçay- Malkar Türkçesi. *Türk Dünyası Dil ve Edebiyat Dergisi*. s. 45-81.

TEBDİZ. Erişim:

http://www.tebdiz.com/index.php?sayfa=arama_sonuc_yenisite.

TELC. (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. Avrupa Konseyi / Modern Diller Bölümü. Almanya.

TELC. (2013). *Diller İçin Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi*. Avrupa Konseyi / Modern Diller Bölümü. Almanya. s. 11.

TOBB, (2014). *Dede Korkut Kitabı Han'ım Hey Cilt 1*. Ankara: Özyurt Matbaacılık.

Todorov, T. (2004). *Fantastik: Edebi Türe Yapısal Bir Yaklaşım*. N. Öztokat (çev.). İstanbul: Metis Yayıncılık.

TSK. (2020). *Türk Silahlı Kuvvetlerinde Eğitim Görmüş ve Halen Eğitim ve Öğretimleri Devam Eden Misafir Askeri Personel Bilgileri*. Erişim:

<https://www.tsk.tr/Sayfalar?viewName=AskeriEgitimIsBirligi>

(Erişim tarihi: 26. 04. 2020).

Tulum, M. (2011). *17. Yüzyıl Türkçesi ve Söz Varlığı*. Ankara: Türk Dil Kurumu.

Türkçe Sözlük (2011). Ankara: Türk Dil Kurumu.

UNESCO Türkiye Millî Komisyonu. Erişim:

<http://www.unesco.org.tr/Pages/126/123/UNESCO-%C4%B0nsanl%C4%B1%C4%9F%C4%B1n-Somut-Olmayan-K%C3%BClt%C3%BCrel-Miras%C4%B1-Temsil%C3%AE-Listesi>

(Erişim tarihi: 20. 10. 2019).

Çocuklar İçin Dede Korkut (2019). Ankara: Ülkü Ocakları Eğitim ve Kültür Vakfı.

Üstünoğlu, K. (1998). *Dede Korkut Destanları ve Cümleden Büyük Birlikler*. İstanbul: Alfa Yayınları, C. IV.

Williams, R.; Dallas, D. (1984). Aspects of vocabulary in the readability of content area in L2 educational textbooks: a case study. In J. C. Alderson and A. H. Urquhart (Eds.), *Reading in a Foreign Language* (pp. 199-210). London: Longman.

Yano, Y.; Long, M.H. ve Ross, S. (1994). The effects of simplified and elaborated texts on foreign language reading comprehension. *Language Learning*. 44, p. 189-219.

YEE (2019). *Dede Korkut Kitapları*. Erişim:

<https://www.yee.org.tr/tr/haber/yeni-hikaye-kitaplarimiz-cikti> (Erişim tarihi: 24.04.2019).

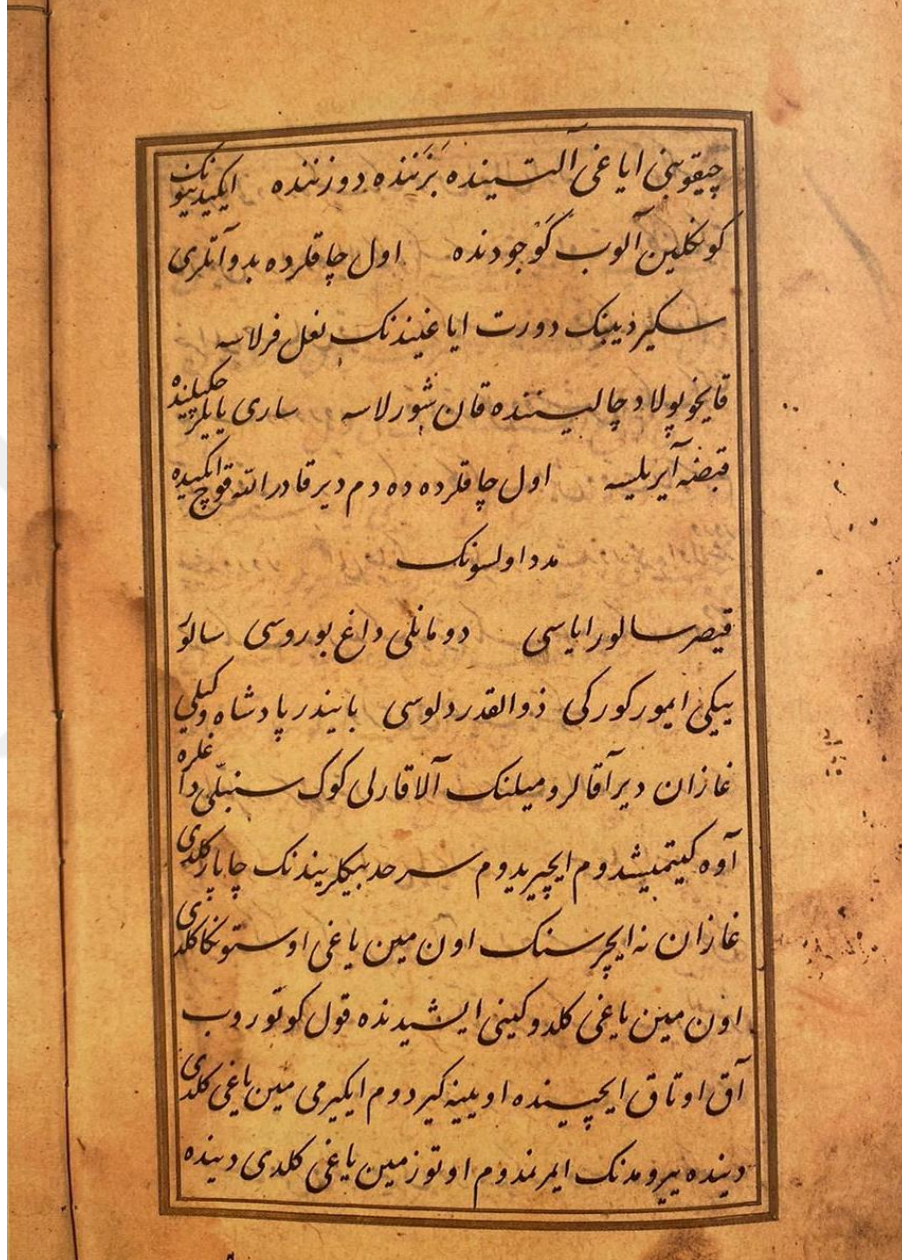
Yelten, M. (2000). Meninski, Thesaurus Linguarum Orientalium, Turcicae, Arabicae, Persicae, 4. *Uluslararası Türk Dili Kurultayı*. Bildiri Kitabı. İzmir.

Yelten, M. (2003). Meninski, François Mesgnien ve Eserleri. *İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Dergisi*. S. 30, s. 583.

- Yelten, M. (2019). *Eski Anadolu Türkçesi*. İstanbul: Hiperlink Yayınları. s. 25.
- Yılmaz, E. (2019). Ottoman Turkish Conversation Grammar Adlı Eserin Yabancı Dil Olarak Türkçenin Öğretimi Açısından İncelenmesi. *Yüksek Lisans Tezi*. Kırıkkale Üniversitesi. Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ulusal Tez Merkezi veri tabanından erişildi (Tez no. 602078).
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2008). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri (6. Baskı)*. Ankara: Seçkin Yayıncılık. s. 40-41-69.
- Yıldırım, A. (1999). Nitel Araştırma Yöntemlerinin Temel Özellikleri ve Eğitim Araştırmalarındaki Yeri ve Önemi. *Eğitim ve Bilim*. S. 1, Vol. 23, s. 112. Erişim: <http://eb.ted.org.tr/index.php/EB/article/view/5326> (Erişim tarihi:18. 02. 2020).
- Young, D. J. (1999). Linguistic simplification of SL reading material: effective instructional practice. *Modern Language Journal*. S. 83, s. 350–366.
- Yunus Emre Enstitüsü. (2018). *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti*. 4. Baskı. Ankara: Başak Matbaacılık.

EKLER

Ek-1: Orijinal Metin Tıpkıbasım

هیچ سایدوم قیرخ مین کلدی دینده قارا کوزونک
 اوجیندنک قیباخدوم قیرمندوم الی مین کلدی دینده
 ال و یروب آتشدوم آزدور دیدوم التیش مین کلدی
 دینده الکی آندوم آتلاندوم میتیش مین کلدی دینده یلشتنک
 سکن مین دینده سکسندوم دو قسن مین یاغی کلدی
 دینده آرخالو قیاقیدوم دونوم کیدوم یوز مین یاغی کلدی
 دینده یوز چوروب قایمیدوم آخار سوزنک آب دست
 قیلدوم آیینومی پیره قویوب قیلدوم نماز محمدی یار دنک
 بر جباره سیل باقلدوم یا محمد یا علی مدد دیدوم او کونده
 کیملری چرخچی بو یوردوم آده باسه پیرینه هیسینک
 یز او مرینک غنیمینه قیباخده یورک یارنک آج اصلانک
 باغراو کیکه سین قاراساج ایچپینده قاوروب مینک
 چایه کیره چالیملی چال قارا تو شش اردلی ایچی قوسو
 یوکرکی ترکستانونک دیرکی حلب خانی ایک یا علی حد

او قلی قوا کوندا یاوریسی قاراجو اغی چینه چی ایتدوم
 ساقدنک کیمی سالدم بایندونک بچین پادشاه
 ایچی وارنک وارد و قینه آلامی خانلنک بولامی دوز
 باسنک قیل براقونک باشین کسنک قایدینه
 قاپلانک کیکینه دایمی قونکور آلپونک بوینین اوز
 آل ایغیری پادشاه بایندونک جلد و قاپنک معرکه چچی
 قورچی باشی خان افشاری ساقدنک سالدم سولدنک
 کیمی سالدم قیزیلیم تبریزدنک توکولوب کوچک ایلنک
 کورسویینی دلیب کچنک و مور قاپور بند ی توب آنگ
 تپدو کینه جیداسی اوجینه اربو کوردنک قیقینک
 اودین یارنک شاه داغی اوستینه سایان کرنگ سمور
 سوی اوستینه ایچکی تورنک قبالدنک قیش کونینه
 آل اوستینه انوکچونک یاکیل آله مزه کلنک پانوجینو
 لون دورت کندینک خراج آنگ میس قیشلاقه تالان

قیاقونک

سالنک

سالک طبرستان سلطانی اکیبری دورت مین ایلک
 آقاسی غیان اوغلی دلو دونداری سولدنک سالدم غان
 دیر اوزوم تپده دور دوم ایچ اوغوزونک بیکلرینی ساتک
 سالدم دیش اوغوزونک آقارینی سولدنک بولورم
 آلاکرونک آغزینده شراجه نه دوزینده یوزمین کافره
 قارشی کلدوم قارمه دوتدوم ساواش سالدم سیدی
 کون سیدی کیچ اول کافره قلیچ چالدوم سیدی کوندنک صونکره
 قبا قومی خوزدوم سیدی کافر قلیچوم اوکینده اونبه دور مین
 یوزمین کافرونک قیریلدوغنی اندنک بیلدوم ارسیلنک
 قارس قلعه سینی اول بیریشده آلدوم باشی آچقندن خزان
 سور دوم آقچه قلعه سر لیده الله قلیباشی داروغه تیکدوم
 بیکرلینک سرخاب داغینه سیره چقدوم دماغومونک چا
 وقتینده اول التی بیک اوغلینه علم توق نقاره دیردوب
 اوزوم تکی بیک قیلدوم انده آپم ارم دیوبنی غاران دیرکوندا

بزرگون آد ملر اورنی اسلام دینی قوتی قونکور آلتی سالو
 نیکی ایور کورکی ذوالقدرلی دولوسی سالان دایغ
 سیلاقلی ساری قیش قیشلاقلی سکسن مین اربیب
 قاراپوللا دایلمانی سورجید انونک جیجیری صهار او قورچا
 قانی یایلر قبضه سی آدر باجیان لنگری پادشاهونک دکیله
 اولاش اوغلی غازان قارایازونک فصلینده تازی توله
 سیدوردی بجری قوشلر کو تورتدی آلاپارسه راونگریدی
 اوج یوز ایکید کو تورتدی آق منقانی کوزلدی آوه کیشدی آق
 منقانه آواولدی قوش قوشلدی ایکیندی زمانی دیدی که
 آقاروم کیم منوطنک کله سونک نامی اردوید وارونکرمن
 بیر آواولرم کلورم اردوید آقارین یوکیوبنی غازان یالغوز آق
 منقانونک تپه سینه قونکور آلتی اوینتدی قاراقلوق قانی
 دایه بر آوالینه کیریدی دیدی پروردگار من آقارومدنک

ایکینچ

ایرلیدوم بیر آو اولاییم الی آوسیز کیتیم ایردوی سن منی الی
 آوسیز قویله آلیق آوه بیر لره کوز کزدوردی قاراداغونک دنا
 سیدی پیره مشعل کیمی یانار کوردی سیدی پیره قوی قوی تونون
 چیقار کوردی غازان ساندی اوزاردو سینونک چاغ
 ایشیق درآت اویستدی اول ایشیق ساری یوله دو
 غازانونک اردو سینده لایقلاش غازانونک لایق
 ایشیق دی که غازان یالقوز آوده قابودور قاتلامدی ایفا
 غازانونک آردی غازان انده تیشنده تپه کیمی برسته نی
 یانار کوردی مشعل کیمی برسته نی آت کوردی سیدی بیر اوزینه
 بیر اژده راست کلدی سیدی پیره مشعل کیمی یانک اول
 اژده یانک کوز لر میش سیدی پیره قوی قوی تونون چقک
 اول اژده یانک آغزینونک بو قیمیش مشعل کیمی آتک
 اول اژده یانک یالیمیش اژده یانک کورنده غازانونک
 ایچیندی کی نوم یورکی دولدی داشدی دنیا عالم

باشی سه

غازیونک باشین آیدین اولدی ارشدیلمک و کوشما
 قصد ایلدی قایمدهی کزی باخدی لله قیلباشی قول بوقینه
 حاضر کوردی الله ایلنک مصلحت کوردی جانوم الله بو پیکری یا
 ارشدانی کورر مینک بو ارشدیونک اوستینه وارالیم
 یوقه یان دیروب ساوشوبنک اوتدیم صلاحت نه دور
 جانوم الله منکا دیکیل دیدی الله فکر ایلدی که غازان دیدی
 از انکی بدور مرد اکیددور کیمه دیسم بلکه منکا غضبی اوله الله
 دیدی آقام قارشی یاتنک قاراداغونک بوندورینک
 اوله کیلنک آیدوری داشقون سولونک توپکنی سنک
 اوله کیلنک قازاقونک آغیرینک اوله کیلنک قایبانک
 بوغورینک اوله کیلنک آغایونک توچارینک اوله
 کیلنک از نلرونک سردارینک اوله کیلنک اکیدرنک
 توچارینک اوله کیلنک ارشدی و کلهی اصلی بریلاند
 اول ییلاونک اوستینه کیتکیل دیدی غازان توکلورلی

اولونک

اوینتدی ارژدانونک اوستینه یلکین کلدی ارژدایینه
 یاتوبنی اومیشن کوردی غازان فکر ایلدی کدی یاتور سیر
 آرا اولدور یک مرد لوک اولم حیل ایلنک دیر یلک آرا و غلینه
 دیر یلوک اولم سداقیندنک صهار قایدی بیر او قیلنک
 ارژدانی آندی اوردی ارژدایا یاننده قویروق چالیدی
 داغ دولاندی آغوسا چدی بیر بو یادی نفس چکدی دون
 سوموردی کنکر چک بوتی سی سیل او کیچ کیدر کیچی آیتنک دیر
 غازان ارژدانونک بو غازینیه کیتدی اولدی غازان نوه چکدی
 اللهینه یالو اوردی یاکو تور دو کو نک کو که یوزنک کور کلی تازی
 یا اوردو کو نکلی اولاتینک اولو تازی چوق کیمه لر سنی کو که
 ایتره مؤمنلرونک کو نکینه سنک صا دقلرونک یلیند
 سنک الله تازی سنک بیری دیانونک آغزین اویم ایکی
 دیانونک آغزین چاریم آخار چایلر اوستینه کور پی سلیم
 قالیشلرونک الین دو تیم بالانخان جرونک سترینک او تیم دیر یلو

صون چاقینده غازانی بیر ییلان اوندی یاپوردگا
 سنک منکایر خجالت ویرکیل یایان کونونک دوشمنک
 یایان کونونک دوشمنک اللهونک یالوار کیلنک اللهینه یالوار
 محروم قالمز غازان که اللهینه یالوار دی اینلک اشدانونک
 اراسینده بیر اوتاق کیمی قیاسید اولدی غازان اول قیاس
 والداسینیه تیشنده آتدک دوشدی جیداسینی بیره نیکی
 قانیغینی یاپوندی بیر اکیده ساق اولدوقجه بیر ارقه جان ویر
 اول یراق بیر دم بیر ساعت جوق اول اکیده ککلی اولور اشدان
 نه قدر جید ایلدی غازانی سومور و بنگ اوتاقه جید ایلنک
 قانیان قومیدی قیاسونک والداسیندنک چقیاقه غازان
 اول قیاسونک والداسینده اوزین توقا شد و روی اشدان
 همیب تیندنک غازانونک بیر کوزی بولاشدی قانده دوندی
 غازان اوز کوزینه آجیق قندی مارا سنک منوم نامرد کوزوم قارا
 پولاد ساقلیجونک یالمانیندنک تور خردونک صهارا و طر

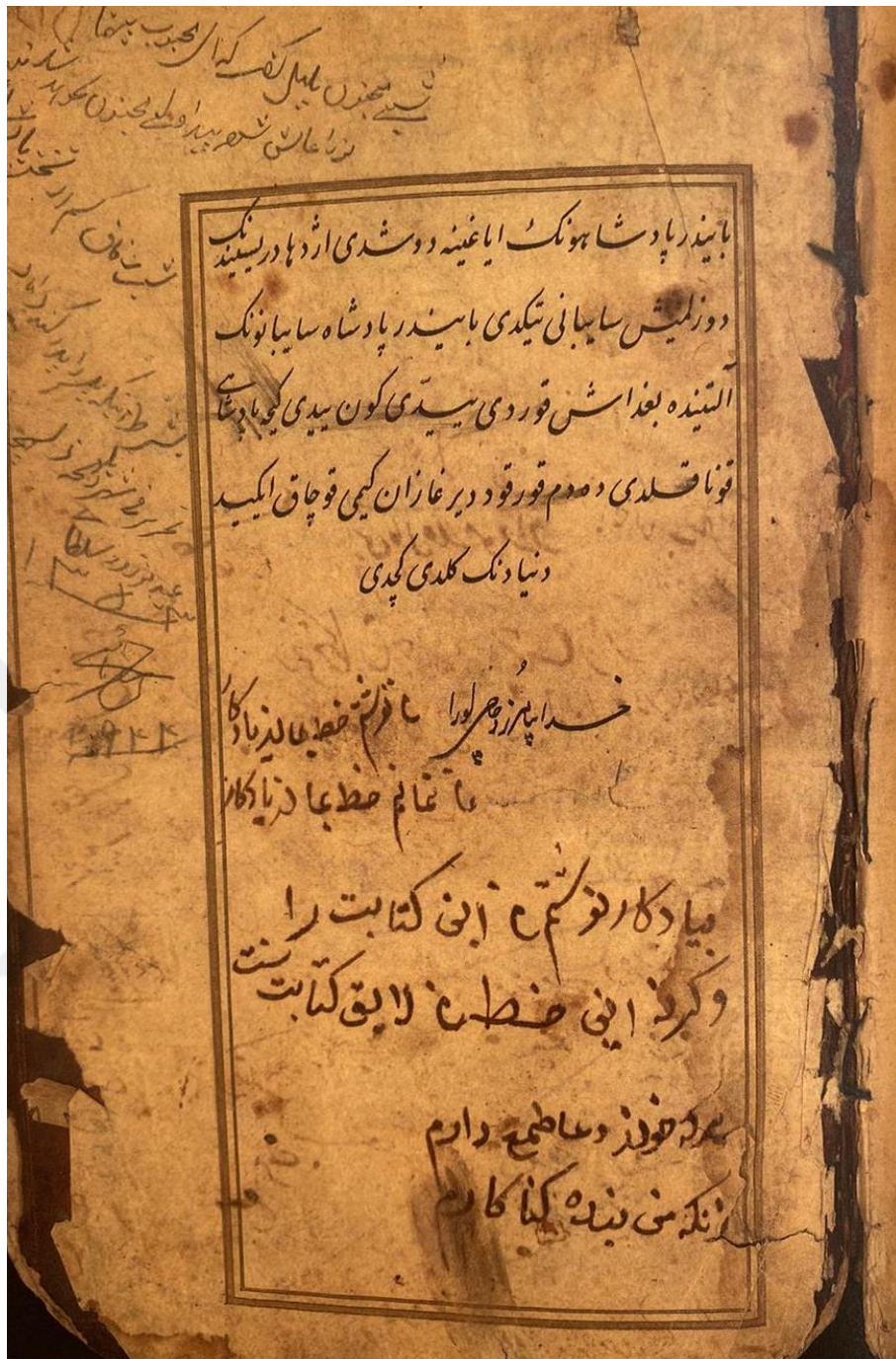
بکایزینک

پکامیندنک اوشانزدونک اون آلتی باتن کافه کرزی
 تپدنک دکدی پورته مدونک ارژاناید وکلری برسیلاندوراند
 نه وار که بولاشور سنک اولازور سنک سنونک کیمنی نا
 کوز منوم کیمنی مردایکیده نیر خنجه بی چقاردی کوزلرینی نا
 قصه ایلدی کینه فکر ایلدی که اگر من کوزوم اویم دیر لر
 غازان ارژان کور و بدور قورقوسیندنک هیچ بهانه ناپیوب
 کوزلرینی چقار و بدور ساداقینی او کینه توکدی سکن
 اوقی ساداقیندنک توکتنیم ارژاناید بوقون بوقون شیشک
 ارژانیده داهی سومور مک هوری قالدی داهی جان
 هوری قالدی قاراپولاد ساقلیجین الینه الیدی سیره
 قلیج کیرتدی ارژانایونک اوستیندیدی باشی بی
 بوقوندنک قلیجلیدی سیره سالدی ارژانایونک آغوی
 سیر یوزینه توکولنده آغوسیندنک سیر یوزینه یانار یانار اودلر
 دوشدی غازان خنجه بی ساجدی قلیجین ساجدی

بچاقین سنجدی ارده بانونک اوستینده بغدادش
 قوردی لایقیدباشش ایلکه اودی کوردی ساندی ارده
 غازانی اودی آق المکین سیدیکوم آقا آقا دیوبنی سیره قلیج
 ارده بانونک اوستینده یکین کلدی کلدی کینده ییچ کوردی
 ارده بانونک سیدی باشی قارا ایردنک اوزرینده یا کوردی
 غازان اوزی ارده بانونک آرخاسینده بغدادش قورمیش
 کوردی لایقیدبارک الله اقام غازان ارلو کونکایکلو لوکنا
 تحسین غازان دیدی جانوم لایقیدبان سمن اولدوردم سمن
 دورومونکینک سمنونک اولدوردم سیک اوستان کوردی
 بو ارده بانونک درین سوکیل دیدی لایقیک اوستان
 کوردی ارده بانونک درین سویدوردم ارده بانونک
 دریندنک غازان قورقوبیلر جانینده دون تیکدوردی آق
 توزلی قاتی یایینه قهر بان ایلدی اوچ سیلکلی صهارا و قله
 ساداق تیکدوردی قاراپولاد قلیجینه قین دوزندی آلتی

پرلی دم ششپینه قاب ایلدی آلابدیق سورجینه لینه
 قاب ایلدی قورت توکللی قومور آتی ایرینه اورتوک
 ایلدی سیبانیونک بیلکن لرین اژدها لونک درینک
 ایلدی ییدی باشینی برتقریلنک سو یوننی بیکت بایش
 اوستینه غازان کیدی آتیلنک دونیلنک اژدها لونک
 دونینه کیر و بنی پادشاه بایندری کوزلدی یوله دوشدی
 پادشاه بایندره خبر کلدی که غازان اژدها اولوب کیر اوغوز
 بیلک ترک صادق و رک دیز آدم اژدها نیجه اولور ساقدنک لکنک
 سوزه کلدی لرکه غازان آدمیلنک بر عهده سیندنک چوق
 ایلدی که اژدها اولوب دور بیزی نامی او تر بر تپه چقالیم
 تیر باران ایده لیم بایندر پادشاه سوزه کلدی دیدی منوم
 و کیلوم غازان آزا کیله دور بیک ایلک دور بلکه بر اژدها
 راست کلدی اوله اولدوردی اوله اژدها لونک دونه
 کیردی اوله اگر غازان اژدها اولوب دور نه قوم تانور نه قودش

یانور قارابداغ دیدی پادشاهوم منکار خشت ویرکینک
 کیدیم غارتونک قارشی سینه اگر ارد با اولو بدور اول
 منی اولسونک قارابداغ آت اوینشدی غارتونک قارشی
 کیتدی سس تیریرده دوردی ساداقینک صها
 قاپدی عمو سنی ارد با اولدی دیرلر اگر ارد اولیوبنک
 منو میلنک کومور کومور دانیس دیدی دانیشمه سنک
 صهارا و قونک چکا قینک اولدور ورم غازان سنی
 قاراپولا دقلیونک پالانلینک دو غرم غازان سنی اگر
 ارد با اولدور ورنک غارتونک مبارک آونکدنک بیر
 شیلانغ منکا ویرکیل غازان آدنک دوشدی قیجین
 قارابداغونک بیلینه باقلدی قارابداغ قیجیه پهلوان انده
 اولدی اولدی می پادشاه بایندر ایستیدی غازان ار
 اولدور و بدور اچ او غوزی داشن او غوزی کوتور ورنک
 قارشیلدی غازان آدنک دوشدی ییمیش قدم سکیدی

بایندر پادشاه هوتک ایامینه دوستی اردها در یسیند
دو زلیش سایانی تیکدی بایندر پادشاه سایانوتک
التینده بغدادش قوروی سیدی کون سیدی کوی پادشاه
قوناقلدی و صدم قورقود دیر غازان کیمی قوچاق ایکید
دنیا دنک کلدی کیدی

خدا پسر زورچور
ما قلم خطبایه ناکا
ما قلم خطبایه ناکا

بیاد کار قوشم زنی کتابت را
و کرد اینی خطبایه لایق کتابت

برده خود و صاطیح دارم
زندگی منی بنده کنا کار

Ek-2: Transkripsiyonlu Metin

[25a] çıkubeni ayağı altında bezenende, düzenende; igidünün
göñlin alub gevcüdende; ol çaqlarda bidev atları
segirdibeñ dört ayağındañ na' l fırlasa;
kayhu polad çalınanda kan şorlasa; sarı yaylar çekilende
kabza ayrılrsa; ol çaqlarda Dedem dér; Qādir Allah koç igide
meded olsun
Kayser Şalur ayası, dumanlı dağ börüsi, Salur
igi, Eymür görki, Zulqadir delüsi, Bayındır Pādşāh vekīli,
Ġazan dér; aqalarum-ileñ ala qarlı, gök sünbüllü dağlara
ava gétmişdüm, içer-idüm, serhad béglerindeñ çāpār geldi
Ġazan ne içersin, on min yağı üstine geldi,
on min yağı geldigüni eşidende kol götürüb
ağ otak içinde öyine girdüm, igirmi min yağı geldi
déyende yérümdeñ eymerenmedüm, otuz min yağı geldi déyende

[25b] hiçe saydum, kırk min geldi déyende kara gözümün
ucındañ kıya bağıdum, kıymazanmadum, elli min geldi déyende
el vérüb elleşmedüm, azdur dedüm; altmış min geldi
déyende Allahı andum atlanmadum, yétmiş min geldi déyende yéltenmedüm,
seksen min déyende seksenmedüm, doksan min yağı geldi
déyende, arhalukça kaydum donum géydüm, yüz min yağı geldi
déyende, yüz çevirüb kayıtmadum, ahar sudañ ābdest
kıldum, alınumı yere koyub kıldum namāz; Muḥammedi yaradañ
bir Cebbāra bēl baqladum, yā Muḥammed, yā ‘Alī meded dedüm; ögümde
kimleri çarhçı buyurdum, Adabasa yerinde heybetinden
yer omrılañ, ġanīmine kıya bağıanda yürek yarañ, ac aşlanuñ
bağır, öpkeseñ kara sac içinde kavurub yeyeñ,
çaya girse çalımlı, çalkarakuş erdemli, alıcı kuşuñ
yügrügi, Türkistānuñ diregi, Haleb ḡanı ig yaylı, ḡadeng

26a] oklı, Kara Göne yavrisı, Kara Budagı çarhçı étdüm;
sağdañ kimi saldum; Bayındırdañ Bicen pādşāha
élçi varañ, varduğında Alay Hanlınıñ Bolay Hanı devre
basañ, Kıl Barağuñ başın keseñ, kayıdışda
Kaplantu Gediginde dayısı Koñur Alpuñ boynın urañ,
al aygırı Pādşāh Bayundıruñ cüldü kapañ, ma' rekeler çiçegi,
korçı başı Han Afşarı sağdañ saldum; soldañ
kimi saldum kızılca Tebrizdeñ tökülüb köçeñ, Aras-ileñ
Kür Suyını dilib géçeñ, Demür Kapu Derbendi tepüb alañ,
tepdüğünde cidāsı ucında er böğürdeñ, Kımuqlınıñ Kaytağuñ¹
ödin yarañ, Şah Dağı üstinde sāyebān gereñ, Samur
Suyı üstinde içki kurañ, Kabaldıñ kış güninde
el üstinde anuñ içüñ yañıl alma meze geleñ, Panbukçunuñ
on dört kendindeñ harāc alañ, Minkışlağa tālān

ol salañ, Tabasaran sultānı, igirmi dört min igidūñ
aķası Ğıyan oĝlı Delū DüNDARı soldañ saldum, Ğazan
dér; özim tipde durdum, İç Oĝuzuñ béglerini saķdañ
saldum, Dış Oĝuzuñ aķalarını soldañ buyurdum;
Alagözūñ aĝzında, Şerāncāna düzinde yüz min kāfire
ķarşı geldüm, ķarime dutdum savaş saldum, yéddi
gün yédi géce ol kāfire kılıc çaldum, yédi günden şoñra
ķabaķumı ķavzadum, yédi kāfir kılıcum önünde onba durmış-idi;
yüz min kāfirūñ kırıldıĝını andañ bildüm, Aras-ileñ
Ķars Ķal‘ asını ol yériyiřde aldum, Başı Açıķdañ hızān
sürdüm, Aķça Ķal‘ a Sürmelide Lala Ķılbaşı daruĝa tigdüm,
bégler-ileñ Serhāb Daĝına seyre çıķdum, damaĝumuñ çaķ
vaķtinde ol altı bég oĝlma ‘alem, tevķ, neķķāre vérüb
özüm tegi bég kıldum, anda alpım erim déyübeni Ğazan dér; güvenmedüm.

[27a] bir gün âdemler evreni, İslâm dîni kuvveti, Koñur atlı Salur

igi, Eymür görki, Zulkâdirli delüsi Sâvalan Dağı

yaylaklı, Sarıkamış kışlaklı, seksen min er heybetli

kara polad yalmānı, sürcidānuñ cibiri, şahār oklar peykānı,

katı yaylar kabzası, Aderbāycān lengeri, pādşāhuñ vekīli

Ulaş oğlu Ğazan, kara yazuñ faşlinda tazı tola-

yıdurdı, bahrî kuşlar götürdi, ala parslar üngeretdi

üç yüz igid götürdi, Aq Minkānı gözledi, ava gétدی, Aq

Minkānda av avladı, kuş kuşladı, ikindi zamānı déدی ki;

aqalarum kimse menümleñ gelmesüñ, hemi orduya varuñuz, men yalquz

bir av avlaram gelürem; orduya aqaların yollayubeni, Ğazan yalquz Aq

Minkānuñ tepesine, Koñur atı üstündi, qarankluk qarışdı;

dahi bir av eline girmedi, déدی perverdigāra men aqalarumdañ

ayrıldum, bir av avlayım, eli avsız gétmeyim; orduya sen meni eli
avsız koyma; alçaķ ava yerlere göz gezdürdi, kara dağın dāmeninde,
yēdi yerde meş‘ al kimi yanar gördi, yēdi yerde koyı koyı tütün
çıkar gördi; Ğazan sandı öz ordusunuñ چراغ
ışığıdur, at üstündi ol ışığa sari yola düşdi;
Ğazanuñ ordusunda Lala Kılbaş, Ğazanuñ Lalası
eşiddi ki, Ğazan yalķuz avda ķalubdur; ķatlanımadı, ılıadı
Ğazanuñ ardınca; Ğazan anda yetişende tepe kimi bir nesteni
yatar gördi, meşe kimi bir nesteni eser gördi, yēddi başlı¹ yer evreni
bir ejdehaya rast geldi; yēddi yerde meş‘ al kimi yanañ ol
ejdehanuñ gözleri-y-miş, yēddi yerde koyı koyı tütün çıkañ
ol ejdehanuñ ağızınuñ boķı-y-miş, meşe kimi esēñ
ol ejdehanuñ yalı-y-miş; ejdehanı görende Ğazanuñ
içindeki tüm yüregi doldı daşdı, dünyā ‘ālem

[28a] Ğazanuñ başına aydın oldı; ejdahayılañ dögüşmağa
kaşdeyledi; kayıtdı, geri bağıdı, Lala Kılbaş kulluğında
hāzır gördi; Lala-ileñ maşlahat gördi; cānum Lala, bu tepe kimi yatañ
ejdehanı görür-miseñ, bu ejdehanuñ üstine varalım-mı,
yoksa yan vérüb savuşubeñ ötelim-mi, şalañuñ nedür,
cānum Lala maña dégil dédi; Lala fikréyledi ki; Ğazan dedükleri
er igiddür, merd igiddür, gétme désem belke maña ğazabı ola; Lala
dédi; aqam, karşı yatañ kara dağıñ hündüriseñ
olmag-ileñ, ayındurı daşkun suyuñ türkiniseñ
olmag-ilen, qazaqucuñ ayğırisañ olmag-ileñ, qaybatanuñ
buğurusañ olmag-ileñ, ağıyılıñ qoçqarisañ olma-
g-ileñ, erenlerüñ serdārisañ olmag-ilen, igidlerüñ
qoçaqısañ olmag-ileñ, ejdeha dedükleri aşı bir yilandur,
ol yılanuñ üstine gétgil dédi; Ğazan, Qoñur atı

286] oynatdı, ejdehanuñ üstine yekin geldi; ejdehanı
yatubeni, uyıymış gördi; Ğazan fikréyledi ki; yatur yérde
er öldürmek merdlük olmaz, hile-y-ileñ dirilmek er oğlına
dirilük olmaz; sadakındañ şahār kapdı bir ok-ileñ
ejdehanı atdı, urdı; ejdeha uyananda kuyruk çaldı,
dağ dolandı, ağı saçdı, yer boyadı, nefes çekdi, don
sömürdi; kengerçik butası yél öñice géder kimi, atı-y-ileñ, donı-y-ileñ
Ğazan ejdehanuñ boğazına gétmeli oldı; Ğazan na'ra çekdi
Allahına yalvardı; ya götürdüğüñ göge yetüreñ görkli Tarı
ya urdukiñi ulatmıyañ ulu Tarı, çok kimseler seni gökde
ister, mü'minlerüñ gönlinesiñ, şādıklarüñ dilinde-
siñ, Allah Tarı saña bir déyenüñ ağızın öpim, iki
déyenüñ ağızın çarpım, ahar çaylar üstine körpi salım,
kalmışlarüñ elin dutım, yalangaçlarüñ sırtıñ örtim, démesünler

9a] şon çağında Ğazanı bir yılın utdı; yā perverdigār
señ maña bir necāt vérgil; yāmān günün düşmesün,
yāmān günün düşse Allahuña yalvargiliñ; Allahına yalvaranlar
mahrūm qalmazlar; Ğazan ki Allahına yalvardı, anı-y-ileñ ejdehanuñ
arasında bir otak kimi qaya peydā oldı; Ğazan ol qayanuñ
daldasına yetişende atdañ düşdi, cidāsını yere tikdi,
qalhanını yapundı; bir igid saq oldukça bir yaraqa cān vérür,
ol yaraq bir dem, bir sa' atcuq, ol igide gerekli olur; ejdeha
ne kadar cehdéyledi, Ğazanı sömürübeñ utmaqa; cidā-y-ileñ
qalhan qoymadı, qayanuñ daldasındañ çıhmaqa, Ğazan
ol qayanuñ daldasında özin toқтаşdurdı; ejdehanuñ
heybetindeñ Ğazanuñ bir gözi bulaşdı, qana döndi;
Ğazan öz gözine açıldı; mara señ menüm nāmerd gözüm; qara
polad sav kılıcuñ yalmānundañ qorımazduñ, şahār oqlar

peykânındañ uşanmazduñ, on altı batman kâfir gürzi
tepemden degdi pörtlemedüñ; ejdeha dédikleri bir yılandur, anda
ne var ki bulaşırsıñ, ölezürsıñ; senüñ kimi nâmerd
göz, menüm kimi merd igidde n'éyler; hancerini çıkardı, gözlerini oymağa
kaşdéyledi, géne fikréyledi ki, eger men gözüm oysam, dérler;
Ġazan ejdaha görübdür, qorqasındañ hiç bahâne tapmayub
gözlerini çıkarubdur; sadağını öñine tökdi; seksen
okı sadağındañ tökince, ejdehaya buğun buğun şişletdi;
ejdehada dahi sömürmek horı qalmadı, dahi cān
horı qaldı; qara polad sav kılıcın eline aldı, sıyıra
kılıc segirtti ejdehanuñ üstine, yédđi başı bir
buğundañ kılıcladı yére saldı; ejdehanuñ ağısı
yér yüzüne tökülende ağısındañ yér yüzüne yanar yanar odlar
düşdi; Ġazan hancerin sancdı, kılıcın sancdı

[30a] pıçakın sancdı, ejdehanuñ üstinde bağdaş

kurdı; Lala Kılbaş eyle ki odı gördi, sandı ejdeha

Ġazanı utdı; aķ ekmegin yédigüm aķa aķa, déyübeni sıyıra kılıc

ejdehanuñ üstine yekin geldi; geldüğinde néce gördi;

ejdehanuñ yédi başı kıara yérüñ üzerinde yatur gördi,

Ġazan özi ejdehanuñ arķasında bağdaş kırmış

gördi; Lala dédi; Bārekallah aķam Ġazan, erlüğüñe, yéglülüñe

taķsın; Ġazan dédi; cānum Lala ejdehanı men öldürmedüm, senüñ

durumuñ-ileñ himmetüñ öldürdi; yég ustalar getür,

bu ejdehanuñ derisin soygil, dédi; Lala, yég ustalar

getürüb ejdehanuñ derisin soydurdı; ejdehanuñ

derisindeñ Ġazan kıorķu bilmez cānına don tıkdürdi; aķca

tozlı kıatı yayına kırbān éyledi; üç yilegli şahār oķlarına

sadaķ tıkdürdi; kıara polad kıılıcına kıın düzetdi; altı

[306] perli dom şeşperine kâb éyledi, ala bıdağ sürcidāsına
kâb éyledi, kurt tükli Koñur atı eyerine örtük
éyledi, sāyebānınuñ yélkenlerin ejdehanuñ derisindeñ
éyledi; yéddi başını bir taşrîf-ileñ soyubanı yég başı
üstine Ğazan géydi; atı-y-ileñ donı-y-ileñ ejdehanuñ
donına girübeni Pādşāh Bayındırı gözledi, yola düşdi;
Pādşāh Bayındıra haber geldi ki, Ğazan ejdeha olub gelir, Oğuz
bile Türk şadıkdur ki; démez ādem ejdeha néce olur; sağdan, şoldan
söze geldiler ki; Ğazan ādem-ikeñ biz ‘uhdesindeñ çıkmazduk;
imdi ki ejdeha olubdur, bizi hemi utar; bir tepeye çıkalım, anı
tūr-i bārān édelim; Bayındır Pādşāh söze geldi, dédi; menüm
vekīlüm Ğazan er igiddür, yég igiddür belki bir ejdehaya
rast geldi, ola öldürdi; ola ejdehanuñ donına
girdi; ola eger Ğazan ejdeha olubdur, ne kavm tanur, ne kardaş

[31a] tanur; Kara Budag dedi; padŝāhum maña ruŝsat vérgiliñ,
gédeyim Ġazanuñ qarşısına, eger ejdeha olubdur, evvel
meni utsuñ; Kara Budag at oynatdı, Ġazanuñ qarşısına
gétđi, ses yeter yerde durdı, sadakındañ ŝahār
kaptı; ‘ ammu, seni ejdeha oldı dérler; eger ejder olmayubeñ
menüm-ileñ gümür gümür danıŝ, dedi; danıŝmasañ
ŝahār oquñ peykānı-y-ileñ öldürürüm Ġazan seni,
kara polad kılıcuñ yalmānı-y-ileñ doğrarım Ġazan seni; eger
ejdaha öldürübseñ ğazavātuñ mübārek, avındañ bir
ŝıla[n]lıga maña vérgil; Ġazan atdañ düşđi, kılıcın
Kara Budaguñ béline bağladı; Kara Budag kılıcıya pehlivān, anda
oldı, olmadı-mı, Pādŝāh Bayındır eşitđi, Ġazan ejdeha
öldürübdür; İç Oğuzı, Daŝ Oğuzı götürüb
karşıladı, Ġazan atdañ düşđi, yetmiş kadem segirdi

[31b] Bayındır Pādšāhuñ ayağına düşdi, ejdeha derisinden
düzilmiş sāyebānı tikdi; Bayındır Pādšāh sāyebānuñ
altında bağdaş kurdı; yéddi kün, yéddi géce pādšāhı
konakladı; Dedem Qorkud dér; Ğazan kimi, qoçaq igid
dünyādañ geldi, géçdi.

Ḥoda biyamorzed Hacilu ra

Ek-3: Türkiye Türkçesi Aktarılmış Metin

[SALUR KAZAN'IN YEDİ BAŞLI EJDERHAYI ÖLDÜRDÜĞÜ BOY]

Kayser Salur ayası, dumanlı dağ börüsi, Salur igi, Eymür sevinci, Dulkadir delisi, Bayındır Padişah'ın vekili Kazan der: "Beylerimle ala karlı, gök süm-büllü dağlara ava gitmiş, içer idim. Serhat beylerinden ulak geldi: 'Kazan ne içersin? On bin düşman üstüne geliyor.' dedi. On bin düşman geldiğini işitin-ce kollarımı kavuşturup ak otağ içindeki evime girdim. 'Yirmi bin düşman ge-liyor.' deyince yerimden kımıldamadım. 'Otuz bin geliyor.' deyince [25b] hiçe saydım. 'Kırk bin geliyor.' deyince kara gözümün ucundan sert baktım, çekin-medim. 'Elli bin geliyor.' deyince el verip elleşmedim, 'Azdır.' dedim. 'Altmış bin geliyor.' deyince Allah'ı andım, atlanmadım. 'Yetmiş bin geliyor.' deyince yeltenmedim. 'Seksen bin geliyor.' deyince ürpermedim. 'Doksan bin düş-man geliyor.' deyince arkaya doğru kaydım, zırhımı giydim. 'Yüz bin düşman geliyor.' deyince yüz çevirip gitmedim. Akarsudan abdest aldım, alnımı yere koyup namaz kıldım. Muhammed'i yaratan bir Cebbar'a bağlılığımı bildirip; 'Ya Muhammed! Ya Ali, medet!' dedim. O günde kimleri öncü süvari birliği başı yaptım; Adabasa yerinde heybetiyle yer titreten, hasmına sert baktığında yürek yaran, aç aslanın ciğer, bağrını kara sac içinde kavurup yiyen, çaya gir-se çalımlı, kara kartal erdemli, avcı kuşun çeviği, Türkistan'ın direği, Halep hanı, iki yaylı hadeng [26a] oklu, Kara Göne yavrusu Kara Budak'ı öncü birliği başı yaptım. Sağdan kimi saldı; Bayındır Padişah için Bicen Padişahı'na elçi giden, vardığında Alay Han ile Bolay Hanı alt eden, Kıl Barak'ın başını kesen, geri dönerken Kaplan Tüneği Geçidi'nde dayısı Konur Alp'in boynunu vuran, al aygırı, Padişah Bayındır'ın ödülünü alan kapan, savaş meydanlarının çiçeği, avcı başı Han Afşar'ı sağdan saldı. Soldan kimi saldı; kızılca Tebriz'den dökülüp göçen, Aras ve Kür Suyu'nu yarıp geçen, Demir Kapı Derbend'i tepip alan, teptiğinde mızrağı ucunda er böğürten, Kumuklu'nun ödünü yaran, Şah Dağı üstünde gölgeliğini geren, Samur Suyu üstünde içki kuran, kara kış gü-nünde Kabal'dan taze elma alıp gelen, Pamukçu'nun on dört köyünden haraç alan, Mangışlak'a talan [26b] salan, Tabasaran Sultanı yirmi dört bin yiğidin başı Kıyan Oğlu Deli Dünder'ı soldan saldı."

Kazan der: "Kendim merkezde durdum. İç Oğuz beylerini sağdan saldı, Dış Oğuz ağalarını soldan buyurdum. Alagöz'ün ağzında, Şerencana düzünde yüz bin kâfire karşı geldim. Rakip tuttum, savaş yaptım, yedi gün yedi gece o

kâfirlere kılıç çaldım. Yedi günden sonra etrafıma baktım, yedi kâfir kılıcım karşısında vuruşmaya girişmeyince yüz bin kâfirin kırıldığını ondan anladım. Aras ve Kars Kalesi'ni o seferde aldım. Başı Açık'tan esir aldım. Akça Kale Sürmeli'de Lala Kılbaş'ı daruga (yönetici) yaptım. Beylerle Serhab Dağı'na seyre çıktım. Keyfimin yerinde olduğu sırada altı bey oğluna tuğra ve nekkare verip, kendim gibi bey yaptım."

Kazan der: "O anda bile alpım, erim diyerek övünmedim."

[27a] Bir gün âdemler evreni, İslâm dini kuvveti, Konur atlı, Salur iği, Eymür'ün sevinci, Dulkadir delisi, Savalan Dağı yaylaklı, Sarıkamış kışlaklı, sek-sen bin er heybetli, kara çelik kılıcın keskini, sürcidanın çeviği, sahar okların temreni, Azerbaycan lengeri, Padişahın vekili, Ulaş Oğlu Kazan; kara yazın en sıcak günlerinde ava çıkmış, tazısıyla av arıyordu. Ördekleri ürküttü, ala parsları kükretti, üç yüz yiğidi alıp, Ak Minkan'a ava gitti. Ak Minkan'da av avladı, kuş kuşladı, ikinci zamanı dedi ki: "Beylerim, kimse benimle gelme-sin, hepiniz orduya geri dönün. Ben yalnız başıma bir av avlayıp gelirim."

Askerlerini gönderdikten sonra, Kazan, Konur At'ının üstünde Ak Min-kan'ın tepesine geldi, karanlık bastı. Bu kadar yol gelmesine rağmen bir şey avlayamadı.

Perverdigâr'a el açıp; "Ben beylerimden bir av avlarım diye [27b] ayrıldım. Bir av avlayayım, yurduma avsız gitmeyeyim. Yurduma, orduma sen beni av-sız gönderme."

Bu yakarıştan sonra alçak yerlere göz gezdirip av aradı. Kara Dağ'ın ete-ğinde yedi yerde meşale gibi yanan ışıklar gördü. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan duman gördü. Kazan bu ışıkları kendi ordusunun meşale ışıkları sandı. Atının üstünde o ışıklara doğru, dağın tepesinden aşağıya, yola koyuldu.

Bu sırada, Kazan'ın askerleri arasında olan Lala Kılbaş adındaki Kazan'ın lalası işitti ki Kazan yalnız başına av yerinde kalmış. Bunu öğrenir öğrenmez yerinde duramadı. Kazan'ın ardınca gitti. Bu sırada Kazan, ışıkların olduğu yere yaklaşınca tepe gibi bir cismi yatar gördü, meşe gibi kokan bir cismi eser gördü. Yedi yer evreni bir ejderhaya rast geldi. Yedi yerde meşale gibi yanan o ejderhanın gözleriymiş. Yedi yerde koyu koyu tütüp çıkan o ejderhanın ağ-zının salyasıymış. Meşe gibi kokan o ejderhanın yalıymış. Ejderhayı gören Kazan'ın yüreği doldu, taştı, güm güm attı, [28a] Kazan'ın aklı başından gitti.

Kazan, ejderha ile dövüşmeye niyetlendi. Tam bu sırada dönüp arkasına baktı. Lala Kılbaş'ı arkası sıra hazır gördü. Lalası ile konuşup onun fikrini sordu: "Canım Lala, bu tepe gibi yatan ejderhayı görür müsün? Bu ejderhanın üstüne varalım mı, yoksa yan taraftan sessizce savuşup kaçalım mı? Bu konudaki fikrin, en iyisi nedir?"

Lala düşündü ki: "Kazan dedikleri er yiğittir, mert yiğittir. Ejderhanın üstüne gitme desem, belki bana kızıp, öfkelenir ve gazap eder."

Lala dedi: "Beyim, karşı yatan Kara Dağ'ın gözbebeği sensin, taşkın akan suların durgunu sensin, yalkının aygırı sensin, deve sürüsünün buğuru sensin, koyunların koçu sensin, erenlerin serdari sensin, yiğitlerin koçağı sensin. Ejderha dediklerinin aslı bir ylandı. O yılanın üstüne gitmelisin." dedi.

Kazan, Konur At'ını [28b] sürüp ejderhanın yakınına geldi. Ejderhayı ölü gibi yatar gördü. Kazan kendi kendine düşündü: "Yatmış, uyurken er öldürmek mertlik olmaz. Hile ile bir kişiyi vurmak, er oğluna yakışan bir vuruşma olmaz." Sadağından sahar bir ok çıkardı, oku ejderhaya atıp, onu uyandırdı.

Uyanan ejderha kuyruğunu savurdu, dağı sarstı, ateş püskürttü yerleri yaktı, bir nefes çekti her şeyi sömürdü. Kuru deve dikeninin yelde savrulup, yuvarlanıp gitmesi gibi Kazan atının üstünde ejderhanın ağzına doğru sürüklenmeye başladı.

Kazan bir nara atıp, Allah'ına yalvardı: "Ey dilediğini göklere çıkaran görkmlü Tanrı! Ey batırdığını sessizliklere gark eden ulu Tanrı! Çok kimseler seni gökte arar, müminlerin gönlündesin, sadıkların dilindesin. Allah Tanrı! Sana bir diyenin ağzını öpeyim, iki diyenin ağzını çarpayım, akar çaylar üstüne köprü kurayım, kalmışların elinden tutayım, fakirlerin sırtını örteyim. Deme-sinler [29a] son çağında Kazan'ı bir yılan yuttu. Ey Perverdigâr! Sen bana bir kurtuluş yolu göster."

Kötü günün olmasın, kötü günün olsa Allah'ına yalvar. Allah'ına yalvaranlar mahrum kalmaz. Kazan ki Allah'ına yalvardı, o anda onunla ejderhanın arasında bir otağ gibi bir kaya peyda oldu. Kazan, o kayanın korunaklı, kuytu tarafına geçince atından indi, mızrağını yere sapladı, kalkanını elinde hazır tuttu. Bir yiğit sağ oldukça bir silah can verir. O silah bir an, bir saat için bile o yiğide gerekli olur. Ejderha ne kadar çaba sarf edip, tekrar tekrar nefes çekip Kazan'ı yutmaya çalıştıysa da kalkan onun savrulup ejderhanın ağzına doğru

yuvarlanmasına izin vermedi. Kazan o kayanın kuytu yerinde tutundu.

Bu sırada, ejderhanın heybetinden Kazan'ın bir gözü bulandı, kan çanağına döndü. Kazan kendi gözüne kızıp söylendi: "Mere sen benim namert gözüüm! Kara çelik kılıcın keskinliğinden korkmazdın, sahar oklar [29b] temreninden bunalmazdın, on altı batman kâfir gürzü başıma vuruldu, pörtlemedin. Ejderha dedikleri bir yılanıdır, bunda ne var ki bulanırsın, kanlanırsın? Senin gibi namert göz, benim gibi mert yiğitte neyler?"

Hançerini çıkarıp gözlerini oymaya niyetlendi ancak: "Eğer ben kendi gözüümü oyarsam, Kazan ejderhayı görünce korkusundan başka bahane bulmayıp gözlerini çıkarmış derler." diye düşünüp vazgeçti. Hemen sadağında bulunan okları çıkardı, seksen oku önüne döküp birbiri ardınca ejderhaya attı.

Oklanan ejderhada daha sömürecek hâl kalmadı, can çekişmeye başladı. Kazan, kara çelik sağlam kılıcını eline alıp kılıcıyla ejderhanın üstüne yürüdü ve yedi başını da boynundan kılıçla kesip yere düşürdü. Ejderhanın ağusu yere dökülünce, yeryüzüne alevler saçılıp her yeri ateş sardı. Kazan, ejderhaya hançerini sapladı, kılıcını sapladı [30a] bıçağını sapladı ve ejderhanın üstüne bağdaş kurup oturdu.

Lala Kılbaş yerlere saçılan alevleri görünce sandı ki ejderha Kazan'ı yuttu. "Ak ekmeğini çok yediğim beyim! Ah beyim!" diyerek elinde kılıçla ejderhanın yakınına geldi. Yakına gelince ne görsün; ejderhanın yedi başını kara yerde yatar gördü, Kazan'ı ejderhanın sırtında bağdaş kurmuş, oturur gördü.

Lala dedi: "Barekallah ağam Kazan! Erliğine, yiğitliğine aferin Kazan!" dedi.

Kazan dedi: "Canım Lala! Ejderhayı ben öldürmedim. Senin bana verdiğin cesaret ve güç öldürdü. Hemen en iyi ustaları bul, getir, bu ejderhanın derisini yüzdür." dedi.

Lala en iyi ustaları getirip ejderhanın derisini yüzdürdü. Kazan, ejderhanın derisinden, korkusuz bedenine giysi diktirdi; akça tozlu katı yayına kirış gerdirdi; üç yelekli sahar oklarına sadak diktirdi; kara çelik sağlam kılıcına kın yaptırdı; [30b] altı dilimli kubbe şeklinde gürzüne kılıf diktirdi; ala budak sürcidasına kap yaptırdı; kurt tokalı Konur At'ının eyerine örtü diktirdi; gölgeğinin yelkenlerini ejderha derisinden yaptırdı. Ejderhanın yedi başını hiç israf etmeden yüzdürüp ejderhanın iki kafa derisini Kazan kendi başına giydi.

Atının örtüsü ile kendisi de ejderha donuna girdikten sonra Padişah Bayındır'ı görmek için yola çıktı.

Bayındır Padişah'a haber geldi ki, "Kazan ejderha olup, gelir." Oğuz ile Türk temiz ve saf bir inanca sahiptir ki "İnsan nasıl ejderha olur?" demezler. Sağda, solda herkes konuşmaya başlayıp "Kazan, insan iken biz onun emrin-den çıkmazdık. O şimdi ejderha olmuştur, bizim hepimizi yutar. Bir tepeye çıkalım, yoldan geçerken onu ok yağmuruna tutalım."

Bayındır Padişah söylenenleri dinledi ve söze başladı: "Benim vekilim Kazan; er yiğittir, iyi yiğittir. Belki ejderhaya rast geldi ve ola ki onu öldürdü. Ola ki ejderhanın donuna girdi. Ola ki Kazan ejderha olmuştur, ne kavim ne kardeş [31a] tanır."

Kara Budak dedi; "Padişahım, bana izin verin, gidip Kazan'ın karşısına durayım. Eğer ejderha olduysa evvela beni yutsun."

Kara Budak at oynattı, Kazan'ın karşısına gitti. Sesi duyulacak yerde durdu. Sadağından sahar bir ok çıkartıp, yayına taktı ve amcasına: "Senin ejderha olduğunu söylüyorlar. Olmadiysan benimle gümbür gümbür söyleş. Söyleşmezsen sahar okun temreniyle öldürürüm Kazan seni. Kara çelik kılıcımın keskin tarafıyla doğrarım Kazan seni. Eğer ejderha öldürdüysen, gazan mübarek olsun. Avından bir parça delili bana ver." dedi.

Kazan atından indi. Kılıcını Kara Budak'ın beline bağladı. Kara Budak ki kılıcına pehlivan, orda durdu durmadı, hemen Bayındır Padişah'a varıp "Kazan ejderha öldürmüştür." diye haber verdi.

İç Oğuz'u Dış Oğuz'u çağırıp, Kazan'ı karşıladılar. Kazan meydana varınca atından indi, yetmiş adım yürüdü, [31b] Bayındır Padişah'ın ayağına kapandı. Ejderha derisinden yapılmış gölgeliği dikti. Bayındır Padişah gölgeliğin altında bağdaş kurup oturdu. Yedi gün, yedi gece burada Padişah'ı konuk etti.

Dedem Korkut der: "Kazan gibi koçak yiğit bu dünyadan geldi, geçti."

Hacilu'ya, Allah rahmet eylesin.

ÖZGEÇMİŞ

1987 yılında Ermenek'te doğdu. İlköğretim ve liseyi Ermenek'te okudu. 2010 yılında Gaziantep Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümünden mezun oldu. 2012 yılında Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi, Eğitim Fakültesinden Pedagojik Formasyon Belgesini aldı. 2015 yılından bu yana Ümraniye Çamlık Sevinç Kolejinde Türkçe Zümre Başkanı olarak görev yapmaktadır. Ulusal ve uluslararası sempozyumlarda bildiriler sunarak dört bildirisi tam metin kitaplarında, bir bildirisi uluslararası dergide yayınlanmıştır. İstanbul Arel Üniversitesi, Lisansüstü Eğitim Enstitüsü, Türk Dili ve Edebiyatı Anabilim Dalında tezli yüzsek lisans eğitimi yapmaktadır.